

DEL III

**Effektundersøgelse
1996-1997**

Formål, kildemateriale og disponering

I denne del af undersøgelsen vil vi følge produktionsskoledeltagerne årgang 96/97 før, under og efter produktionsskoleopholdet. Til sammenligning inddrages en gruppe unge, der ikke har gået på produktionsskole i perioden.

10.1 Kildematerialet

I undersøgelsen indgår produktionsskoledeltagere, der er blevet udsøst i 2. halvdel af 1996 eller i løbet af 1997. Først fra 1. juli 1996 blev produktionsskoledeltagere registreret på cpr-niveau og det er derfor ikke muligt før dette tidspunkt at beskrive udviklingen for den enkelte deltager.

Materialet er dels baseret på Undervisningsministeriets halv-årslige statistikregistreringer for efteråret 1996, foråret 1997 og efteråret 1997 over udsøstede produktionsskoledeltagere suppleret med en række registerkørsler i Danmarks Statistik med inddragelse af en kontrolgruppe, dels en opfølgende uddybende interviewundersøgelse med 318 produktionsskoledeltagere, der havde deltaget i samme periode. Det samlede kildemateriale til undersøgelsens tredjedel, ser således ud:

1. Undervisningsministeriets cpr-registreringer over udsøstede produktionsskoledeltagerne i 2. halvdel af 1996 og hele 1997. Oplysningerne herfra omfatter udover alder og køn bl.a. produktionsskolen og dens beliggenhed, start og slutdato på produktionsskoleopholdet, uddannelsesbaggrund inden man påbegyndte produktionsskoleopholdet, om man før produktionsskoleopholdet havde afbrudt en ungdomsuddannelse, baggrund for at starte på produktionsskolen og udsøstningsresultat.
2. Registeroplysninger fra Danmark Statistik, hvor der er foretaget et cpr-match med oplysningerne under pkt. 1. Herudover indgår en kontrolgruppe, der matcher produktionsskole-

deltagerne en til en, hvad angår køn, alder og bopælskommune pr. 1. januar 1999.

3. En interviewundersøgelse foretaget blandt 318 produktionsskoleelever, der blev udsluset i perioden 1. juli 1996 til 31. december 1997. Fra Undervisningsministeriets registre blev udvalgt et repræsentativt udsnit på 600 deltagere, hvoraf 300 var udsluset fra produktionsskolerne i efteråret 1996 og 300 i løbet af 1997. Interviewene blev gennemført som telefoninterview i sommeren og efteråret 1999, dog blev 4 gennemført som besøgsinterview. Med hensyn til undersøgelsens validitet henvises til frafaldsanalysen i bilag 1.

10.2 Disponering af stoffet

I kapitel 11 tegnes på baggrund af registeroplysningerne fra Danmarks Statistik og Undervisningsministeriets cpr-registreringer over udslusede produktionsskoledeltagere en nærmere profil af produktionsskoledeltagerne og der ses på deres baggrund for at være på en produktionsskole samt resultaterne af forløbet. I kapitel 12 er der foretaget en uddybende interviewundersøgelse med 318 produktionsskoledeltagere. Begge kapitler tager udgangspunkt i deltagere udsluset i efteråret 1996 og hele 1997.

I afsnit 11.2 beskrives, hvem det er der kommer på produktionsskole, hvor de kommer fra i landet, hvor længe de gik der, deres baggrund for at starte på produktionsskolen, deres uddannelsessituation før produktionsskolen, og hvad de startede på lige efter de forlod produktionsskolen.

Deltagernes familie- og opvækstmæssige baggrund sammenholdt med en kontrolgruppe beskrives i afsnit 11.3. Der sættes her fokus på deltageres etniske baggrund, deres opvækst med hensyn til flytninger, ændringer i familiesammensætninger og kriminalitet blandt deltagerne og deres forældre. Herudover beskrives, hvem deltagerne boede sammen med, samt forældrenes socioøkonomiske, uddannelses- og jobmæssige status på det tidspunkt, hvor deltagerne var 15 år.

I afsnit 11.4 ses nærmere på de unges situation efter produktionsskoleopholdet. Dette følges i afsnit 11.5 op med de unges skolebaggrund og uddannelsesforløb.

Endelig foretages i afsnit 11.6 en opsamling af kapitlet.

I afsnit 12.2 beskrives de 318 interviewede deltageres sammensætning med hensyn til køn, alder og familiemæssige forhold.

Mens afsnit 12.3 beskriver deltagernes baggrund for at komme på produktionsskole, beskrives i afsnit 12.4 deltagernes ophold på skolen med hensyn til varighed, valg af værksteder og alment bag samt deltagelse i andre aktiviteter på skolen.

I afsnit 12.5 beskrives deltagernes vurdering af undervisningen, vejledningen og lærerne, hvilket i afsnit 12.6 følges op med deltagernes udbytte af at gå på produktionsskolen.

Afsnit 12.7 omhandler deltagernes syn på grundskolen og deres uddannelses- og beskæftigelsesmæssige situation før produktionsskoleopholdet.

I afsnit 12.8 beskrives deltagernes uddannelses- og beskæftigelsesmæssige situation efter produktionsskoleopholdet, herunder deres tilfredshed med det, de laver i dag, mens afsnit 12.9 beskriver de unges forventninger til fremtiden med hensyn til uddannelse og beskæftigelse.

I afsnit 12.10 foretages en opsamling af kapitel 12.

10.3 Kort opsamling

I kapitel 11 og 12 fokuseres på de produktionsskoledeltagere, der forlod produktionsskolen i efteråret 1996 eller i løbet af 1997. Mens kapitel 11 omfatter registerkørsler for samtlige produktionsskoledeltagere, omfatter kapitel 12 interview med 318 deltagere.

I alt blev der i perioden udsluset lidt over 12.000 personer, hvoraf der var lidt flere mænd (56%) end kvinder (44%). Gennemsnitsalderen blandt deltagerne på produktionsskolerne lå på godt 19 år. Et gennemsnitlig ophold varer ca. 6 måneder, men der er stor spredning i opholdets længde, hvor 23% opholder sig på produktionsskolen i under en måned, mens 27% var der over et halvt år.

Over halvdelen af deltagerne havde på et eller andet tidspunkt før produktionsskoleopholdet afbrudt en ungdomsuddannelse, hvor 44% havde været omkring en erhvervsfaglig uddannelse, mens 6% havde afbrudt en almen gymnasial uddannelse. Mange havde afbrudt efter en erhvervsfaglig basisuddannelse, bl.a. fordi de efterfølgende havde haft svært ved at finde en praktikplads.

38% af de interviewede angav, at de før produktionsskoleopholdet havde haft et fuldtids- eller deltidsarbejde, mens 54% på et eller andet tidspunkt havde været arbejdsløse.

Blandt de interviewede var det omkring halvdelen, der gav udtryk for, at de ikke havde været særlig glade for at gå i grundskolen. Mens de fleste syntes, de havde været gode til at læse og regne, kneb det noget mere med skriftlig fremstilling, og de fleste måtte erkende, at et af de største problemer i grundskolen havde været at passe skolearbejdet.

Selvom mange af produktionsskoledelegerne har haft en opvækst, der på mange måder ligner deres jævnaldrende, er der blandt deltagerne en stor gruppe, for hvem opvækstbetingelserne i barndommen ikke har været de allerbedste. En femtedel af deltagerne har således oplevet 5 eller flere boligskift i løbet af deres barndom og kun 35% er vokset op i en stabil kernefamilie, dvs. 2 voksne i en familie. På det tidspunkt, hvor deltagerne fyldte 15 år, var der en væsentlig større andel blandt deltagerne end blandt deres jævnaldrende, hvor forældrene ikke havde nogen uddannelse over grundskoleniveau, havde en lavere bruttoindkomst og en større ledighed.

De *“traditionelle værkstedsfag”* som tømrer, snedker, bygge/anlæg, metal, maler m.v. var blandt de interviewede deltagere de mest benyttede værkstedsfag i løbet af produktionsskoleopholdet (36%). 20% var inden for henholdsvis *“køkken/kantine”* og *“elektroniske medier og teknik”*. Herudover var 15% inden for *“natur, jordbrug og dyr”*, 13% inden for *“tekstil”*, mens kun knap 3% deltog i værkstedsfag inden for *“kontor og administration”*. 35% deltog i almene fag, hvor hovedparten af deltagerne gik til dansk og matematik.

Lidt over halvdelen mente, at de havde fået vejledning på produktionsskolen om deres fremtidsplaner. Når andelen ikke er større, hænger det måske sammen med vejledningens ofte uformelle struktur.

I vurderingen af lærerne var det kun forholdsvis få, der ikke syntes, de var dygtige til deres fag og gode at snakke med.

65% af deltagerne fandt, de fik et fagligt udbytte ud af at gå på produktionsskolen, og halvdelen opfattede, de var blevet bedre til at samarbejde/holde aftaler/tage ansvar og til at vurdere muligheder for uddannelse/arbejde. Til gengæld var der mange blandt dem, der gik til almene fag, der ikke fandt de fik et bogligt udbytte (60%).

Efter produktionsskoleopholdet kom omkring en femtedel i arbejde, en femtedel startede på en SU-berettiget uddannelse, en femtedel påbegyndte en anden ikke SU-berettiget uddannelse, mens en femtedel blev udsluset til ledighed eller aktivering under en eller anden form. 13% blev udsluset til andet (militær, barsel m.v.).

Det er i dag for tidligt at vurdere, hvor mange blandt produktionsskoledelegerne, der vil gennemføre en ungdomsuddannelse. Pr. 1. oktober 1998 var 20% blandt de tidligere produktionsskoledeleger i gang med at tage en erhvervsuddannelse, mens 65% af deltagerne på et eller andet tidspunkt var påbegyndt en sådan. Andelen, der har påbegyndt en ungdomsud-

dannelse, er imidlertid noget højere, når man medregner den del af produktionsskoledeltagerne, der har påbegyndt en gymnasial uddannelse. Da frafald i gymnasiet ikke er registreret, kan den samlede andel imidlertid ikke beregnes.

Blandt de interviewede deltagere var 35% medio 1999 i beskæftigelse, 34% under uddannelse, 16% ledige, 6% på orlov, mens 8,8% lavede andet eller var uoplyst.

Årgang 1996/97 - registerkørsler

11.1 Indledning

Hvad sker der med produktionsskoledeltagerne efter endt produktionsskoleforløb? Fortsætter de i uddannelse, får de arbejde eller noget helt tredje. Vi vil i dette afsnit se nærmere på deltageres videre forløb sammenlignet med en kontrolgruppe, der matcher deltagerne med hensyn til køn, alder og bopælskommune.

For yderligere at vurdere, hvilke muligheder deltagerne har haft, vil vi se nærmere på deres tid før produktionsskoleopholdet. Hvornår er de gået ud af folkeskolen? Har de eventuelt påbegyndt, men ikke fulden en ungdomsuddannelse, inden de begyndte på produktionsskolen? Og hvordan er de blevet rekrutteret til skolen?

Da man fra undersøgelser af blandt andet social arv ved, at barndomshjemmet og de opvækstbetingelser, et menneske har, får betydning for dets videre livsforløb, har vi desuden set på en række faktorer i barndomshjemmet som for eksempel forældrenes uddannelse, erhverv og tilknytning til arbejdsmarkedet. Graden af stabilitet i barndommen måles på antal skift i bopæl og familieforhold.

11.1.1 Kildematerialet

I dette kapitel beskrives produktionsskoledeltagerne, der afsluttede et produktionsskoleophold i 2. halvdel af 1996 eller i løbet af hele 1997, udfra Undervisningsministeriets halvårslige opgørelser over udslusede produktionsskoledeltagere¹. I alt ind-

1) Siden 2. halvår 1996 har UNI*C for Undervisningsministeriet indsamlet halvårslige oplysninger fra produktionsskolerne om CPR-deltagere på produktionsskolerne. Før 1993 blev der fra produktionsskolerne indhentet årlige summariske oplysninger om deltagerne for de enkelte produktionsskoler. I perioden 1993 til 1996 foreligger der ikke officielle oplysninger om produktionsskoledeltageres baggrund og udslningsresultater.

går en analyse af 11.293 produktionsskoledeltagere². Data vedrørende den enkelte deltager er suppleret med en række registeroplysninger fra Danmarks Statistik. Herudover er der i Danmarks Statistik udvalgt en tilfældig repræsentativ kontrolgruppe af samme størrelse - på 11.293 personer, der matcher produktionsskoledeltagerne på køn, alder og bopælskommune pr. 1. januar 1999.

Fra Undervisningsministeriets register er indhentet oplysninger om produktionsskoledeltagerens køn, alder, opholdets længde, hvilken produktionsskole deltageren har gået på, skolebaggrund før produktionsskoleopholdet, årsag til at starte på produktionsskolen, eventuelt afbrudte ungdomsuddannelser før produktionsskoleopholdet og udslusningsresultater.

I Danmarks Statistik er Undervisningsministeriets register over produktionsskoledeltagere fra 1996 og 1997 koblet sammen med en kontrolgruppe (jf. ovenfor), hvor der er suppleret med følgende oplysninger fra Danmarks Statistik³ for den enkelte:

- bopæl pr. 1. januar 1996 og pr. 1. januar 1999
- hvem man bor sammen med pr. 1. januar 1999
- hvor mange børn man er forældre til pr. 1. januar 1999
- hvor mange børn man bor sammen med (ikke søskende) pr. 1. januar 1999
- om man er indvandrer eller 2. generationsindvandrer
- antal adresser i barndommen (indtil 1. januar 1999 eller indtil man er fyldt 18 år)

2) I alt var der registreret 14.488 deltagere, der havde afsluttet et produktionsskoleophold i løbet af efteråret 1996 eller hele 1997. 337 er i denne undersøgelse udgået på grund af ugyldigt cpr-nummer, og fratrækker vi personer, der har gået mere end en gang på produktionsskole i perioden, når vi ned på 11.951 personer. Heraf har 167 personer ikke længere bopæl i Danmark, 24 er efterfølgende døde, 143 deltagere er udvandrede og 501 er fravalgt på grund af alder, da vi ikke har medtaget personer, der var fyldt 31 år pr. 1. januar 1999. I alt er der 11.293 personer, der indgår i den følgende undersøgelse. Blandt de 11.293 deltagere, der indgår i undersøgelsen, havde 9.534 i perioden deltaget i et forløb, 1464 i to forløb, 238 i tre forløb, 46 i fire forløb, 10 i fem forløb og 1 i seks forløb.

3) De fleste data er her hentet fra Danmarks Statistiks "Børnedatabase". Herudover er data suppleret med data fra Danmarks Statistiks kriminalregister og uddannelsesregister.

- antal voksne man har boet sammen med i barndommen (indtil 1. januar 1999 eller indtil man er fyldt 18 år)
- antal gange man har været udeboende barn (indtil 1. januar 1999 eller indtil man er fyldt 18 år)
- antal personer i husstanden pr. 1. januar 1999
- modtagelse af sociale ydelser i 1998
- ledighedsgrad i 1998
- stilling/socialgruppe
- kriminalitet i perioden 1. januar 1995 til 31. december 1998
- højeste afsluttede uddannelse på grundskoleniveau pr. 1. oktober 1998
- oplysninger om hver påbegyndt uddannelse over grundskoleniveau med tilføjelse om uddannelsen er igangværende, fuldført eller afbrudt.

For forældrene er suppleret med forældrenes kriminalitet i perioden 1. januar 1995 til 31. december 1998.

Herudover er der for hver forælder suppleret med følgende oplysninger på det tidspunkt, hvor produktionsskoledeltageren eller personen i kontrolgruppen var fyldt 15 år:

- køn
- alder
- død og evt. dødsdato
- om forældrene boede sammen
- om produktionsskoledeltageren eller personen i kontrolgruppen boede sammen med forældre
- bopælskommune pr. 1. januar
- højest fuldførte uddannelse
- stilling/socialgruppe
- indkomstkvartil
- hovedindkomstkilde
- andelen af midlertidige sociale overførselsindkomster
- ledighed.

Kørslerne og analyserne i Danmarks Statistik er foretaget af Udviklingscenteret. Kun kriminalstatistikken, der indeholder

særlige følsomme oplysninger, er fra Danmarks Statistik leveret i tabelform.

11.2 Produktionsskoledeltagerne

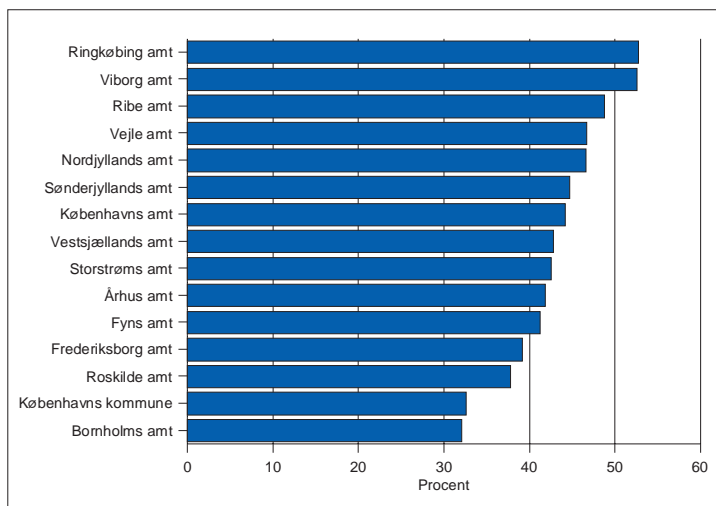
11.2.1 Indledning

I det følgende afsnit beskrives produktionsskoledeltageres køn og alder, hvor de kommer fra i landet, hvor længe de gik på produktionsskolen, deres baggrund for at starte på produktionsskolen, deres uddannelsessituation før de kom ind på produktionsskolen og hvad de startede på lige efter de forlod produktionsskolen⁴.

11.2.2 Hvem kommer på produktionsskole

Blandt produktionsskoledeltagerne var 55,8% (6297) mænd og 44,2% (4996) kvinder. Der var i perioden således en overvægt af mænd, der deltog i et produktionsskoleforløb.

Figur 11.1. Andel af kvindelige deltagere på produktionsskoler fordelt på amter

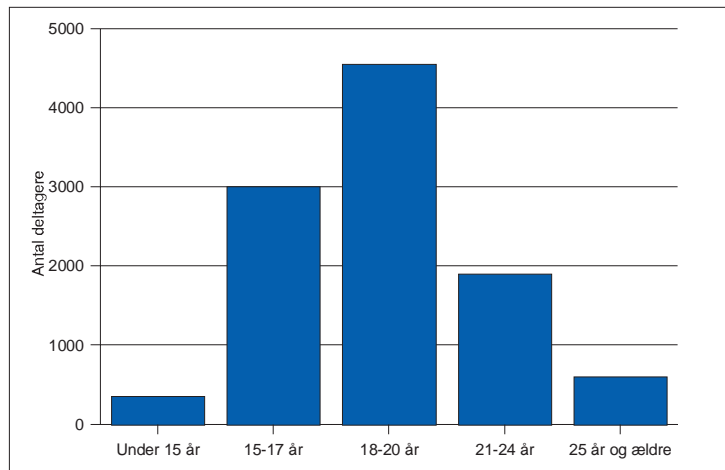
Kilde: Undervisningsministeriet

4) Mens figur 11.2 alene omhandler produktionsskoledeltagerne og deres alder i 1997, vedrører resten af kapitlet udsøgte deltagere i perioden 1. juli 1996 til 31. december 1997, og hvor alderen er nævnt, er det pr. 1. januar 1999, dvs. 1-2½ år efter deltagerne forlod produktionsskolen.

Der er ganske stor forskel på, hvordan optaget fordeler sig på køn i de forskellige amter. Set for alle produktionsskolerne er 44% af deltagerne kvinder. Af figur 11.1 kan det ses, at i Ringkøbing amt, Viborg amt og Ribe amt er omkring halvdelen af deltagerne kvinder, mens den tilsvarende andel i Københavns kommune og Bornholms amt er knapt en tredjedel.

Figur 11.2 viser aldersfordelingen blandt produktionsskoledele- tagere, der afsluttede et produktionsskoleophold i 1997. Gen- nemsnitsalderen var på godt 19 år, mens kun en fjerdedel var over 20 år. Over en tredjedel var 17 år eller derunder på det tidspunkt, hvor de sluttede på produktionsskolen, dvs. at en del af disse stadig var for unge til at være i gang med en ung- domsuddannelse.

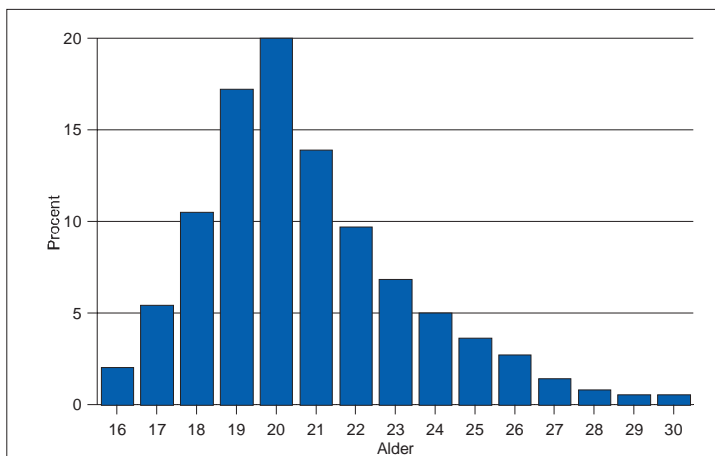
Figur 11.2. Aldersfordelingen på produktionsskolerne for årgang 1997

Kilde: Folkeoplysningen i tal, Undervisningministeriet 1998

I det følgende tages udgangspunkt i alderen pr. 1. januar 1999. Aldersfordelingen blandt 11.293 deltagere, der indgår i under- søgelsen ca. 1-2½ år efter de afsluttede deres produktionsskole- ophold, er vist i figur 11.3.

Figur 11.3. Aldersfordeling pr. 1. januar 1999

Kilde: Undervisningsministeriet

11.2.3 Hvor kommer deltagerne fra og hvor længe gik de der

Tabel 11.1 viser deltagerne og kontrolgruppen fordelt på amter i henholdsvis 1996 og 1999. Kontrolgruppen er som tidligere nævnt udtrukket som en stikprøve af samme størrelse fordelt på kommuner pr. 1. januar 1999. Man kunne godt her have valgt et andet tidspunkt, f.eks. 1. januar 1997, eller det tidspunkt, hvor produktionsskoledeltageren startede eller afsluttede produktionsskoleforløbet. Da et af formålene med undersøgelsen bl.a. er at vurdere produktionsskoledeltageres situation i dag i forhold til kontrolgruppen, er der taget udgangspunkt i bopælskommunen pr. 1. januar 1999. Tabellen viser, at der kun er sket små geografiske forskydninger mellem deltagerne og kontrolgruppens bopæl fra 1996 til 1999, når vi sammenligner på amtsniveau, og det er derfor tvivlsomt, om de efterfølgende resultater ville være blevet påvirket af, om vi valgte et andet tidspunkt som udgangspunkt. De største forskydninger er sket i København og Frederiksberg kommune, hvor deltagerne andel er steget fra 3,3% og kontrolgruppen fra 4,1% i 1996 til at udgøre 5,5% i 1999. For alle unge (gruppen af 15-24 årige pr. 1. januar 1997), er der her sket en stigning fra 10,7% til 16%.

Andelen af produktionsskoledeltagere svinger meget geografisk. I sidste kolonne er vist, hvor stor en andel af de 15-24 årige, der afsluttede et produktionsskoleophold i perioden 1. juli 1996 til 31. december 1997 fordelt på amter. På landsplan var det 1,6%, hvor Nordjyllands amt klart toppede med 2,9%, mens Københavns og Frederiksberg kommune samt Frederiksborg amt lå klart lavest med henholdsvis 0,6% og 0,8%. Dvs. der i Nordjyllands amt går næsten 5 gange så mange af de unge på produktionsskole som i København og Frederiksberg kommune.

83,2% af deltagerne havde før produktionsskoleopholdet bopæl i tilskudskommune, mens 16,8% kom fra andre kommuner. Dette passer godt sammen med, at produktionsskolerne først og fremmest opfatter sig som et tilbud til de lokale unge.

Tabel 11.1. Deltagernes og kontrolgruppens bopælsamt i 1996 og 1999

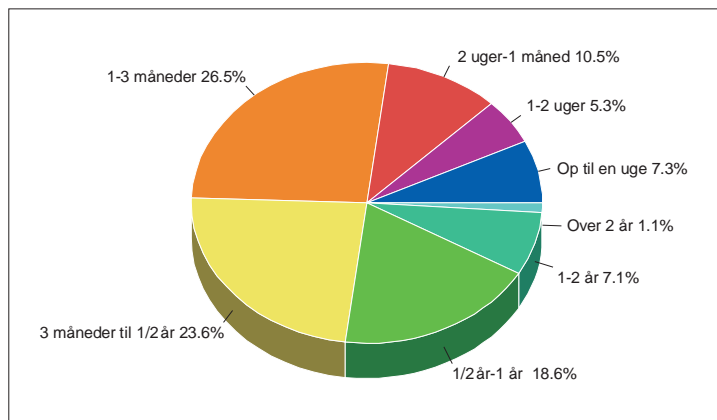
Amt	Produktions- skolens beliggenhed		Deltagernes bopæl 1996		Kontrolgruppens bopæl 1996		De 14-23 åriges bopæl 1996		Deltagernes og kontrolgruppens bopæl 1999		De 17-26 åriges bopæl 1999		Andel på produk- tionsskole*
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Procent
Udland	0	0,0	140	1,2	77	0,7	-	-	0	0,0	-	-	-
København og Frederiksberg	234	2,1	369	3,3	464	4,1	71.872	10,7	1.242	5,5	109.022	16,0	0,6
Københavns amt	1.416	12,5	1.240	11,0	1.194	10,6	69.876	10,4	2.434	10,8	66.711	9,8	1,7
Frederiksborg amt	207	1,8	316	2,8	367	3,2	42.335	6,3	582	2,6	36.463	5,3	0,8
Roskilde amt	578	5,1	591	5,2	570	5,0	2.8.056	4,2	1.126	5,0	25.344	3,7	2,1
Vestsjællands amt	822	7,3	805	7,1	782	6,9	35.786	5,3	1.576	7,0	33.354	4,9	2,3
Storstrøms amt	723	6,4	702	6,2	688	6,1	30.057	4,5	1.374	6,1	26.987	4,0	2,4
Børnholms amt	97	0,9	86	0,8	95	0,8	5334	0,8	166	0,7	4.385	0,6	2,4
Fyns amt	1.177	10,4	1.151	10,2	1.097	9,7	61.201	9,1	2.184	9,7	60.621	8,9	1,7
Sønderjyllands amt	765	6,8	733	6,5	732	6,5	32.470	4,8	1.454	6,4	29.487	4,3	2,3
Ribe amt	351	3,1	377	3,3	409	3,6	29.698	4,4	758	3,4	28.071	4,1	1,3
Vejle amt	596	5,3	602	5,3	666	5,9	44.366	6,6	1.290	5,7	43.472	6,4	1,4
Ringkøbing amt	541	4,8	538	4,8	562	5,0	37.861	5,6	1.078	4,8	35.047	5,1	1,5
Århus amt	1.057	9,4	1.086	9,6	1.121	9,9	87.124	13,0	2.222	9,8	92.011	13,5	1,1
Viborg amt	612	5,4	534	4,7	591	5,2	30.103	4,5	1.070	4,7	27.708	4,1	2,0
Nordjyllands amt	2.117	18,7	2.023	17,9	1.878	16,6	64.772	9,7	4.030	17,8	63.933	9,4	2,9
I alt	11.293	100,0	11293	100,0	11.293	100,0	670.911	100,0	22.586	100,0	682.616	100,0	1,6

*Beregningen er foretaget ud fra deltagerens bopæl i 1996 (14-23 år) og de 14-23 åriges bopæl i 1996.

Kilde: Danmarks Statistik og Undervisningsministeriet.

Figur 11.4 viser, at mange af deltagerne kun har gået på produktionsskole i en meget kort periode⁵. 7% har kun været på produktionsskolen i under en uge, 5% i en til to uger og 11% i mellem 2 uger og en måned. Omkring en fjerdedel har været der i henholdsvis 1-3 måneder og 3 måneder til et halvt år, mens 19% har været på produktionsskolen mellem 1/2 til 1 år. Ses bort fra de meget korte forløb på under en måned, er et gennemsnitlig ophold på ca. 6 måneder. Varigheden af et produktionsskoleophold må normalt ikke overstige 1 år. I særlige tilfælde kan produktionsskolen imidlertid dispensere fra denne regel. Statistikken viser, at ca. 7% har været på produktionsskolen i mellem 1 og 2 år, mens 1% har været der over 2 år. Baggrunden for at deltagerne somme tider er der udover 1 år er, at der ikke altid er et alternativt tilbud til de unge.

Figur 11.4. Samlet periode, hvor deltagerne har gået på produktionsskolen

3412 personer svarende til 30% er uoplyste

Kilde: Undervisningsministeriet

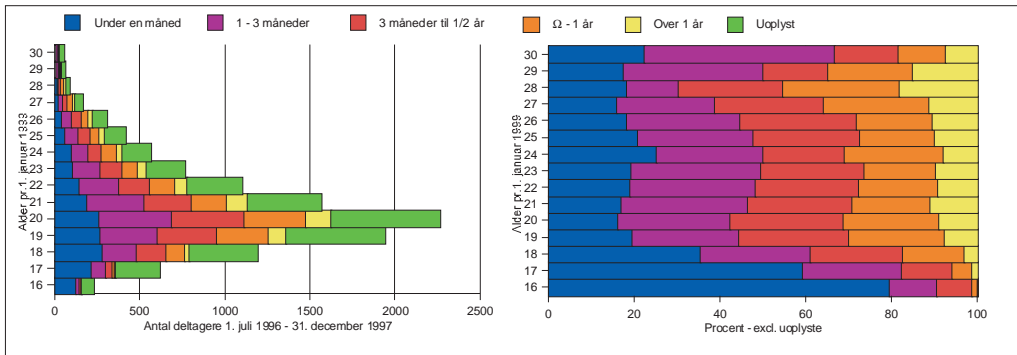
Der er ikke nogen nævneværdig forskel på mænd og kvinders fordeling på, hvor længe de har gået på produktionsskolen.

Deltagernes ophold fordelt på længde og alder fremgår af figur

5) For de deltagere, der er udsluset flere gange i perioden 1. juli 1996 til 31. december 1997, er perioderne lagt sammen.

11.5. Antalsmæssigt er der flest i alderen 18-20 år (dvs. de var ca. 16-18 år under produktionsskoleopholdet), hvor produktionsskoleopholdet varede under 1 måned. Andelen af deltagere med korte produktionsskoleforløb var imidlertid væsentlig højere for de yngste deltagere, hvor næsten alle deltagere stadig gik i grundskolen og var i et kortere ophold på produktionsskolen. I gennemsnit gik 23% af deltagere på produktionsskolen i under 1 måned, hvor det for de 16 årige var 80%, for de 17 årige 59% og for de 18 årige 35%, der gik der under en måned. Blandt de 16 årige var det 64%, der gik der under en uge, for de 17 årige 35% og for de 18 årige 17%.

Figur 11.5. Deltagernes ophold på produktionsskolen fordelt på længde og alder

Kilde: Undervisningsministeriet

Når de yngste deltagere oftere opholder sig meget kort tid på produktionsskolen, skyldes det, at mange af disse deltagere er på produktionsskolen i et §9, stk. 5 forløb⁶, hvor 54% af forløbene varede op til en uge og 13% fra en til 2 uger (jf. tabel 11.2). Lidt flere blandt deltagere med højest en 8. classes skolebaggrund end deltagere med en 9./10. klasse eller anden uddannelsesbaggrund deltog i under en uge, men ellers adskiller denne gruppe sig ikke meget fra dem med en højere skolebaggrund. Dog er der iblandt gruppen med højest en 8. classes

6) I henhold til folkeskolelovens §9, stk. 5 kan skolen desuden tilbyde elever i 8.-10. klasse undervisningsforløb, hvor praktisk og teoretisk indhold kombineres i en undervisning, der kan finde sted på og uden for skolen.

uddannelsesbaggrund en lille gruppe (20 personer), der har gået på produktionsskolen i over 2 år og en gruppe på 63 personer, der har gået der mellem 1 og 2 år.

Tabel 11.2. Varighed af produktionsskoleopholdet og skolebaggrund før opholdet

	Op til 8. klasse	Folkeskolens §9, stk. 5	9. klasse	10. klasse	Anden uddannelse	Uoplyst	I alt	Antal ialt
Op til en uge	6,3	54,2	3,6	2,8	2,4	17,6	7,3	574
1-2 uger	5,2	13,2	5,2	4,0	6,2	7,1	5,3	419
2 uger-1 måned	10,9	4,7	12,0	10,0	10,8	11,6	10,5	831
1-3 mdr	26,5	12,6	27,5	27,2	29,2	27,0	26,5	2.086
3 mdr.-1/2 år	20,1	11,1	25,1	25,8	24,6	16,4	23,6	1.857
1/2-1 år	19,6	2,8	19,0	21,2	17,3	13,5	18,6	1.468
1-2 år	8,8	1,3	6,9	7,9	9,2	4,8	7,1	561
Over 2 år	2,8	0,2	0,7	1,1	0,3	2,1	1,1	85
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Antal i alt	718	469	2429	3413	370	482		7.881

3.412 personer med uoplyst varighed indgår ikke i tabellen. Kilde: Undervisningsministeriet

Tabel 11.3 viser, at der mellem amterne er stor forskel på, hvor længe deltagerne går på produktionsskolerne. Københavns amt adskiller sig ved, at over en fjerdedel af deltagerne kun er på produktionsskolen i op til en uge, hvilket hænger sammen med de mange §9, stk. 5 deltagere i amtet (jf. afsnit 11.2.5). Roskilde amt, Århus amt, Vejle amt og Frederiksborg amt adskiller sig ved, at over 10% af deltagerne har gået på produktionsskolen i over et år. Bornholms amt, Århus amt, Københavns kommune, Frederiksborg amt, Ribe amt samt Fyns amt har under 20%, der har gået på produktionsskole i en måned eller derunder.

Tabel 11.3. Varighed af produktionsskoleopholdet fordelt på produktionsskolens beliggenhed

	Op til en uge	1-2 uger	2 uger - 1 måned	1-3 måneder	3 mdr. - 1/2 år	1/2 år til 1 år	1-2 år	Over 2 år	Ialt	Antal i ialt
Københavns kommune	3,5	1,7	9,8	26,6	28,3	24,9	5,2	0,0	100,0	173
Københavns amt	25,4	6,0	8,2	23,8	17,1	13,6	5,2	0,7	100,0	1.082
Frederiksborg amt	1,9	4,3	9,3	25,5	30,4	16,1	9,9	2,5	100,0	161
Roskilde amt	4,3	5,8	10,1	24,2	19,9	21,2	10,8	3,8	100,0	397
Vestsjællands amt	5,4	6,3	11,5	26,8	25,7	18,3	5,6	0,4	100,0	556
Storstrøms amt	3,6	4,1	15,0	26,2	26,2	16,3	7,1	1,5	100,0	466
Bornholms amt	4,3	2,9	2,9	27,1	31,4	21,4	10,0	0,0	100,0	70
Fyns amt	3,1	3,9	10,5	25,2	25,2	22,8	7,9	1,4	100,0	848
Sønderjyllands amt	3,6	7,7	11,5	28,9	26,6	15,1	5,5	1,1	100,0	470
Ribe amt	2,0	3,3	11,1	26,2	29,5	20,1	7,8	0,0	100,0	244
Vejle amt	5,0	6,0	12,4	25,9	21,6	18,7	9,5	1,0	100,0	402
Ringkøbing amt	3,6	9,5	16,3	32,1	24,6	9,5	3,9	0,5	100,0	411
Århus amt	1,4	2,3	8,1	22,0	28,8	24,3	11,8	1,4	100,0	705
Viborg amt	7,0	6,8	13,6	24,3	21,5	20,0	5,9	0,9	100,0	441
Nordjyllands amt	6,8	5,4	8,9	30,5	21,4	19,9	6,3	0,8	100,0	1.455
I alt	7,3	5,3	10,5	26,5	23,6	18,6	7,1	1,1	100,0	7.881

3.412 personer med uoplyst varighed indgår ikke i tabellen. Andelen af uoplyste varierer mellem amterne fra 22% til 39% med et gennemsnit på 30%. Kilde: Undervisningsministeriet

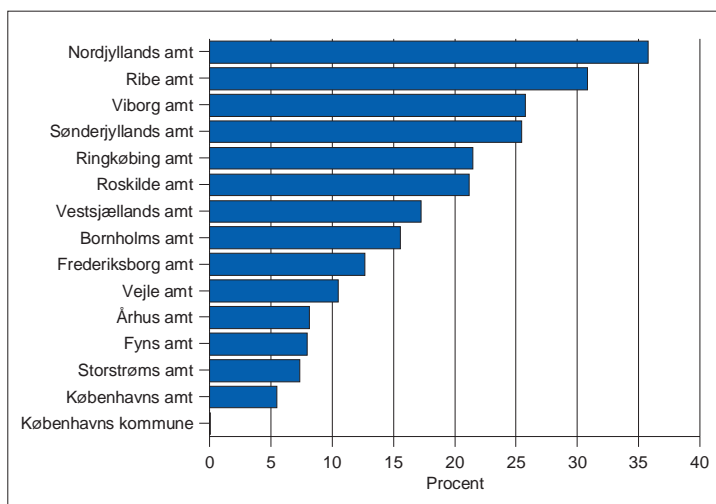
11.2.4 Baggrund for at komme på produktionsskole

Næsten tre fjerdedele af produktionsskoledeleagerne er rekrutteret i "frit optag" - det vil sige, at deres ophold ikke har fundet sted inden for en formel "aktiverings-" eller "uddannelsesramme". 18% kom på produktionsskole som led i "kommunal aktivering".

Københavns kommune indsluser næsten alle deltagerne gennem frit optag, mens Nordjyllands amt kun gør det i 55% af tilfældene - her foregår 36% af optaget gennem den kommunale aktivering. Af figur 11.6 nedenfor fremgår det, at det primært er de jyske amter, hvor produktionsskolerne indgår som

et led i den kommunale aktivering: Det gælder som sagt Nordjyllands amt, Ribe amt, Sønderjyllands amt og Viborg amt⁷. I disse amter er der 7 produktionsskoler, hvor deltagerne i overvejende grad kommer via kommunal aktivering. I modsætning til den øvrige del af landet er der i disse amter her et snævert sammenspil mellem produktionsskolerne og beskæftigelsessystemet.

Figur 11.6. Produktionsskoledeltagere, der blev indsluset via kommunal aktivering fordelt på amter

Kilde: Undervisningsministeriet

Mindre end én procent af deltagerne er kommet på produktionsskole som led i en AF-aktivering.

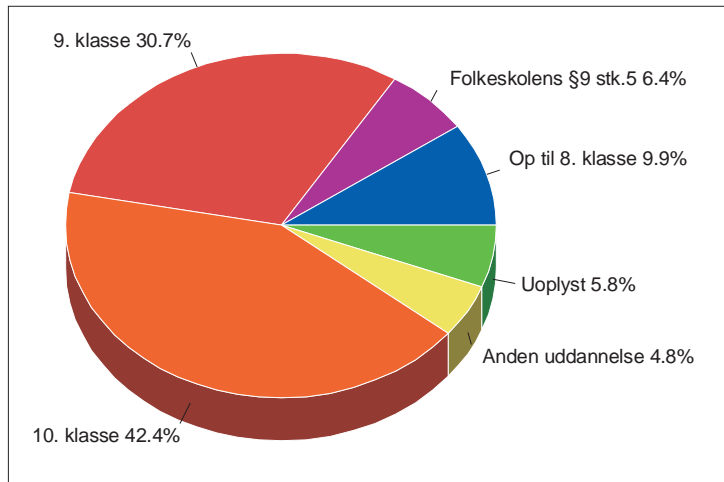
For henholdsvis 2,6 og 1,5% af deltagerne har produktionsskoleforløbet været en del af et fuu- eller et egu-forløb. Her markerer tre skoler sig ved, at mellem 12 og 15% af deltagerne har været der som et led i et fuu-forløb. På en enkelt mindre skole er det 23% af deltagerne.

7) Også i Bornholms amt (én skole) kommer 30% af deltagerne fra beskæftigelsessystemet - her kommer de 15% via AF.

11.2.5 Uddannelsessituationen før produktionsskolen

Tre fjerdedele af produktionsskoledeltagerne fra perioden har en baggrund i et afsluttet 9. eller 10. klasse forløb i folkeskolen. Næsten 10% af deltagerne kommer fra grundskolen før 9. klasse. Herudover har en særlig gruppe af deltagere på 6,4% været på produktionsskole iht. folkeskolelovens §9, stk. 5, hvilket indebærer, at de opfylder folkeskolelovens undervisningspligt på produktionsskolen. Københavns amt har her bemærkelsesværdigt 30%, der kommer via denne ordning, hvilket svarer til 61% af samtlige §9, stk. 5 deltagere. For 5,8% af deltagerne er baggrunden for produktionsskoleopholdet uoplyst. (jf. figur 11.7).

Figur 11.7. Skolebaggrund for produktionsskoleopholdet

Kilde: Undervisningsministeriet

Ser vi på rekrutteringen geografisk, viser det sig, at hovedstadsregionens produktionsskoler generelt ikke har mange deltagere, der kun har op til 8. klasse⁸. Dette er imidlertid tilfældet i områder, hvor under 33% bor i bymæssig bebyggelse. Her ligger tallet på 18%, mens det f.eks. i hovedstaden ligger på lidt

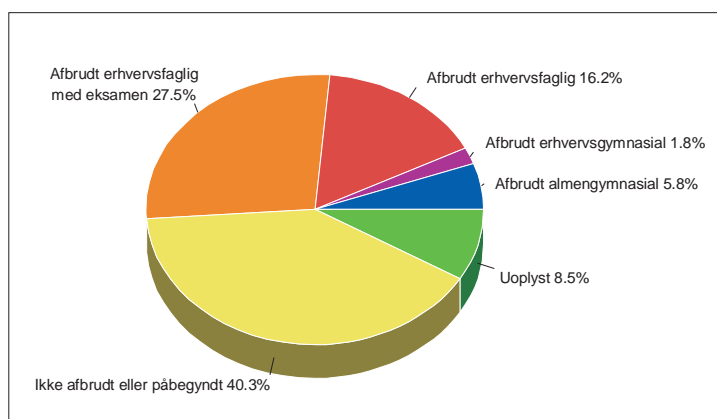
8) Dog har som tidligere omtalt Københavns amt 30% §9 stk. 5 deltagere.

over 1%. På enkelte skoler har 1/3 af deltagerne kun op til 8. klasse og på en enkelt skole er det knapt halvdelen. Et par af disse skoler er her kendt for et særligt fokus på produktionen som det primære pædagogiske omdrejningspunkt og kan tænkes her at have et særligt tilbud til netop disse unge.

Generelt har kvinderne afsluttet et længere forløb i folkeskolen end mændene, f.eks. har 11% flere kvinder afsluttet med 10. klasse.

Over halvdelen af produktionskoledeltagerne havde påbegyndt en ungdomsuddannelse inden de startede på produktionsskolen. Den største gruppe blandt disse - 44% af alle - havde været omkring en erhvervsfaglig uddannelse, mens næsten 6% havde påbegyndt og afbrudt en almen gymnasial uddannelse (se figur 11.8). 28% havde afbrudt en erhvervsfaglig uddannelse med eksamen, dvs. de typisk har gennemført 1./2. skoleperiode eller tilsvarende. Det skal bemærkes, at der i denne statistik er en betydelig gruppe som enten stadig gik eller i umiddelbar forlængelse af grundskolen startede på produktionsskolen samt en gruppe på 8,5%, hvis status med hensyn til ungdomsuddannelse ikke er oplyst.

Figur 11.8. Andel af deltagere med afbrudte ungdomsuddannelser før produktionsskoleopholdet

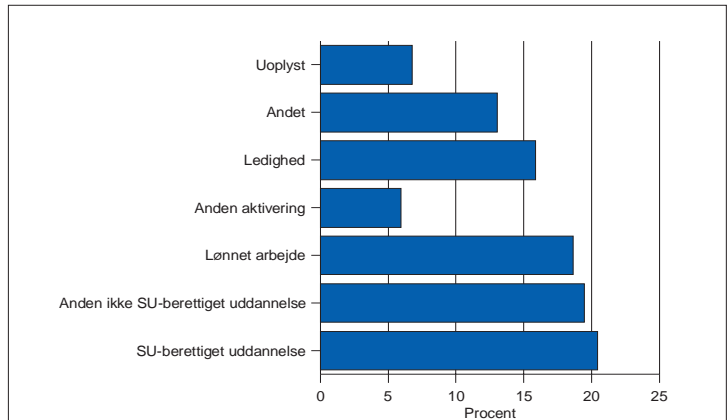
Kilde: Undervisningsministeriet og Danmarks Statistik

11.2.6 Udslusningsresultaterne

Produktionsskoledeltagerne fordeler sig efter endt forløb ud på en lang række forskellige former for uddannelse, undervisning, beskæftigelse m.v. Omkring en femtedel af gruppen fortsætter med egentlig uddannelse (SU-berettiget), en femtedel med anden (ikke SU-berettiget) undervisning som f.eks. daghøjskole, folkehøjskole, efterskole og en femtedel med lønnet arbejde. En femtedel er fortsat ledige efter produktionsskoleforløbet, heraf er op imod en tredjedel i aktivering under en eller anden form⁹.

Samlet set er der 40% af deltagerne, der påbegynder eller vender tilbage til en uddannelse efter endt produktionsskoleophold, mens knapt 20% får lønnet arbejde og godt 20% udsluses til aktivering eller ledighed. 13% er udsluset til andet, som omfatter værnepligt, orlov m.v., mens der ikke foreligger oplysninger for knapt 7% (jf figur 11.9).

Figur 11.9. Udslusningsresultater for produktionsskoledeltagerne

Kilde: Undervisningsministeriet

9) At en femtedel udsluses til ledighed eller aktivering skal ses i sammenhæng med, at de fleste af deltagerne før produktionsskoleopholdet enten var ledige, i aktivering under en eller anden form, lige havde afbrudt en uddannelse eller et arbejde eller gik og ventede på at komme i gang med et eller andet. Når deltagerne udsluses til ledighed eller aktivering, er det langt fra altid forhold, produktionsskolerne har indflydelse på. Udover at nogle selv vælger at holde op, er der andre, der flytter fra området og derfor må afbryde deres produktionsskoleophold. Andre starter eller fortsætter et aktiveringsforløb, da de ikke er parate eller i stand til at starte på en uddannelse eller et ordinært arbejde.

Tabel 11.4 viser, at der er en sammenhæng mellem udslusningsresultaterne og produktionsskoleopholdets længde. Deltagere, der har opholdt sig i en længere periode, udsluses oftere til en SU-berettiget uddannelse og mindre hyppigt til ledighed. Når 50% af deltagerne i de korte forløb på under en uge udsluses til anden uddannelse eller er uoplyste, er det her primært deltagere, der vender tilbage til grundskolen.

Tabel 11.4. Udslusningsresultater fordelt på produktionsskoleopholdets længde.

	Under 1 uge	1-2 uger	2 uger - 1 mdr.	1 - 3 mdr.	3 mdr 1 1/2 år	1/2-1 år	1-2 år	Over 2 år	Uoplyst	I alt	Antal i alt
SU-berettiget uddannelse	4,7	9,5	14,9	19,0	28,6	32,8	27,8	22,4	15,5	20,4	2.306
Anden uddannelse	30,5	22,0	18,9	18,6	17,9	18,1	16,6	12,9	20,0	19,4	2.195
Lønnet arbejde	14,3	23,2	20,2	19,7	16,6	18,1	18,4	21,2	19,1	18,6	2.105
Anden aktivering	1,6	5,0	4,6	6,5	5,0	5,7	10,5	12,9	6,5	5,9	670
Ledighed	10,1	19,3	23,6	19,1	14,8	12,1	9,8	9,4	15,8	15,8	1.786
Andet	18,3	12,9	14,3	13,7	13,6	11,2	13,0	11,8	11,8	13,0	1.469
Uoplyst	20,6	8,1	3,5	3,5	3,4	2,0	3,9	9,4	11,3	6,7	762
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Antal i alt	574	419	831	2.086	1.857	1.468	561	85	3.412		11.293

Kilde: Undervisningsministeriet

Af tabel 11.5, hvor der alene ses på deltagere, der har været på produktionsskole over en måned, fremgår det, at der er færre blandt dem, der er aktiveret kommunalt eller gennem AF, der efterfølgende bliver udsluset til uddannelse, mens der omvendt er flere, der udsluses til anden aktivering. Det skal dog her nævnes, at godt og vel 35% af dem, der er aktiveret kommunalt eller gennem AF, efterfølgende kom i uddannelse og henholdsvis 15% og 20% i arbejde.

Tabel 11.5. Udslusningsresultater og baggrund for at deltage for forløb på over en måned

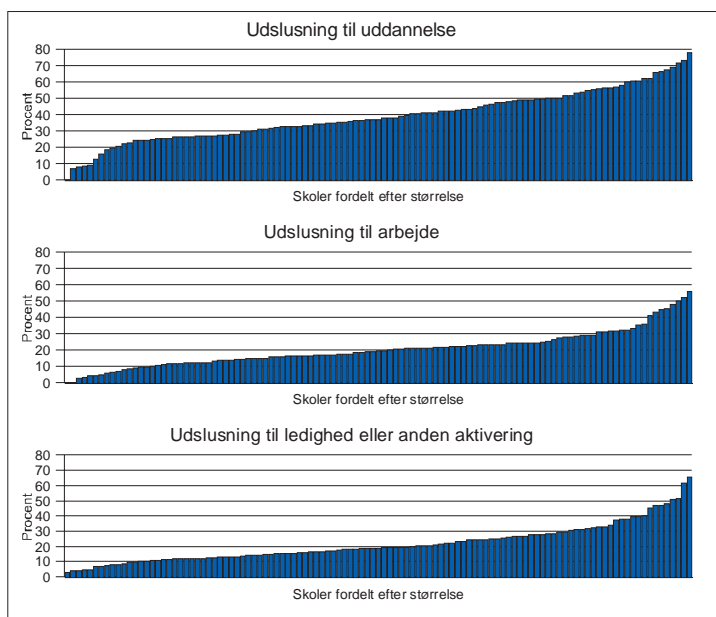
	Frit optag	Aktiveret kommunalt	Aktiveret gennem AF	EGU-elev	FUU-elev	Brobygningforløb	Uoplyst	I alt	Antal i alt
SU-berettiget uddannelse	23,3	17,9	18,5	8,6	57,4	5,0	12,0	22,3	2.115
Anden uddannelse	19,3	16,6	17,4	63,3	14,9	40,0	4,4	18,7	1.771
Lønnet arbejde	20,8	15,0	19,6	6,3	7,4	2,5	8,8	18,6	1.758
Anden aktivering	5,3	11,2	17,4	7,8	2,1	5,0	2,2	6,4	602
Ledighed	16,4	16,3	8,7	5,5	7,0	0,0	4,4	15,3	1.451
Andet	11,4	19,4	12,0	6,3	7,0	30,0	7,4	12,6	1.191
Uoplyst	3,6	3,5	6,5	2,3	4,1	17,5	60,8	6,1	581
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Antal i alt	6.810	1.749	92	128	242	40	408		9.469

Kilde: Undervisningsministeriet

Der er meget store forskelle i udslusningsresultaterne skolerne i mellem. Mens nogle skoler udsluser under en tiendedel til uddannelse, er der andre der udsluser over to tredjedele. Nogle skoler udsluser omkring halvdelen til ledighed eller aktivering, mens andre udsluser under en tiendedel. Der er ikke umiddelbart nogen sammenhæng mellem skolernes størrelse og udslusningsresultater. F.eks. er der ingen signifikant forskel på store og små skolars udslusning til ledighed, når der korrigeres for de unges generelle ledighedsgrader i kommunerne.

Specielt i Bornholms og Århus amt udsluses mange til SU-berettigede uddannelser, mens den tilsvarende andel i Københavns kommune, Københavns amt og Frederiksborg amt er markant lavere end gennemsnittet. Blandt dem, der havde en 10. klasse før produktionsskoleopholdet, var der 27%, der efterfølgende gik i gang med en SU-berettiget uddannelse. 33% af dem, der havde afbrudt en almen gymnasial uddannelse, startede efterfølgende på en SU-berettiget uddannelse. For dem der havde afbrudt en erhvervgymnasial uddannelse, var det 24%, og for dem med en afbrudt erhvervsfaglig uddannelse var andelen 26%. Dvs. omkring

Figur 11.10. Produktionskolernes udslningsresultater for forløb på over en måned

Kilde: Undervisningsministeriet

27% med en afbrudt ungdomsuddannelse umiddelbart efter produktionsskoleopholdet gik i gang med en SU-berettiget uddannelse.

Blandt de knapt 20% af deltagerne, der udslnes til ikke SU-berettiget uddannelse, går en del tilbage til folkeskolen eller på efterskole, mens andre starter ungdoms- eller almindelige højskoleophold. Her udslnes især Sønderjyllands amt og Nordjyllands amt mange produktionsskoledeltagere.

I Ringkøbing, Ribe og Viborg amt udslnes relativt mange til lønnet arbejde. I Københavns amt udslnes kun 11% til lønnet arbejde, hvilket primært skyldes, at udslningen for mere end 25% af deltagerne er uoplyst, hvilket blandt andet dækker de mange §9 stk. 5 deltagere som omtalt ovenfor.

Udslningen til ledighed varierer væsentligt fra område til

område. I Københavns kommune udsluses næsten 40% til ledighed, mens skolerne i Ringkøbing amt kun udsluser 11% af deltagerne til ledighed. Ses bort fra folkeskolens §9 stk. 5 elever, hvor kun 2% efterfølgende blev udsluset til ledighed, var der 22% med op til 8. klasse, 20% med 9. klasse, 13% med 10. klasse og 12% med anden eksamen, der blev udsluset til ledighed.

Der er ikke nogen udpræget sammenhæng mellem andelen af produktionsskoledeltagere, der udsluses til ledighed og den amtslige arbejdsløshedsprocent blandt de 16 til 24 årige. I Københavns kommune, hvor næsten 40% udsluses til ledighed, er arbejdsløshedsprocenten for denne aldersgruppe på 4,3%, eller kun 0,1 procentpoint højere end for hele landet hvor den er 4,2%. I Vestsjællands amt, hvor arbejdsløsheden i aldersgruppen er over landsgennemsnittet, nemlig 4,9%, udsluses færre end gennemsnitligt, 14,6%, til ledighed.

11.3 Familie- og opvækstmæssig baggrund

11.3.1 Indledning

Begrebet social arv og den forskning, der i de sidste år her har fundet sted, danner forståelsesrammen for det følgende afsnit om familie- og opvækstmæssig baggrund. Fra undersøgelser ved man, at barndomshjemmet og de opvækstbetingelser, et menneske har, får betydning for dets videre livsforløb. Vi har derfor set på en række faktorer i deltageres barndomshjem som for eksempel forældrenes uddannelse, erhverv og tilknytning til arbejdsmarkedet. Væsentligt er også graden af stabilitet, hvad angår bopæl, familieforhold og skolegang. Det viser sig her, at en gruppe af produktionsskoledeltagerne skiller sig ud på væsentlige punkter.

11.3.2 Etnisk baggrund

Tablet 11.6 viser andelen af efterkommere og indvandrere blandt henholdsvis deltagerne og kontrolgruppen. Mens andelen af efterkommere (også kaldet 2. generationsindvandrere) for begge grupper udgør omkring 2%, er der blandt deltagerne mere end dobbelt så mange indvandrere (8,3%) end i kontrol-

gruppen (3,8%). Mens andelen blandt deltagerne med en indvandrerbaggrund for mændene udgjorde 9,9% var andelen for kvinderne 6,4%. For kontrolgruppen var det omvendt. Her var 4,2% blandt kvinderne og 3,5% blandt mændene indvandrere.

Tabel 11.6. Etniske baggrund

	Deltagere		Kontrolgruppe		I alt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hverken indvandrer eller efterkommer	10.140	89,8	10.664	94,4	20.804	92,1
Indvandrer	942	8,3	431	3,8	1.373	6,1
Efterkommer	211	1,9	198	1,8	409	1,8
I alt	11.293	100,0	11.293	100,0	22.586	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

11.3.3 De unges opvækst

De fleste oplever i løbet af deres barndom at skifte bolig. Kun 28% i populationen har ikke oplevet et boligskift. For kontrolgruppen drejer det sig om 37%, mens det for produktionsskolegruppen er ca. 19%. For kontrolgruppen er det over 60% der højest har oplevet 1 boligskift og over 75%, der har oplevet højest 2 boligskift. Under 8% i kontrolgruppen har oplevet 5 eller flere boligskift. For deltagergruppen er det derimod hele 21%, der har oplevet 5 eller flere boligskift. Sammenligner vi deltagergruppe og kontrolgruppe viser det sig, at jo flere skift, der er på tale (og dermed hvor stor en belastning disse skift har udgjort i den unges opvækst), jo større er overvægten af deltagere.

Sket boligskiftet i nærmiljøet, må det formodes at have mindre betydning for den unges dagligdag. Flytter familien derimod over længere afstand, betyder det samtidig en udskiftning af skole/børnehave, kammerater osv. Ethvert skoleskifte betyder en kortere og længere periode, hvor barnet først og fremmest skal bruge sin energi på at falde til i det nye miljø og først i anden række på læring og udvikling. Har den unge i løbet af

sin skoletid haft mange skoleskift, kan det få vidtrækkende konsekvenser for indlæringen.

Tabel 11.7. Flytninger i barndommen

	Deltagere		Kontrolgruppe		I alt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Uoplyst	237	2,1	73	0,6	310	1,4
Ingen boligskift	2.134	18,9	4.146	36,7	6.280	27,8
1 boligskift	2.194	19,4	2.801	24,8	4.995	22,1
2 boligskift	1.822	16,1	1.692	15,0	3.514	15,6
3 boligskift	1.374	12,2	1.039	9,2	2.413	10,7
4 boligskift	1.128	10,0	656	5,8	1.784	7,9
5 boligskift	839	7,4	410	3,6	1.249	5,5
6 boligskift	555	4,9	224	2,0	779	3,4
7 boligskift eller flere	1.010	8,9	252	2,2	1.262	5,6
I alt	11.293	100,0	11.293	100,0	22.586	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

Et er at skifte bolig, noget andet - og mere omfattende - er at skifte familie. Tabel 11.8 viser antallet af voksne og familier, deltagerne og kontrolgruppen har boet sammen med gennem deres barndom, dvs. indtil deres fyldte 18. år. Mens 61% i kontrolgruppen er vokset op i en traditionel kernefamilie (2 voksne i en familie), gælder dette kun for 35% af deltagerne. 3,6% af deltagerne og 1,8% i kontrolgruppen har gennem hele deres barndom boet sammen med 1 voksen i en familie. 61% af deltagerne har boet i mere end en familie, mens dette kun gjaldt for 37% i kontrolgruppen. Især blandt deltagerne er der en stor gruppe, der i barndommen har oplevet at bo i mange familier. Også når man ser på antallet af de voksne, de unge i barndommen har boet sammen med, er der flere blandt deltagerne, der har boet sammen med flere voksne. Dog er forskellene her ikke helt så markante, som når man ser på antallet af familier.

Tabel 11.8. Antal voksne og familier i barndommen

	1 familie	2 familier	3 familier	4 familier	5 familier	6 eller flere familier	I alt
Deltagere							
1 voksen	3,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,7
2 voksne	35,3	13,9	5,7	2,1	0,9	0,6	58,5
3 voksne	0,0	3,6	7,8	6,0	3,1	2,7	23,2
4 voksne	0,0	0,4	0,6	2,2	2,9	4,0	10,1
5 voksne	0,0	0,0	0,0	0,3	0,4	2,6	3,4
6-8 voksne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1
I alt	38,9	18,0	14,1	10,5	7,4	11,1	100,0
Kontrolgruppe							
1 voksen	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8
2 voksne	60,9	12,0	3,9	1,3	0,5	0,2	78,8
3 voksne	0,0	2,6	6,0	3,0	1,6	0,8	14,0
4 voksne	0,0	0,3	0,3	0,9	1,3	1,2	4,0
5 voksne	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,8	1,1
6-8 voksne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
I alt	62,7	15,0	10,1	5,3	3,6	3,3	100,0

Tabellen er excl. 237 deltagere og 73 i kontrolgruppen med uoplyst familieforhold.

Kilde: Danmarks Statistik

Sammenfattende kan man sige, at næsten 1/3 af deltagerne har boet i 4 eller flere forskellige familier. Så mange familiekonstellationer i løbet af et enkelt barns opvækst kan betyde, at den forælder, barnet har boet sammen med, har haft mange forskellige partnere, eller at barnet er flyttet frem og tilbage mellem de biologiske forældre og deres nye - eventuelt skiftende - partnere. Et så ustabil familieliv vil formentlig, bortset fra de umiddelbare konsekvenser, betyde, at den unge selv vil få svært ved at danne og opretholde et roligt og trygt familieliv for sine egne kommende børn.

Nogle børn og unge bor af forskellige grunde ikke sammen med nogen af forældrene. Tabel 11.9 viser, at kun 7,5% i kon-

trolgruppen har været udeboende inden deres fyldte 18 år, mens det var 20% blandt deltagerne (for de 16-17 årige er der målt pr. 1 januar 1999). Kun ganske få har været udeboende mere end en gang, og her gælder dette for over tre gange så mange deltagere som unge fra kontrolgruppen. Når deltagerne oftere end kontrolgruppen har været udeboende, skyldes det ikke kun, at flere i denne gruppe flytter tidligere hjemmefra, men også at flere har oplevet at være anbragt uden for eget hjem. De kan have været i familiepleje eller boet hos anden familie i perioder af barndommen. På en enkelt skole fortalte medarbejderne, at der i området var tradition for, at børn blev anbragt hos bedsteforældre, hvis forældrene var meget unge eller på anden måde ikke magtede selv at opfostre dem¹⁰.

Tabel 11.9. Antal gange været udeboende barn

	Deltagere		Kontrolgruppe		I alt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
0 gange	9.009	79,8	10.448	92,5	19.457	86,1
1 gang	1.948	17,2	762	6,7	2.710	12,0
2 gange	298	2,6	75	0,7	373	1,7
3-5 gange	38	0,3	8	0,1	46	0,2
I alt	11.293	100,0	11.293	100,0	22.586	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

11.3.4 Domfældelser

I det følgende sammenlignes produktionsskoledeltagerne med kontrolgruppen, hvad angår kriminalitet. De samme gælder de to gruppers forældre.

Der skelnes i det følgende mellem ingen straf, straf der maksimalt medfører bøde (herunder medregnes bøde, tiltalefrafald, tiltale undladt og anden afgørelse - fx. behandlingsdomme) og frihedsstraf (herunder såvel ubetingede som betingede domme).

¹⁰) Tabel 11.12 viser, at 5% af deltagerne og 1% i kontrolgruppen, da de var 15 år gamle, ikke boede sammen med deres forældre.

De domme, der betragtes, er afsagt i perioden fra 1/1-1995 til 31/12-1998, altså over en fireårig periode¹¹.

11.3.5 Domfældelser blandt unge

Af tabel 11.10 fremgår det, at produktionsskoledeltagerne har været væsentligt mere på kant med loven end de unge generelt. Mens 13,9% af de unge i kontrolgruppen har fået en eller flere domme, gælder det nemlig 30,7% blandt produktionsskoledeltagerne.

Sagt med andre ord har knap hver tredje produktionsskoledeltager fået mindst en dom, mens det gælder knap hver ottende i kontrolgruppen.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at bødestraffe til unge ofte gives for alt fra at stikke en yankeebar i lommen i den lokale brugs til slagsmål uden for et diskotek en fredag aften. Der er altså for denne type af kriminalitet - og netop i denne aldersgruppe - ikke nødvendigvis tale om en kriminalitet, der kan ses som starten på en længere kriminel karriere.

Blandt de domfældte har gruppen af produktionsskoledeltagere relativt flere domme bag sig end kontrolgruppen: Cirka halvanden gang så mange produktionsskoledeltagere som dem i kontrolgruppen har fået én dom, knap tre gange så mange har fået to domme, fire gange så mange har fået tre-fire domme - og 4,5 gange så mange har fået fem domme eller mere.

Samlet antal domfældelser

Hvis man med udgangspunkt i tabel 11.10 antager, at personer i kategorien "5 domme og derover" gennemsnitligt har modtaget 6 domme, kan man udregne det totale antal domfældelser i perioden for de to grupper.

Beregningsen viser, at produktionsskoledeltagerne i alt har

11) De kriminalstatistikken omfatter særligt følsomme data, er disse leveret fra Danmarks Statistik i tabelform. Der har således efterfølgende ikke været mulighed for at analysere disse oplysninger i forhold til det øvrige materiale.

Tabel 11.10. Andel af produktionsskoledeltagere og kontrolgruppe der har fået 'domme' i perioden 1995-1998

Procent	1 dom	2 domme	3 domme	3 domme	5 domme og derover	I alt
Produktionsskoledeltagere						
Max. bødestraf	12,2	4,2	1,7	0,7	0,8	19,6
Frihedsstraf	2,1	2,2	1,9	1,2	3,7	11,1
i alt	14,3	6,4	3,6	1,9	4,5	30,7
Kontrolgruppe						
Max. bødestraf	8,4	1,9	0,6	0,2	0,3	11,4
Frihedsstraf	0,7	0,5	0,4	0,2	0,7	2,5
i alt	9,1	2,4	1,0	0,4	1,0	13,9

Note: Personer i tabellen er placeret efter den alvorligste kriminalitet. Personer i kategorien 'Frihedsstraf' med fem domme og derover kan altså udmærket have fået fire bøder og en frihedsstraf. For kategorien 'Max. Bødestraf' er der dog kun tale om bødestrafte.

Kilde: Danmarks Statistik

modtaget 8.344 domme over de fire år, der betragtes, mens personerne i kontrolgruppen kun har modtaget 2.658 domme i samme periode. Det samlede antal domfældelser er altså ca. 3,1 gange større for gruppen af produktionsskoledeltagere end for kontrolgruppens vedkommende.

For begge grupper gælder, at jo flere domme de har fået, des større andel af disse er 'frihedsstraffe', og yderligere er der en tendens til, at produktionsskoledeltagerne i højere grad end kontrolgruppen har fået frihedsstraffe. At andelen af frihedsstraffe stiger med antallet af domme er en naturlig eskalering af domsafgørelsen for gentagen kriminalitet.

At produktionsskoledeltagerne har godt fire gange så mange frihedsstraffe som kontrolgruppen, må tages som udtryk for, at den begåede kriminalitet hyppigere er af en alvorligere karakter.

11.3.6 Domfældelser blandt de unges forældre

Hvordan forholder det sig med produktionsskoledeltagerens forældres domfældelser i forhold til kontrolgruppens forældre?

Af tabel 11.9 fremgår det, at produktionsskoledeltagerens forældre 1,4 gange oftere end kontrolgruppens forældre har fået en dom. Knap 12% af deltagerens forældre og godt 8% af kontrolgruppens forældre har modtaget dom over en fireårig periode. Den ganske store forskel, der kunne ses mellem deltagerne og kontrolgruppen, kan altså kun genfindes i ganske beskedent omfang blandt deres forældre.

Tabel 11.11. Andel af produktionsskoledeltagerens forældre og kontrolgruppens forældre der har fået 'domme' i perioden 1995-1998

Procent	1 dom	2 domme	3 domme	3 domme	5 domme og derover	I alt
Produktionsskoledeltagerens forældre						
Max. bødestraf	7,1	1,3	0,5	0,2	0,1	9,2
Frihedsstraf	1,3	0,7	0,2	0,2	0,2	2,6
i alt	8,4	2,0	0,7	0,4	0,3	11,8
Kontrolgruppens forældre						
Max. bødestraf	6,2	0,9	0,3	0,0	0,0	7,4
Frihedsstraf	0,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,8
i alt	6,8	1,0	0,4	0,0	0,0	8,2

Note: Personer i tabellen er placeret efter den alvorligste kriminalitet. Personer i kategorien 'Frihedsstraf' med fem domme og derover kan altså udmærket have fået fire bøder og en frihedsstraf. For kategorien 'Max. Bødestraf' er der dog kun tale om bødestraffe.

Kilde: Danmarks Statistik

Som ovenfor nævnt er en stor del af den kriminalitet, de unge begår, i høj grad bundet til netop det at være ung - at prøve grænser af og glemme at forholde sig til konsekvenserne af sine handlinger. Dette forhold afspejles netop i, at forskellen i forældrenes kriminalitet er væsentlig mindre. Den 'vildhed', der - forhåbentlig - kendetegner ungdommen, og altså især produktionsskoledeltagerne, kan ikke forventes genfundet hos forældrene.

Hvis der anvendes det samme mål for det totale antal domfæl-

delsler som ovenfor, har forældrene til produktionsskoledeltagere fået 1,6 gange flere domme end kontrolgruppens forældre. Også her er forskellen mellem forældregrupperne markant mindre, end den er for børnene. Dog skal det bemærkes, at der, som det fremgår af tabel 11.11, er godt tre gange så mange forældre til deltagere som til kontrolgruppen, der er placeret i kategorien 'Frihedsstraf'.

11.3.7 Deltagernes og kontrolgruppens familiemæssige status det år de fyldte 15 år

Mens afsnit 11.3.3 beskrev deltagernes og kontrolgruppens familie- og boligskift i løbet af deres barndom, inddrages i dette afsnit en række andre faktorer vedrørende deltagernes familier med udgangspunkt i det kalenderår, hvor de fyldte 15 år. Blandt andet inddrages her familietype, forældrenes uddannelse, stilling, bruttoindkomst, hovedindkomstkilde, ledighedsgrad og modtagelse af midlertidige sociale ydelser. Med andre ord, nogle af de faktorer, man mener har betydning for den sociale arv.

For deltagerne er der oplysninger for 10.518 mødre og 9.920 fædre, dvs. at forældreoplysninger for 775 mødre og 1.373 fædre blandt deltagerne ikke indgår i de efterfølgende tabeller. For kontrolgruppen mangler oplysninger vedr. 363 mødre og 702 fædre¹².

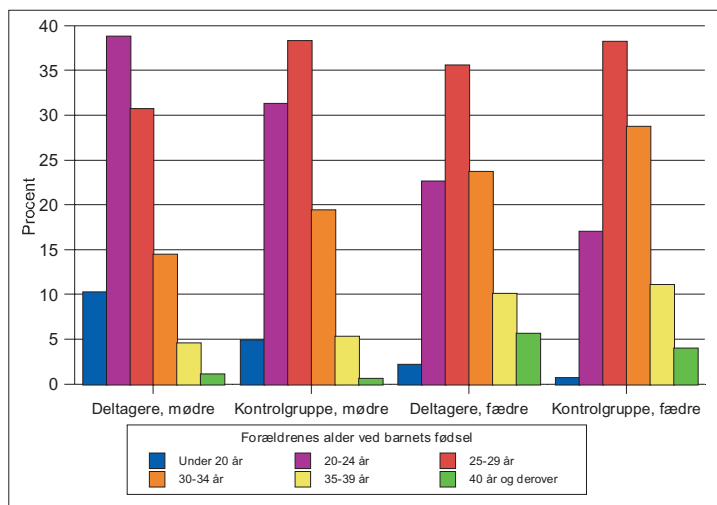
I figur 11.11 er vist henholdsvis mødrenes og fædrenes alder ved deltagernes og kontrolgruppens fødsel. I afsnit 11.4.2 fremgår det, at deltagerne hyppigere føder børn i en tidligere alder end kontrolgruppen. Figuren viser, at samme tendens også gjaldt forældrene. Blandt deltagerne var 10% af mødrene under 20 år og 39% mellem 20 og 24 år ved barnets fødsel. For kontrolgruppen var det henholdsvis 5% og 31%. For

12) Når der mangler oplysninger om en eller begge forældre, kan det skyldes flere forhold. For det første kan forælderen opholde sig i udlandet. For det andet kan forælderen være død. I alt er der 386 mødre og 831 fædre, der den 1. januar 1999 var døde blandt produktionsskoledeltagerne. For kontrolgruppen drejede det sig om 262 mødre og 509 fædre. Herudover mangler der i nogle tilfælde oplysninger om, hvem faderen er.

fædrene ses samme mønster, selvom fædrene gennemsnitlig set er noget ældre end mødrene ved barnets fødsel. Blandt deltagerens forældre er der lidt flere, der har fået børn i en sen alder. Dette gælder både mødre og fædre.

Der er en klar sammenhæng mellem forældrenes alder ved deltagerens fødsel og deltagerens alder ved første barns fødsel. I gennemsnit havde 14% af deltagerne og 7% af kontrolgruppen børn pr. 1. januar 1999. Blandt de unge, hvis mor var under 20 år ved deres fødsel, var der 21% blandt deltagerne og 14% blandt kontrolgruppen, der havde børn. Hvor faderen var under 20 år var det henholdsvis 27% og 14%. Det er altså i højere grad i deltagergruppen, at mønsteret at blive forældre i tidlig alder overtages fra forældregenerationen.

Figur 11.11. Forældrenes alder ved barnets fødsel

Kilde: Danmarks Statistik

Af tabel 11.12 fremgår det, at 43% blandt deltagerne mod 68% i kontrolgruppen boede sammen med begge deres forældre, da de var 15 år. Blandt deltagerne boede 31% hos deres mor, 6% hos deres far, mens 5% var udeboende. Blandt kontrolgruppen var det 19% der boede hos deres mor, 4% hos deres far og lidt over 1%, der var udeboende. Det er tankevæk-

kende at 4 gange så mange af deltagerne som unge fra kontrolgruppen flyttede hjemmefra allerede før 15 års alderen, selvom hjemmet ikke var opløst.

Tabel 11.12. Familietype ved det 15. år

	Deltagere		Kontrolgruppe		I alt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Uoplyst	1.647	14,6	860	7,6	2.507	11,1
Hos begge forældre	4.894	43,3	7.707	68,2	12.601	55,8
Hos mor	3.501	31,0	2.151	19,0	5.652	25,0
Hos far	692	6,1	427	3,8	1.119	5,0
Udeboende, forældre bor ikke sammen	111	1,0	34	0,3	145	0,6
Udeboende, forældre bor sammen	448	4,0	114	1,0	562	2,5
I alt	11.293	100,0	11.293	100,0	22.586	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 11.13. Forældres højeste afsluttede uddannelse

	Mødre		Fædre	
	Deltagere	Kontrolgruppe	Deltagere	Kontrolgruppe
Grundskoleuddannelser	54,0	37,4	42,1	28,5
Almengymnasiale uddannelser	1,3	1,7	1,2	1,4
Efg-2.dels udd. eud-hovedforløb	2,2	2,9	0,9	1,1
Lærlinge-uddannelser	11,9	21,0	31,9	39,7
Grundl.eks.udd. værkstedsskoler	8,9	10,6	2,3	3,7
Korte videregående uddannelser	5,8	8,4	4,0	5,8
Mellemlange videregående uddan.	4,8	9,9	4,0	8,1
Lange videregående uddannelser	0,8	2,2	2,0	5,0
Uoplyst	10,4	5,9	11,6	6,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

Både mødrene og fædrene blandt deltageres forældre har gennemsnitlig en væsentlig kortere uddannelse end kontrolgruppens forældre. Over halvdelen af deltageres mødre (54%) har kun en grundskoleuddannelse, mens det for kontrolgruppen er

Tabel 11.14. Forældrenes socioøkonomiske status ved 15 år

	Mødre		Fædre	
	Deltagere	Kontrolgruppe	Deltagere	Kontrolgruppe
Tidligere opdeling				
Uoplyst	2,5	2,4	3,0	2,7
Selvstændig	2,7	3,7	7,5	13,0
Medhjælpende ægtefælle	0,7	2,6	0,0	0,1
Direktør	0,0	0,0	0,2	0,3
Overordnet/ledende funktionær	8,4	14,6	11,5	22,0
Funktionær iøvrigt	17,0	26,1	7,1	8,5
Faglært arbejder	0,9	1,0	14,0	15,0
Ikke faglært arbejder	25,0	20,0	23,8	15,2
Lønmodtager uden nærmere angivelse	2,1	1,9	1,2	0,8
Ej i erhverv uddannelsessøgende	0,4	0,2	0,1	0,0
Pensionist	9,7	3,8	8,8	3,7
Ej i erhverv iøvrigt	14,2	7,5	6,5	2,8
I alt	83,6	83,9	83,6	84,1
	Mødre		Fædre	
	Deltagere	Kontrolgruppe	Deltagere	Kontrolgruppe
Nuværende opdeling				
Selvstændig	0,5	0,5	1,4	2,0
Medhjælpende ægtefælle	0,1	0,2	0,0	0,0
Topledere	0,2	0,2	0,5	1,0
Lønmodtagere højeste niveau	0,7	1,5	1,1	2,1
Lønmodtagere mellemniveau	1,6	3,1	1,1	1,8
Lønmodtagere grundniveau	5,5	6,1	5,5	5,6
Andre Lønmodtagere	1,5	1,0	1,8	1,2
Arbejdsløse	1,1	0,9	1,0	0,7
Pensionister m.v.	1,9	1,0	2,1	0,7
Andre	3,4	1,5	1,8	0,8
I alt	16,4	16,1	16,4	15,9

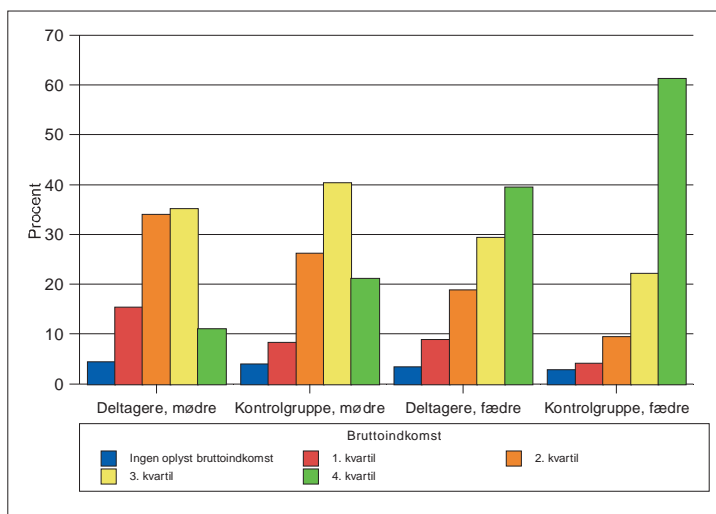
Kilde: Danmarks Statistik

37%. Blandt fædrene er der 42% af deltagergruppens forældre og 29% af kontrolgruppens forældre, der kun har en grundskoleuddannelse.

Forældrenes socioøkonomiske status/stilling er vist i tabel 11.14. Tabellen er opdelt i to grupper, da man i 1996 valgte en ny opdeling af socioøkonomisk status, der ikke umiddelbart er sammenlignelig med den tidligere gruppering. Som det fremgår af tabellen er hovedparten af forældrene placeret under den tidligere opdeling. Både blandt mødrene og fædrene var der en væsentlig højere andel i kontrolgruppen med en overordnet/ledende funktionærstilling, hvilket skal sammenholdes med, at forældrene i kontrolgruppen generelt også har en højere afsluttet uddannelse (jf. tabel 11.11). Der er ligeledes flere selvstændige blandt forældrene i kontrolgruppen. Mens der er lige mange faglærte blandt forældrene i kontrolgruppen og i deltagergruppen, er der betydelig flere ufaglærte og pensionister blandt forældrene i deltagergruppen.

Figur 11.12 viser, at forældrenes bruttoindkomst gennemsnitlig set var væsentlig lavere blandt deltagerne end i kontrolgruppen. Især blandt fædrene (der selv i dag oftest må betragtes som hovedforsørgere) ser vi en markant forskel. 61% af fædrene i kontrolgruppen i forhold til knap 40% i deltagergruppen lå indkomstmæssigt i øverste kvartil. Kun 14% af fædrene i kontrolgruppen mod 34% i deltagergruppen lå i nederste halvdel af indkomstskalaen.

Figur 11.12. Forældrenes bruttoindkomst ved det 15. år

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 11.15 viser, at der blandt deltagerne i 15 års alderen var væsentlig flere end i kontrolgruppen, hvor hovedindkomstkilden for en eller begge forældre var overførselsindkomst, midlertidige sociale ydelser eller offentlig pension. I deltagergruppen udgjorde 24,5% af mødrenes og 16% af fædrenes hovedindkomstkilde overførselsindkomst/midlertidige sociale ydelser, mens 11% af mødrene og 10% af fædrene havde offentlig pension som primær indkomstkilde. Kun halvdelen eller derunder, nemlig 12% af mødrene og 7% af fædrene i kontrolgruppen, var primært på overførselsindkomst/midlertidige sociale ydelser, mens 4,5% af mødrene og 4% af fædrene var på offentlig pension. I deltagergruppen var begge forældre for 6%’s vedkommende på overførselsindkomst/midlertidige sociale ydelser og 2,6% på offentlig pension, mens de tilsvarende tal for kontrolgruppen var henholdsvis 2% og 0,8%. Begge forældre havde løn som hovedindkomstkilde for 39%’s vedkommende blandt deltagerne og for 57%’s vedkommende blandt kontrolgruppen. Der er således en klart lavere deltagelse i arbejdslivet blandt deltagerens forældre end blandt kontrolgruppens forældre.

Tabel 11.15. Forældrenes hovedindkomstkilde ved det 15. år

	Mødre		Fædre	
	Deltagere	Kontrolgruppe	Deltagere	Kontrolgruppe
Uoplyst/ingen indkomst	6,9	6,1	4,3	3,4
Løn	55,1	71,7	62,8	72,7
Overskud af virksomhed	1,6	2,4	5,9	12,0
Medarbejdende ægtefælle	0,9	3,0	0,1	0,2
SU	0,2	0,2	0,0	0,1
Overførselsindkomst/midlertidige sociale ydelser	24,5	12,0	16,3	7,4
Efterløn	0,0	0,0	0,5	0,2
Offentlig pension / ATP	10,8	4,5	10,0	4,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

29% blandt deltagerne mødre og 26% blandt fædrene var ledige i en kortere eller længere periode, det år deltagerne fyldte 15 år. For kontrolgruppen var det 19% af mødrene og 15% af fædrene. 7,8% af mødrene og 6,5% af fædrene blandt deltagerne var ledige i mere end 3/4 af året, hvor tallene for kontrolgruppen var på 4,5% og 3%. I deltagergruppen oplevede 43%, at en eller begge forældre var arbejdsløse i en kortere eller længere periode i løbet af det år, hvor de fyldte 15 år, mens det for kontrolgruppen gjaldt 27%.

Tabel 11.16. Forældrenes ledighedsgrader ved det 15. år

	Mødre		Fædre	
	Deltagere	Kontrolgruppe	Deltagere	Kontrolgruppe
Ingen oplyst ledighed	71,0	81,1	74,4	85,1
0,001-0,200	6,6	4,9	6,6	4,6
0,201-0,400	5,3	3,8	5,0	3,3
0,401-0,600	5,4	3,3	4,3	2,2
0,601-0,800	3,9	2,4	3,2	1,7
0,801-1,000	7,8	4,5	6,5	3,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

Blandt deltagerne var der 57,5%, hvor mindst en af forældrene modtog midlertidige overførselsindkomster i en kortere eller længere periode. For kontrolgruppen gjaldt det 43,1%. I tabel 11.17 er vist mødrenes og fædrenes modtagelse af midlertidige overførselsindkomster i det år, hvor den unge var fyldt 15 år pr. 1. januar. Heraf fremgår det, at deltageres forældre ikke blot væsentligt oftere modtog en eller anden form for midlertidig overførselsindkomst i løbet af året, men at overførselsindkomsten for 16% udgjorde hele eller næsten hele bruttoindkomsten.

Tabel 11.17. Modtagelse af midlertidige overførselsindkomster ved det 15. år

	Mødre		Fædre	
	Deltagere	Kontrolgruppe	Deltagere	Kontrolgruppe
Ingen/uoplyst	58,1	74,9	64,8	78,9
1-25%	12,2	9,9	14,2	11,2
26-50%	7,6	4,5	6,0	3,4
51-75%	5,7	3,2	4,4	2,0
76-100%	16,4	7,5	10,7	4,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Procenterne angiver den andel, som overførselsindkomsterne udgør af den samlede bruttoindkomst. Midlertidige overførselsindkomster består af arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge og kontanthjælp.

Kilde: Danmarks Statistik

11.4 De unges situation i dag

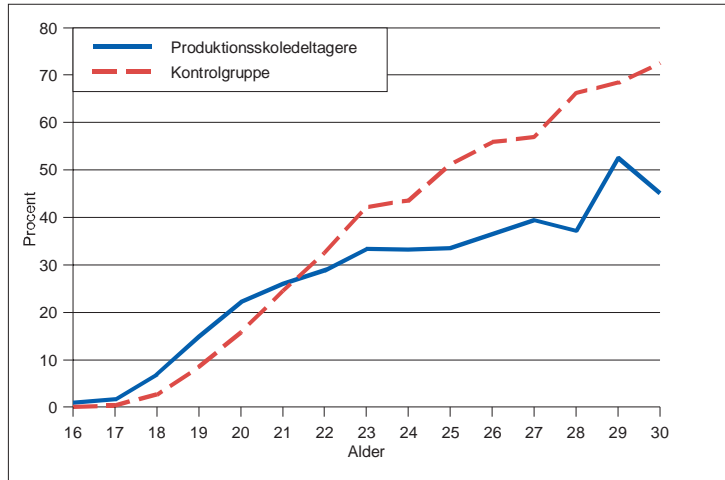
11.4.1 Indledning

I dette afsnit ser vi nærmere på deltageres og kontrolgruppens familiemæssige situation. Hvem har fået børn hvornår og hvem bor sammen med børn, hvor mange bor alene og hvem bor sammen med en partner. I afsnit 11.2.6 blev deltageres udslusningsresultater fra produktionsskolerne nærmere beskrevet. Nedenfor beskrives deltageres og kontrolgruppens ledighed, modtagelse af midlertidige sociale ydelser og beskæftigelse i 1997, mens uddannelsesforhold beskrives nærmere i afsnit 11.5.

11.4.2 Familiemæssige forhold

Figur 11.13 viser, at der op til det 21. år er flest blandt produktionsskoledeltagerne, der bor sammen med en partner, mens billedet herefter skifter, således at der for de ældste aldersgrupper er væsentlig flere i kontrolgruppen, der boede sammen med en partner. I alt var der 16% blandt deltagerne og 14% i kontrolgruppen, der pr. 1. januar boede i én husstand med en person, mens der for begge grupper var 22%, der var udeboende med partner.

Figur 11.13. Andel af deltagere og kontrolgruppe, der bor sammen med partner pr. 1. januar 1999

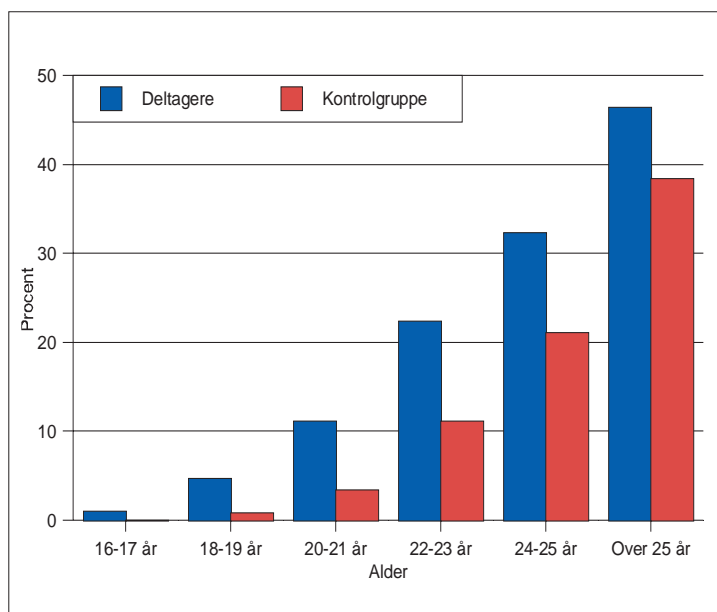
Kilde: Danmarks Statistik

Blandt produktionsskoledeltagerne er der 12%, der har børn, hvor 3% har mere end et barn. I kontrolgruppen er det 7%, der har børn, mens 2% har mere end et barn. Figur 11.14 viser, at baggrunden for, at flere blandt deltagerne har børn, hænger sammen med, at de føder i en tidligere alder end kontrolgruppen. Fra omkring det 28. år er der lige så mange i kontrolgruppen som blandt deltagerne, der har børn. Som det fremgik af afsnit 11.3.7 er der en klar aldersmæssig sammenhæng mellem, hvornår man selv får børn og ens egne forældres alder ved fødslen.

Det er især kvinderne blandt deltagerne, der har børn, og de får dem ofte i en tidlig alder. Det er da også denne gruppe, der oftest flytter tidligt hjemmefra sammen med en partner. Hele 24% blandt de kvindelige deltagere har børn, hvor 5% havde 2 børn og 1,5% 3 eller flere børn. Til sammenligning havde 11% af kvinderne i kontrolgruppen børn. Blandt mændene er det 7% af deltagerne og 5% i kontrolgruppen, der har børn.

Meget tidligt at skulle påtage sig forældreansvaret for et barn betyder sandsynligvis især for mødrenes vedkommende en barriere i forhold til uddannelse og arbejde. Forholdet til egne børn er et af de emner, nogle produktionsskoler tager op på "forældreskole"-hold eller "mor og barn"-hold. Dels kan man her undervise i kost, pleje osv. omkring det lille barn, dels kan man bearbejde de psykiske processer ved at blive forældre. De unge mødre kan her blive motiverede til at gå i gang med en uddannelse og få hjælp til den praktiske organisering af et liv med barn og uddannelse.

Figur 11.14. Andelen der har børn fordelt på alder

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 11.18 viser, om man selv har børn og hvor mange børn man bor sammen med. Heraf fremgår det, at 19% af deltagerne, der havde et barn, ikke boede sammen med nogen børn pr. 1. januar 1999. For deltagere med 2 eller flere børn var der 13%, der ikke boede sammen med nogen børn og 10%, der boede sammen med et barn. Til sammenligning var der i kontrolgruppen 13% med 1 barn og 7% med 2 eller flere børn, der ikke boede sammen med nogen børn og 3% med 2 eller flere børn, der kun boede sammen med et barn.

Tabel 11.18. Antal børn og antal børn man boede sammen med pr. 1. januar 1999

Antal børn man bor sammen med pr. 1. januar 1999	Antal børn							
	Ingen		1 barn		2 eller flere børn		I alt	
Deltagerne	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Ingen	9.631	99,5	223	18,9	58	13,2	9.912	87,8
1 barn	32	0,3	937	79,4	43	9,8	1.012	9,0
2 eller flere	12	0,1	20	1,7	337	76,9	369	3,3
I alt	9.675	100,0	1.180	100,0	438	100,0	11.293	100,0
Kontrolgruppen								
Ingen	10.450	99,8	75	12,7	17	7,4	10.542	93,3
1 barn	18	0,2	502	84,8	7	3,1	527	4,7
2 eller flere	4	0,0	15	2,5	205	89,5	224	2,0
I alt	10.472	100,0	592	100,0	229	100,0	11.293	100,0

Antal børn angiver ens egne børn, mens antal børn man bor sammen med pr. 1. januar 1999 både kan være ens egne børn eller andres børn (dog ikke søskende).

Kilde: Danmarks Statistik.

11.4.3 De unges situation i 1998

Mens 15% i kontrolgruppen havde en eller flere ledighedsperioder i 1998, gjaldt det for 35% blandt deltagerne. De fleste blandt de ledighedsberørte oplevede dog kun en kortere ledighedsperiode i løbet af året. Således var der blandt deltagerne 1,7% og i kontrolgruppen 0,5%, der var ledige i mere end firefemtedele af året. For deltagerne var der 18% og i kontrol-

gruppen 8%, der var ledige i mindre end en femtedel af året. Ledigheden var klart højere for dem, der har fået børn. Blandt de unge uden børn var ledigheden for deltagerne på 33% og for kontrolgruppen på 13%, mens den for de unge med børn var henholdsvis 53% og 36% for deltagerne og kontrolgruppen.

Tabel 11.19. Deltagernes og kontrolgruppens ledighedsgrader i 1998

	Deltagere		Kontrolgruppe		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Ingen oplyst ledighed	7.281	64,5	9.597	85,0	16.878	74,7
0,001-0,200	2.064	18,3	943	8,4	3.007	13,3
0,201-0,400	1.064	9,4	432	3,8	1.496	6,6
0,401-0,600	479	4,2	181	1,6	660	2,9
0,601-0,800	215	1,9	81	0,7	296	1,3
0,801-1,000	190	1,7	59	0,5	249	1,1
I alt	11.293	100,0	11.293	100,0	22.586	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

Deltagernes udslusningsresultater fra produktionsskolen fordelt på ledighedsgrader i 1998 er vist i tabel 11.20. Andelen, der er ledige i en kortere eller længere periode i 1998, er ikke overraskende størst for den gruppe, der blev udsluset til ledighed eller anden aktivering og mindst for den gruppe, der gik i gang med uddannelse. Overraskende er det måske imidlertid, at halvdelen af dem, der blev udsluset til ledighed, ikke havde nogen oplyst ledighed i 1998 og at en fjerdedel var ledige i mindre end en fjerdedel af året.

Tabel 11.20. Ledighedsgrader i 1998 blandt deltagerne fordelt efter udslusningsresultater

Udslusning	Ingen oplyst ledighed	0,001-0,200	0,201-0,400	0,401-0,600	0,601-0,800	0,801-1,000	I alt	Antal i alt
SU-berettiget uddannelse	71.5	15.2	7.8	3.1	1.5	0.8	100.0	2.306
Anden ikke SU-berettiget uddannelse	71.1	15.2	7.4	3.4	1.4	1.5	100.0	2.195
Lønnet arbejde	61.7	19.9	10.3	4.7	1.9	1.6	100.0	2.105
Anden aktivering	54.6	21.5	12.5	4.9	3.3	3.1	100.0	670
Ledighed	49.4	26.4	12.8	5.9	2.9	2.6	100.0	1.786
Andet	60.1	19.4	11.0	5.2	2.5	1.8	100.0	1.469
Uoplyst	84.0	7.9	3.9	2.8	0.3	1.2	100.0	762
I alt	64.5	18.3	9.4	4.2	1.9	1.7	100.0	11.293

Kilde: Undervisningsministeriet og Danmarks Statistik

Blandt deltagerne var der kun 39%, der i løbet af 1998 ikke modtog midlertidige sociale ydelser, dvs. hverken modtog arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, kontanthjælp, aktive-rings- eller orlovsydelse, mens det for kontrolgruppen gjaldt 72%. Set i forhold til kontrolgruppen var der blandt deltagerne særlig mange, der modtog sociale ydelser i 4 påbegyndte kvartaler (22% blandt deltagerne, 5% for kontrolgruppen). Forældre til børn modtog langt oftere midlertidige sociale ydelser i 1998. For deltagere med børn modtog 93% i 1998 midlertidige sociale ydelser, hvor 65% modtog det i samtlige kvartaler. For kontrolgruppen med børn var tallene tilsvarende lidt lavere, nemlig henholdsvis 75% og 25%. 28% blandt deltagerne og 14% i kontrolgruppen har modtaget midlertidige sociale ydelser, uden de på noget tidspunkt i løbet af året har været ledige. Blandt deltagerne modtog her 9% (2% for kontrolgruppen) sociale ydelser i 4 påbegyndte kvartaler.

Tabel 11.21. Deltagernes og kontrolgruppens modtagelse af midlertidige sociale ydelser i 1998

	Deltagere		Kontrolgruppe		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct	Antal	Pct.
Ingen påbegyndte kvartaler	4.363	38,6	8.110	71,8	12.473	55,2
1 påbegyndt kvartal	1.981	17,5	1.775	15,7	3.756	16,6
2 påbegyndte kvartaler	1.277	11,3	542	4,8	1.819	8,1
3 påbegyndte kvartaler	1.207	10,7	337	3,0	1.544	6,8
4 påbegyndte kvartaler	2.465	21,8	529	4,7	2.994	13,3
I alt	11.293	100,0	11.293	100,0	22.586	100,0

Midlertidige sociale ydelser omfatter arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, kontant-hjælp, aktiveringsydelser og orlovsydelser

Kilde: Danmarks Statistik

Blandt deltagerne udgjorde andelen, der fra produktionsskolen blev udsluset til ledighed eller anden aktivering, langt den største gruppe, der modtog midlertidige sociale ydelser i 1998. Langt over 80% i disse grupper modtog en eller anden form for midlertidige sociale ydelser og lidt over en tredjedel modtog ydelserne i 4 påbegyndte kvartaler.

Tabel 11.22. Modtagelse af midlertidige sociale ydelser i 1998 blandt deltagerne fordelt efter udslusningsresultater

Udslusning	Ingen påbegyndte kvartaler	1 påbegyndt kvartal	2 påbegyndte kvartaler	3 påbegyndte kvartaler	4 påbegyndte kvartaler	I alt	I alt antal
SU-berettiget uddannelse	52,3	18,3	10,0	8,1	11,4	100,0	2.306
Anden ikke SU-berettiget udd.	46,7	16,9	9,8	8,3	18,2	100,0	2.195
Lønnet arbejde	37,1	23,9	12,2	11,3	15,6	100,0	2.105
Anden aktivering	15,4	18,7	13,9	15,4	36,7	100,0	670
Ledighed	18,8	15,1	16,0	15,8	34,3	100,0	1.786
Andet	28,1	13,7	10,2	11,8	36,1	100,0	1.469
Uoplyst	65,9	11,8	5,8	5,2	11,3	100,0	762
I alt	38,6	17,5	11,3	10,7	21,8	100,0	11.293

Midlertidige sociale ydelser omfatter arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, kontant-hjælp, aktiveringsydelser og orlovsydelser

Kilde: Undervisningsministeriet og Danmarks Statistik

I løbet af 1998 (frem til 1. oktober) havde ca. 34% af produktionsskoledeltagerne og ca. 63% blandt kontrolgruppen været i et formelt uddannelsesforløb - enten i grundskolen, en gymnasial uddannelse, en erhvervsuddannelse eller et videregående uddannelsesforløb¹³ (jf. kapitel 11.5).

11.5 De unges vej gennem uddannelsessystemet

11.5.1 Indledning

Andelen af unge, der fuldfører en ungdomsuddannelse, er steget væsentligt gennem de senere år. I 1982 var der 71% af en ungdomsårgang, der gennemførte en kompetencegivende uddannelse og 68%, der gennemførte en ungdomsuddannelse. Dette tal steg til i 1995 at omfatte 83% af en ungdomsårgang, der gennemførte en kompetencegivende uddannelse, og 79%, der gennemførte en ungdomsuddannelse. Endnu flere startede på en ungdomsuddannelse. I 1982 var det 88%, der startede en uddannelse efter grundskolen (86% på en ungdomsuddannelse), mens det i 1995 var 95% af en ungdomsårgang (93% påbegyndte en ungdomsuddannelse). Selvom der således er en stadig stigende andel, der gennemfører en ungdomsuddannelse, var der i 1995 ca. 10.000 unge, der efter at have forladt folkeskolen ikke vil opleve at gennemføre en ungdomsuddannelse og over 15.000 unge, der ikke vil gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse.

For at nå regeringens målsætninger om, at 95% af en ungdomsårgang i år 2000 skal gennemføre en ungdomsuddannelse, er der da også op gennem 90'erne sket en række initiativer inden for ungdomsuddannelsesområdet med henblik på at mindske

13) Tallene er noget undervurderede, da der for grundskolen (oplysninger foreligger først fra 8. klassetrin) og gymnasieuddannelserne kun er registreret gennemførte forløb. Har en deltager f.eks. således afbrudt en 1. g eller 1. hf i 1998, er personen ikke registreret. Udover grundskolen og gymnasieuddannelserne indgår alle påbegyndte, afsluttede og afbrudte forløb på erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser. Det betyder, at uddannelser som f.eks. egu og fuu ikke indgår i opgørelsen. Dette gælder ligeledes ikke formelle uddannelsesforløb som f.eks. ophold på en højskole, en produktionsskole eller en daghøjskole.

frafaldet og skabe alternative uddannelsesveje for den del af de unge, der ellers ikke ville have påbegyndt en ungdomsuddannelse.

Produktionsskolerne spiller i denne sammenhæng en vigtig rolle, hvor en af produktionsskolernes hovedformål er at samle op på de grupper af unge, der enten afbryder eller ikke kommer i gang med en ungdomsuddannelse efter folkeskolen.

I dette afsnit beskrives produktionsskoledeltagernes og kontrolgruppens skole- og uddannelsesforløb frem til 1. oktober 1998, dvs. ca. 1-2½ år efter produktionsskoledeltagerne har forladt produktionsskolen.

Indledningsvis skal nævnes, at tidshorisonten er meget kort og at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at vurdere, hvor mange blandt produktionsskoledeltagerne, der vil gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er ligeledes forbundet med nogen usikkerhed at beregne, hvor mange der vil påbegynde en ungdomsuddannelse, da en del både blandt produktionsskoledeltagerne og kontrolgruppen stadig befinder sig i et grundskoleforløb. Når man skal sammenligne produktionsskoledeltagernes uddannelsesforløb med kontrolgruppen, skal man samtidig være opmærksom på, at mens de fleste i kontrolgruppen gennemfører en ungdomsuddannelse i umiddelbar forlængelse af grundskolen, så er produktionsskoledeltagerne kendetegnet ved, at de inden produktionsskoleopholdet enten ikke var påbegyndt eller havde afbrudt en ungdomsuddannelse. Hertil kommer at produktionsskoledeltagerne i en kortere eller længere periode har opholdt sig på produktionsskolen, hvilket yderligere har udskudt deres uddannelsesvalg. Det vil således først være muligt om en 3-4 år at vurdere den samlede uddannelsesprofil for produktionsskoledeltagerne årgang 1996/97¹⁴.

14) Som tidligere nævnt ved man først fra efteråret 1996, hvem det er der udsluses fra produktionsskolerne.

11.5.2 Skolebaggrund

Tabel 11.23 viser henholdsvis deltagernes og kontrolgruppens højeste afsluttede almene uddannelse. I alt havde 86,3% af produktionsskoledeltagerne pr. 1. oktober 1998 en uddannelse på grundskoleniveau, 7,1% på gymnasieniveau og 6,6% uoplyst. Til sammenligning har kun 58,9% i kontrolgruppen en grundskoleuddannelse, mens 39,4% har en almen gymnasial uddannelse og 1,8% en uoplyst uddannelse. Uoplyst dækker her primært over personer, der enten ikke har afsluttet mindst 8. klasse eller som har gået i skole i udlandet. Ser vi alene på unge, der ikke er indvandrere eller efterkommere, var der blandt deltagerne 4,1% og blandt kontrolgruppen 0,8% med uoplyst almen uddannelse, dvs. fortrinsvist unge, der har forladt grundskolen før 8. klasse.

Når tabellen er opdelt i før 1998 og 1998 skyldes det, at en stor del af de unge stadig er i gang med deres almene uddannelse også efter 1998.

5,5% af deltagerne og 1,2% af kontrolgruppen havde før 1998 kun en 8. klasses afsluttet almen uddannelse. For 9. klasse var det 28,7% af deltagerne mod 15% i kontrolgruppen og for 10. klasse henholdsvis 44,7% mod 35,7%. Som det fremgår af tabellen er der tilsyneladende væsentlig flere blandt produktionsskoledeltagerne end i kontrolgruppen, der har gået på efterskole. Dette skal dog sammenholdes med, at vi ikke ved hvor mange, der blandt gymnasiasterne tidligere har gået på en efterskole.

Stort set ingen blandt produktionsskoledeltagerne har gennemført, og kun en ganske lille del er i dag i gang med en gymnasial uddannelse. Omvendt forholder det sig for kontrolgruppen, hvor en relativ stor andel enten har fuldført eller er i gang med en gymnasial uddannelse.

Af tabellen fremgår det ikke hvor stor en andel, der har afbrudt en gymnasial uddannelse (da tabellen kun viser fuldførte forløb), men fra frafaldsregistre ved vi, at der er langt

flere, der afbryder en gymnasial uddannelse i løbet af det første år. Fra Undervisningsministeriets statistik ved vi f.eks. således, at der blandt deltagerne var 5,8%, der havde afbrudt et alment gymnasialt uddannelsesforløb, og 1,8%, der havde afbrudt et erhvervsgymnasialt forløb, før de kom på produktionsskolen. Ser vi alene på de erhvervsgymnasiale uddannelser, var der blandt deltagerne i 1998 5,2%, der havde påbegyndt en erhvervsgymnasial uddannelse, hvoraf 3% havde afbrudt forløbet, 0,4% havde fuldført, mens 1,8% stadig var i gang. For kontrolgruppen var 20% påbegyndt en erhvervsgymnasial uddannelse, hvor 3% havde afbrudt, 11% gennemført og 6% stadig var i gang.

Tabel 11.23. Deltagernes og kontrolgruppens højeste fuldførte grunduddannelse fordelt på gennemførelsesår før 1998 og 1998

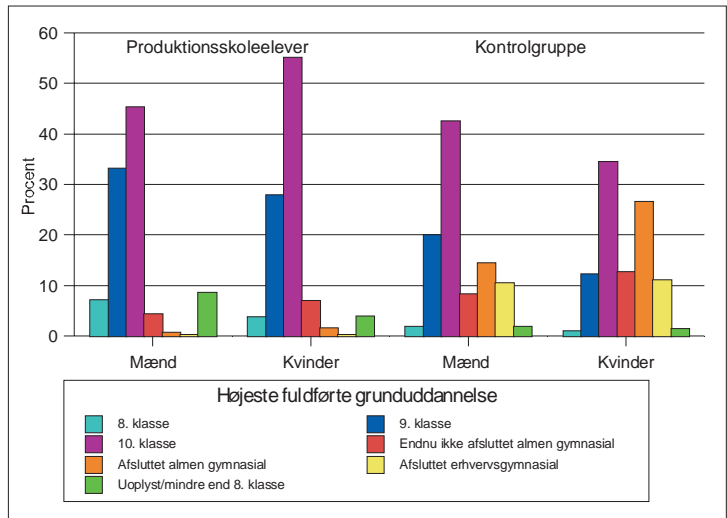
	Produktionsskoledeltagere			Kontrolgruppe		
	Før 1998	1998	I alt	Før 1998	1998	I alt
I alt grundskoleniveau	80,8	5,4	86,2	50,8	6,4	57,3
8. klasse	4,6	0,2	4,9	1,1	0,3	1,4
8. kl. efterskole	0,9	0,0	0,9	0,1	0,0	0,2
9. klasse	23,4	1,9	25,4	12,7	1,9	14,6
9. kl. efterskole	5,3	0,2	5,4	1,8	0,3	2,1
10. klasse	31,6	2,5	34,1	26,8	3,0	29,8
10. kl. efterskole	13,0	0,4	13,5	7,8	0,9	8,7
11. klasse	0,2	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1
Efterskole efter 10. kl.	1,9	0,1	2,0	0,5	0,0	0,5
Almene gymnasiale uddannelser	4,3	2,5	6,8	15,9	14,3	30,2
1. g	1,7	1,0	2,6	1,0	3,0	4,1
2. g	0,6	0,1	0,7	0,5	4,1	4,6
3. g	0,5	0,1	0,5	10,5	5,2	15,7
1. hf	1,2	1,1	2,3	0,6	1,0	1,6
2. hf	0,4	0,3	0,6	3,2	1,0	4,2
Erhvervsgymnasiale uddannelser	0,3	0,1	0,4	7,6	3,2	10,8
Højere handelseksamen - hhx	0,3	0,1	0,4	6,6	2,6	9,2
Højere teknisk eksamen - htx	0,0	0,0	0,0	1,0	0,6	1,6
Uoplyst	6,6	0,0	6,6	1,7	0,0	1,7
I alt	92,0	8,0	100,0	76,1	23,9	100,0
Antal i alt	10.389	904	11.293	8.591	2.702	11.293

Uddannelsesstatus pr. 1. oktober 1998

Kilde: Danmarks Statistik

I dag har kvinder, som det fremgår af figur 11.15, en væsentlig højere afsluttet grunduddannelse end mænd. Dette gælder også for deltagerne, selvom forskellene kønnene imellem her ikke er nær så markante som for kontrolgruppen. For mændene i produktionsskolerne er det næsten 50%, der har mindre end en 10. klasses eksamen.

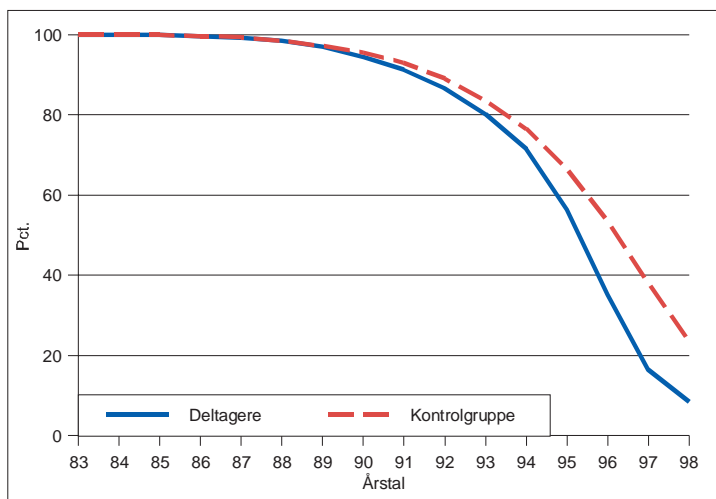
Figur 11.15. Højeste fuldførte grunduddannelse fordelt på køn

Kilde: Danmarks Statistik

Figur 11.16 viser, hvornår deltagerne og kontrolgruppen har forladt grundskolen/en gymnasial uddannelse. Som det fremgår, forlader deltagerne tidligere grundskolen/en gymnasial uddannelse end kontrolgruppen. I 1998 var der stadig 904 produktionsskoledeltagere og 2702 i kontrolgruppen tilbage i et grundskole- eller gymnasialt uddannelsesforløb.

Figur 11.16 . Andel der gik i grundskolen eller på en gymnasial uddannelse fordelt på årstal

Figuren er excl. 743 uoplyste deltagere og 148 uoplyste i kontrolgruppen

Kilde: Danmarks Statistik

I tabel 11.24 er grupperne fordelt på højeste fuldførte grunduddannelse og alder. Som det fremgår, er der en stor gruppe blandt de yngste deltagere, der stadig befinder sig i grundskolen. Således er der f.eks. blandt de 16 årige 13,3% i deltagergruppen og 15,6% i kontrolgruppen, der havde 8. klasse som højeste afsluttede grundskoleforløb. Hertil kommer for deltagergruppen 7,6% uoplyste, som dels dækker over udenlandske skoleforløb, primært over deltagere, som ikke har afsluttet mindst 8. klasse.

Tabel 11.24. Produktionskoledeltagere og kontrolgruppe fordelt på alder pr. 1. januar 1999 og højest fuldførte grunduddannelse pr. 1. oktober 1998

Produktionskoledeltagere	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år	O. 20 år
8. klasse	12,9	7,5	8,1	4,9	3,4	4,1
8. klasse efterskole	0,4	1,0	1,6	1,4	0,8	0,6
9. klasse	67,6	33,3	36,8	28,4	22,7	19,9
9. klasse efterskole	6,7	3,8	6,1	6,2	5,9	4,9
10. klasse	4,4	37,3	28,3	32,4	37,2	35,6
10. klasse efterskole	0,4	3,8	6,6	16,0	16,3	14,5
11. klasse	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,2
Efterskole efter 10. klasse	0,0	0,0	0,5	0,7	1,4	3,4
1. g	0,0	6,2	3,9	2,1	2,5	2,3
2. g	0,0	0,2	0,1	0,5	0,9	0,9
3. g	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	1,0
1. hf	0,0	0,0	0,7	2,3	3,4	2,5
2. hf	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	1,0
Erhvervsgymnasial uddannelse	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,8
Uoplyst	7,6	7,0	7,1	4,8	4,2	8,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal i alt	225	612	1.191	1.941	2.253	5.061
Kontrolgruppe						
Kontrolgruppe	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år	O. 20 år
8. klasse	14,7	1,8	1,2	1,0	0,8	1,2
8. klasse efterskole	0,9	0,0	0,6	0,2	0,1	0,1
9. klasse	70,7	22,5	16,9	11,6	11,7	13,0
9. klasse efterskole	8,0	3,3	1,6	1,4	2,1	2,0
10. klasse	0,9	42,3	32,0	33,5	25,9	29,4
10. klasse efterskole	0,9	11,8	11,1	11,7	7,2	7,6
11. klasse	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1
Efterskole efter 10. klasse	0,4	0,2	0,3	0,3	0,6	0,6
1. g	2,7	17,0	17,0	2,9	1,5	1,1
2. g	0,0	1,0	14,3	13,8	1,9	0,6
3. g	0,0	0,0	0,3	13,7	26,9	17,7
1. hf	0,0	0,0	2,9	2,7	1,9	1,1
2. hf	0,0	0,0	0,0	2,2	4,6	6,4
Erhvervsgymnasial uddannelse	0,0	0,0	0,2	3,6	13,7	17,2
Uoplyst	0,9	0,2	1,5	1,2	1,1	2,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal i alt	225	612	1.191	1.941	2.253	5.061

Kilde: Danmarks Statistik

Ud fra tabel 11.24 ovenfor er det ikke muligt at vurdere, hvor mange der afbryder en gymnasial uddannelse, da tabellen kun omfatter gennemførte uddannelser. I tabel 11.25 er opgjort andelen af produktionsskoledeltagere, der havde afbrudt en ungdomsuddannelse, inden de startede på produktionsskolen fordelt på alder pr. 1. januar 1999.

Tabel 11.25. Andel blandt produktionsskoledeltagere, der har afbrudt en ungdomsuddannelse

	Afbrudt almen-gymnasial	Afbrudt erhvervs-gymnasial	Afbrudt erhvervsfaglig	Ikke afbrudt eller påbegyndt	I alt	Antal ialt
16 år	0,0	0,6	0,0	99,4	100,0	174
17 år	0,5	1,0	6,2	92,3	100,0	411
18 år	4,3	0,9	16,5	78,3	100,0	1.141
19 år	5,0	1,5	31,9	61,6	100,0	1.975
20 år	8,1	2,2	51,6	38,1	100,0	2.152
Over 20 år	7,3	2,5	66,4	23,8	100,0	4.493
I alt	6,3	2,0	47,7	44,0	100,0	
Antal i alt	655	204	4.935	4.551		10.345

Tabellen er excl. 948

Kilde: Danmarks Statistik og undervisningsministeriet

11.5.3 Valg og resultater i uddannelsessystemet

Kapitel 11.5.2 viste, at det i forhold til kontrolgruppen kun er en lille andel af produktionsskoledeltagerne, der vælger en gymnasial uddannelse. Som tidligere omtalt i afsnit 11.2.5 var der inden produktionsskoleopholdet 5,8% blandt deltagerne, der havde afbrudt en almen gymnasial uddannelse, 1,8% en erhvervs-gymnasial, 44% en erhvervsfaglig¹⁵, mens 40% ikke

15) Ifølge produktionsskolernes indberetninger til Undervisningsministeriet var der kun 16%, der havde afbrudt en erhvervsfaglig uddannelse inden produktionsskoleopholdet, hvilket formentlig skyldes, at en gennemført basisuddannelse på erhvervsuddannelserne ikke er talt med som en afbrudt uddannelse. Man kan imidlertid diskutere, hvad det vil sige at afbryde en erhvervsfaglig uddannelse. Feks. er der mange, der afbryder uddannelsen, efter de har fuldført 1. eller 2. skoleperiode. Betragtes dette som et afbrud, dvs. vi taler om ikke kompetencegivende gennemførte forløb, så er der ifølge registeroplysningerne i Danmarks Statistik ca. 44%, der havde afbrudt en erhvervsfaglig uddannelse inden produktionsskoleopholdet.

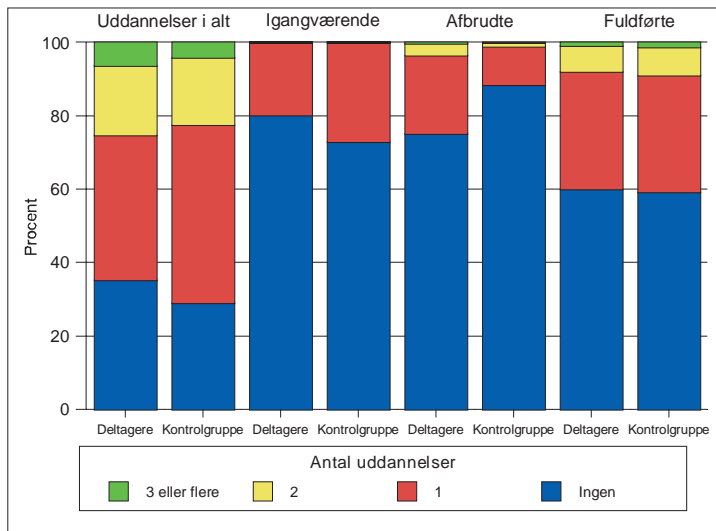
havde afsluttet eller påbegyndt en ungdomsuddannelse. Blandt de ca. 20%, der blev udsluset til en SU-berettiget uddannelse, er hovedparten startet på en erhvervsfaglig uddannelse.

I dette afsnit sammenholdes deltagerne og kontrolgruppens valg af erhvervsuddannelser og videregående uddannelser¹⁶.

Figur 11.17 viser, at hele 65% af produktionsskoledeltagerne på et eller andet tidspunkt har påbegyndt en erhvervs-/videregående uddannelse, hvor 40% havde påbegyndt én uddannelse, mens 25% havde påbegyndt 2 eller flere uddannelser. I kontrolgruppen var der 71%, der havde påbegyndt en uddannelse, hvor 49% havde påbegyndt én uddannelse, mens 22% havde påbegyndt flere uddannelser. Når forskellen mellem kontrolgruppen og deltagerne ikke er større, hænger det sammen med, at væsentlig flere i kontrolgruppen, som det fremgik af afsnit 11.5.2, er i gang med en gymnasial uddannelse. 20% af deltagerne og 34% i kontrolgruppen var på opgørelsestidspunktet pr. 1. oktober 1999 i gang med en erhvervs- eller videregående uddannelse. 25% blandt deltagerne har afbrudt en eller flere af disse uddannelser, mens det kun gjaldt 12% i kontrolgruppen. En langt større andel havde imidlertid afbrudt uddannelsen, efter de havde gennemført en eller flere deksamener - f.eks. 1. eller 2. skoleperiode. (jf. tabel 11.27).

16) Uddannelserne er registreret frem til 1. oktober 1998. Registermæssigt er mange af uddannelserne delt op i en række ikke kompetencegivende uddannelser, hvor en gennemført uddannelse, som kan være af meget kort varighed, blot kan bestå af en eksamen, som alene giver adgang til at fortsætte uddannelsen. I det følgende er uddannelseselementerne lagt sammen, således at hvis man i umiddelbar forlængelse af sit forløb fortsætter uddannelsen inden for det samme uddannelsesområde, tæller det som en uddannelse. Tallene er incl. erhvervs-gymnasiale og excl. almen gymnasiale uddannelser.

Figur 11.17. Antal påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelser fordelt på antal igangværende, afbrudte og fuldførte forløb

Andelen af fuldførte forløb omfatter ikke kun personer, der har gennemført en kompetencegivende uddannelse, men også personer, der har gennemført en deleksamen, uden de i dag er i gang med den pågældende uddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik

I tabel 11.26 er vist, hvor stor en andel der hvert år befandt sig på en erhvervs-/videregående uddannelse. Før 1994 var det 17% af deltagerne og 22% i kontrolgruppen. Mens andelen i kontrolgruppen fra 1994 til 1998 er steget fra 24% til 45%, er andelen for deltagerne steget fra 15% til 28%.

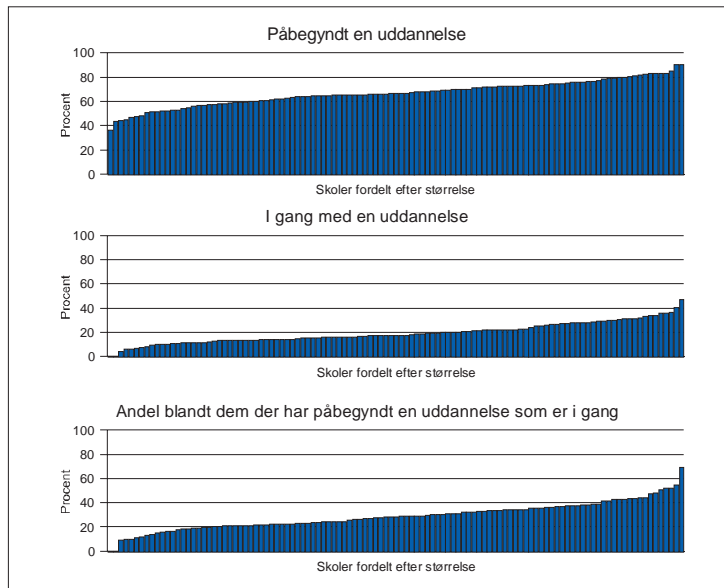
Tabel 11.26. Andel af deltagerne og personerne i kontrolgruppen, der var i gang med erhvervs- eller videregående uddannelse i løbet af et givet år

	Før 1994	1994	1995	1996	1997	1998
Deltagere	17.2	15.1	22.4	26.6	28.1	28.2
Kontrolgruppe	22.1	24.4	32.9	40.4	44.8	45.4

Kilde: Danmarks Statistik

Af figur 11.18 fremgår det, hvor stor en andel blandt deltagerne, der har været på produktionsskole over en måned, der har påbegyndt eller er i gang med en erhvervs-/videregående uddannelse fordelt på produktionsskoler. Den øverste del af figuren viser, at der er stor forskel produktionsskolerne imellem på, hvor stor en andel der på et eller andet tidspunkt (før eller efter produktionsskoleopholdet) er påbegyndt en erhvervs-/videregående uddannelse. Andelen varierer fra 36% til 58%. Den midterste del af figuren viser spredningen mellem skolerne på, hvor stor en andel der var i gang med en uddannelse pr. 1. oktober 1998. Her varierer andelen fra 0% til 47%. Den nederste del af figuren viser, hvor stor en andel blandt dem, der på et eller andet tidspunkt er påbegyndt en erhvervs-/videregående uddannelse og som på 1. oktober 1998 var i gang med en uddannelse. Her er der meget stor spredning skolerne imellem fra 0% til 69%.

Figur 11.18. Andele blandt produktionsskoledeltagere, der har været på produktionsskole over en måned fordelt på skoler og om deltagerne har påbegyndt eller er i gang med en erhvervs-/videregående uddannelse

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 11.27 viser status for sidste påbegyndte uddannelse. Mens 65% af deltagerne havde været i gang med en erhvervs-/videregående uddannelse, var der kun 20%, der var i gang pr. 1. oktober 1998. Blandt de resterende 45% var der kun 1%, der havde fuldført en kompetencegivende uddannelse, 17% der havde afbrudt uden eksamen, og 27%, der havde afbrudt med en ikke kompetencegivende eksamen, dvs. med muligheder for efterfølgende at fortsætte uddannelsen. Til sammenligning er der 34% i kontrolgruppen, der er igang med en erhvervs/videregående uddannelse, 20% der har fuldført en kompetencegivende uddannelse, 7% der har afbrudt uden eksamen og 10% der havde afbrudt med en ikke kompetencegivende eksamen.

Tabel 11.27. Status for sidste påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse

	Deltagere		Kontrolgruppe	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Igangværende	2245	19.9	3859	34.2
Afbrudt	1938	17.2	781	6.9
Komp. almen uddannelse	14	0.1	405	3.6
Ikke komp. almen uddannelse	33	0.3	24	0.2
Komp. erhvervsuddannelse	99	0.9	1805	16.0
Ikke komp. erhvervsuddannelse	2998	26.3	1146	10.2
Aldrig påbegyndt	3966	35.1	3273	29.0
I alt	11293	100.0	11293	100.0

Kilde: Danmarks Statistik

I tabel 11.28 er til sammenligning med tabel 11.27 vist deltageres første påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse. I det omfang, der kun har været påbegyndt en uddannelse, tæller uddannelsen med begge steder. Heraf fremgår det, at det kun er 9% blandt deltagerne, der er i gang med deres første erhvervs-/videregående uddannelse, mens det drejer sig om 23% i kontrolgruppen. Der er således 11% både blandt deltagerne og i kontrolgruppen, der er i gang med en erhvervs-/videre-

gående uddannelse og som tidligere har fuldført eller afbrudt en erhvervs-/videregående uddannelse.

Tabel 11.28. Status for første påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse

	Deltagere		Kontrolgruppe	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Igangværende	1045	9,3	2614	23,1
Afbrudt	2257	20,0	1027	9,1
Komp. almen uddannelse	36	0,3	802	7,1
Ikke komp. almen uddannelse	60	0,5	35	0,3
Komp. erhvervsuddannelse	65	0,6	1293	11,4
Ikke komp. erhvervsuddannelse	3864	34,2	2249	19,9
Aldrig påbegyndt	3966	35,1	3273	29,0
I alt	11293	100,0	11293	100,0

Kilde: Danmarks Statistik

Omkring en tredjedel af deltagerne og kontrolgruppen havde sidst påbegyndt et hovedforløb i en erhvervsuddannelse (eud). 14% i kontrolgruppen mod 5% blandt deltagerne var i gang med en grundlæggende eksamensuddannelse eller værkstedsskole. En fjerdedel blandt deltagerne og 10% i kontrolgruppen var i gang med en eksamensbasisuddannelse eller 1. og 2. skoleperiode. Mens 12% i kontrolgruppen var i gang med en videregående uddannelse, gjaldt det kun for godt 1% blandt deltagerne.

Tabel 11.29. Sidste påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse

	Deltagere		Kontrolgruppe	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Eud-1. og 2. skoleperiode*)	2385	21,1	970	8,6
Eksamensbasisuddannelser	496	4,4	258	2,3
Eud-hovedforløb**)	3725	33,0	3781	33,5
Lærlingeuddannelser	23	0,2	99	0,9
Grundl.eks.udd. værkstedsskoler	574	5,1	1535	13,6
Kortere videreg. uddannelser	33	0,3	226	2,0
Mellemlange videreg. uddannelser	54	0,5	648	5,7
Lange videreg. uddannelser	37	0,3	503	4,5
Aldrig påbegyndt	3966	35,1	3273	29,0
I alt	11293	100,0	11293	100,0

*) Incl. efg basisuddannelse

***) Incl. efg-2. dels uddannelse

Kilde: Danmarks Statistik

Som det fremgår af 11.30, er der 11% blandt deltagerne, der er i gang med eud hovedforløb, 5% der er i gang med 1. eller 2. skoleperiode, mens 3% er i gang med en grundlæggende eksamensuddannelse eller værkstedsskole. Sammenholder man tabel 11.30 med tabel 11.29 fremgår det, at der blandt deltagerne har været et stort frafald både blandt dem, der var påbegyndt eud 1. og 2. skoleperiode og dem, der var startet på et hovedforløb.

Tabel 11.30. Igangværende erhvervs-/videregående uddannelse

	Deltagere		Kontrolgruppe	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Eud-1. og 2. skoleperiode*)	554	4.9	310	2.7
Eksamensbasisuddannelser	29	0.3	12	0.1
Eud-hovedforløb**)	1266	11.2	1639	14.5
Grundl.eks.udd. værkstedsskoler	302	2.7	774	6.9
Kortere videreg. uddannelse	18	0.2	140	1.2
Mellemlange videreg. uddannelse	48	0.4	527	4.7
Lange videreg. uddannelse	28	0.2	457	4.0
Er ikke i gang	9048	80.1	7434	65.8
I alt	11293	100.0	11293	100.0

*) Incl. efg basisuddannelse

**) Incl. efg-2. dels uddannelse

Kilde: Danmarks Statistik

11.6 Opsamling

I alt blev lidt over 12.000 personer udsluset fra produktions-skolerne i perioden 1. juli 1996 til 31. december 1998. Efter at have frasorteret en mindre gruppe, indgik i dette kapitel en beskrivelse af 11.293 af deltagerne. Denne gruppe blev sammenholdt med en kontrolgruppe, der matcher deltagerne på køn, alder og kommune.

På produktionsskolerne gik der lidt flere mænd (56%) end kvinder (44%). Der er dog stor forskel på, hvordan optaget fordeler sig i de forskellige amter. Gennemsnitsalderen blandt deltagerne på produktionsskolerne lå på godt 19 år, men der er en stor spredning. De yngste deltagere var under 15 år og de ældste 25 år eller ældre. Omkring 90% var dog i alderen 15 til 24 år. På amtsplan er der en stor spredning i hvor stor en andel af de unge, der kommer på produktionsskole. I Nordjyllands amt var det 29 ud af 1000 blandt de 14-25 årige, der gik på produktionsskolen, mens det i Københavns kommune var 6 ud af 1000. Gennemsnittet på landsplan lå på 16 ud af 1000.

Et gennemsnitligt ophold på produktionsskolen varer ca. 6

måneder, men der er en stor spredning på, hvor længe deltagerne opholder sig på skolen. Nogle er kun ganske kort tid på produktionsskolen. Der drejer sig i mange tilfælde om unge i folkeskolen, der er på et kort visit. 23% opholdt sig kun på produktionsskolen i op til en måned, hvoraf 7% deltog i under en uge. 27% var på produktionsskolen mellem 1 og 3 måneder, 24% mellem 3 måneder og et halvt år, 19% mellem 1/2 og et år, mens 8% var der over et år.

De fleste på produktionsskolen - næsten tre fjerdedele - er rekrutteret i *frit optag*, dvs. at opholdet ikke har fundet sted inden for en formel *aktiverings- eller handlingsramme*. 18% er kommet ind på produktionsskolen som et led i en *kommunal aktivering*. På amtsplan er der en stor spredning i andelen der er rekrutteret via *frit optag* og gennem *kommunal aktivering*. Mens f.eks. 36% i Nordjyllands amt er indsluset gennem *kommunal aktivering*, gælder dette kun for 5% i Københavns amt og ingen i Københavns kommune.

Med hensyn til skolegang før produktionsskolen så havde 42% en 10. klasse, 31% en 9. klasse og 10% op til 8. klasse. Hertil kommer en mindre gruppe på 6%, der var indsluset i henhold til folkeskolens §9, stk. 5. Resten havde enten en anden eller uoplyst uddannelsesbaggrund.

Efter produktionsskoleopholdet udslustes deltagerne på en række forskellige former for uddannelse, undervisning, beskæftigelse m.v. Omkring en femtedel kom i arbejde, en femtedel startede på en SU-berettiget uddannelse, mens en femtedel startede på en anden ikke SU-berettiget uddannelse. Blandt sidstnævnte gruppe vendte en del tilbage til folkeskolen eller efterskole, mens andre f.eks. startede på et højskoleophold. En femtedel udslustes til ledighed, heraf op mod en tredjedel i aktivering under en eller anden form. 13% udsluses til andet (barsel, værnepligt mv.), mens der ikke foreligger oplysninger for knap 7%.

Mens 55% af skolerne udsluser under 20% til ledighed eller

anden aktivering, er der omvendt ikke mindre end 9% af skolerne, der udsluser mere end 40% af deltagerne til ledighed eller anden aktivering.

Deltagerne og kontrolgruppens opvækst

Det er i dag veldokumenteret, at opvækstbetingelserne i barndommen spiller en væsentlig rolle i forhold til, hvem der gennemfører en ungdomsuddannelse, selvom der naturligvis også er en lang række andre faktorer, der har betydning.

Mange bolig- og skoleskift i barndommen kan få vidtrækkende betydning for den unges uddannelsesforløb. Sammenholdt med kontrolgruppen var der blandt produktionsskoledelegerne mange, der oftere skiftede bolig. Blandt produktionsskoledelegerne var der 21%, der oplevede 5 eller flere boligskift, mens det blandt kontrolgruppen drejede sig om 8%.

Mens de fleste i kontrolgruppen (61%) gennem hele deres barndom voksede op i en stabil kernefamilie (dvs. 2 voksne i en familie), gælder det kun for 35% af deltagerne. Ligeledes var der mange blandt deltagerne (20%) i forhold til kontrolgruppen (8%), der havde været udeboende inden deres fyldte 18. år.

Da deltagerne fyldte 15 år, boede 37% af dem hos kun den ene af deres forældre, mens 5% af dem hverken boede hos deres mor eller far. I kontrolgruppen var dette henholdsvis 23% og 1%.

En række undersøgelser peger på, at der er en sammenhæng mellem forældrenes og barnets senere opnåede uddannelsesniveau. Både mødrene og fædrene i kontrolgruppen har i gennemsnit et langt højere uddannelsesniveau end mødrene og fædrene i deltagergruppen. 54% blandt mødrene og 42% blandt fædrene i deltagergruppen havde ingen afsluttet ungdomsuddannelse. I kontrolgruppen var det 37% blandt mødrene og 29% blandt fædrene.

På det tidspunkt, hvor de unge fyldte 15 år, havde deltageres forældre en lavere bruttoindkomst og en højere ledighed end kontrolgruppens forældre, ligesom en større andel af deltageres forældre end kontrolgruppens modtog midlertidige overførselsindkomster.

Domfældelser

Undersøgelsen viser, at deltagerne har været væsentlig mere på kant med loven end de unge generelt. Blandt produktionsskoledeltagerne havde 30,7% fået en eller flere domme fra 1995 til 1998, mens det for kontrolgruppen kun var 13,9%. 11,1% af deltagerne mod kun 2,1% i kontrolgruppen havde fået en frihedsstraf.

Også blandt forældrene til deltagerne var der lidt flere, der havde modtaget en eller flere domme i perioden 1995 til 1998 end blandt kontrolgruppens forældre. Knap 12% blandt deltageres forældre havde modtaget en dom, hvoraf 2,6% havde fået frihedsstraf, mens det for kontrolgruppen var 8%, der havde modtaget en dom - heraf var ca. 1% frihedsstraf.

Situationen i dag

12% af produktionsskoledeltagerne og 7% i kontrolgruppen havde pr. 1. januar 1999 børn. Det er især kvinderne blandt produktionsskoledeltagerne, der har fået børn, og mange har ofte fået dem i en tidlig alder. Meget tidligt at skulle påtage sig forældreansvaret for et barn betyder sandsynligvis en barriere i forhold til uddannelse og arbejde. Det er da også både i deltager- og kontrolgruppe blandt dem, der er blevet forældre, vi ser den største ledighed og flest modtagere af midlertidige sociale ydelser.

Blandt deltagerne havde 35% haft en eller flere ledighedsperioder i løbet af 1998, mens det kun gjaldt for 15% i kontrolgruppen. De fleste ledighedsberørte var dog kun ledige i en kortere periode. Kun 1,7% blandt deltagerne og 0,5% i kontrolgruppen havde været ledige i mere end firefemtedele af året.

Til gengæld var der mange blandt deltagerne, der modtog midlertidige sociale ydelser i hele 1998. Hos deltagerne var der hele 63% og i kontrolgruppen 28%, der modtog midlertidige sociale ydelser i løbet af 1998. 22% af deltagerne mod kun 5% i kontrolgruppen modtog midlertidige sociale ydelse i alle fire kvartaler.

Uddannelse

I undersøgelsen kender vi kun de uddannelsesresultater, deltagerne har opnået 1 til 2½ år efter de forlod produktionsskolen. Hertil kommer, at flere af deltagerne på opgørelsestidspunktet endnu ikke eller kun lige akkurat havde afsluttet et grundskoleforløb. Det er derfor alt for tidligt at vurdere, præcist hvor i uddannelsessystemet, produktionsskoledeltagerne ender. Først om 3-4 år vil man kunne give et nogenlunde præcist billede.

Uddannelsesmæssigt adskiller produktionsskoledeltagerne sig fra kontrolgruppen ved, at en langt større andel forlader grundskolen med højest en fuldført 8. eller 9. klasse, og at kun ganske få påbegynder eller fuldfører en gymnasial uddannelse. Det skal dog her bemærkes, at ca. halvdelen af produktionsskoledeltagerne har en 10. klasse, mens ca. 7% har fuldført mindst et år af en gymnasial uddannelse.

65% af produktionsskoledeltagerne havde på et eller andet tidspunkt påbegyndt en erhvervsuddannelse. Andelen, der har påbegyndt en ungdomsuddannelse, er imidlertid noget højere, når man medregner den del af produktionsskoledeltagerne, der har påbegyndt en gymnasial uddannelse. Da frafald i gymnasiet ikke er registreret, kan den samlede andel imidlertid ikke beregnes. Hertil kommer den gruppe, der stadig befinder sig i et grunduddannelsesforløb, eller først senere starter på en ungdomsuddannelse.

20% blandt produktionsskoledeltagerne var pr. 1. oktober 1998 i gang med at tage en erhvervsuddannelse, hvilket skal sammenholdes med at 65%, af deltagerne på et eller andet tidspunkt var påbegyndt en sådan. Blandt de 45% af deltager-

ne, der således havde afbrudt en erhvervsuddannelse uden at være i gang med en anden i dag, havde over halvdelen fuldført et eller flere delforløb, dvs. typisk eud 1. eller 2. skoleperiode.

På den baggrund kan det måske undre, at produktionsskolerne kun udsluser en femtedel til en SU-berettiget uddannelse, mens de udsluser en femtedel til ledighed eller anden aktivitet. Denne problemstilling tages op i det afsluttende, perspektiverende kapitel.

Deltagerinterview med årgang 1996/97

12.1 Datamaterialet

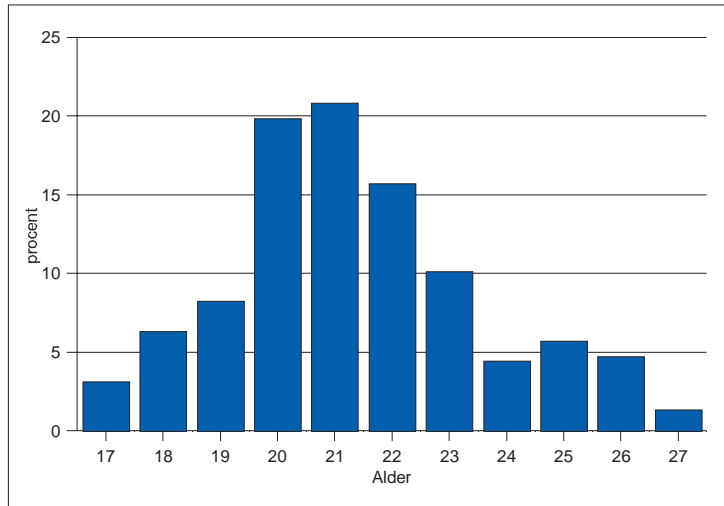
Som supplement til registerundersøgelsen i kapitel 11 indgår i dette kapitel interview med 318 produktionsskoledeltagere, der har afsluttet deres produktionsskoleophold i 2. halvdel af 1996 eller i løbet af 1997. Interviewene blev foretaget i 2. halvdel af 1999.

Fra Undervisningsministeriets register blev der udtrukket et repræsentativt udsnit af produktionsskoledeltagere på 300 deltagere, der var udsluset i 2. halvdel af 1996 og 300 deltagere, der var udsluset i løbet af 1997 - i alt 600 deltagere. Af disse lykkedes det at komme i kontakt med 419 via telefon eller brev. 314 af deltagerne indvilgede i at indgå i undersøgelsen med et telefoninterview, mens 4 ønskede et besøgsinterview. I bilag 1 er foretaget en mere detaljeret frafaldsanalyse.

12.2 Deltagernes sammensætning

Blandt de 318 interviewede deltagere er 177 (55,7%) mænd og 141 (44,3%) kvinder, hvilket svarer til kønsfordelingen blandt samtlige produktionsskoledeltagere. Aldersfordelingen for deltagerne på interviewtidspunktet er vist i figur 12.1. De yngste var 17 år og de ældste 27 år på interviewtidspunktet. Over halvdelen var mellem 20 til 22 år og gennemsnitsalderen var 21 år¹.

1) For produktionsskoledeltagerne på landsplan var gennemsnitsalderen 20,7 år pr. 1. januar 1999, mens den i interviewundersøgelsen var på 21,4 år på undersøgelsestidspunktet.

Figur 12.1. Alder på interviewtidspunktet

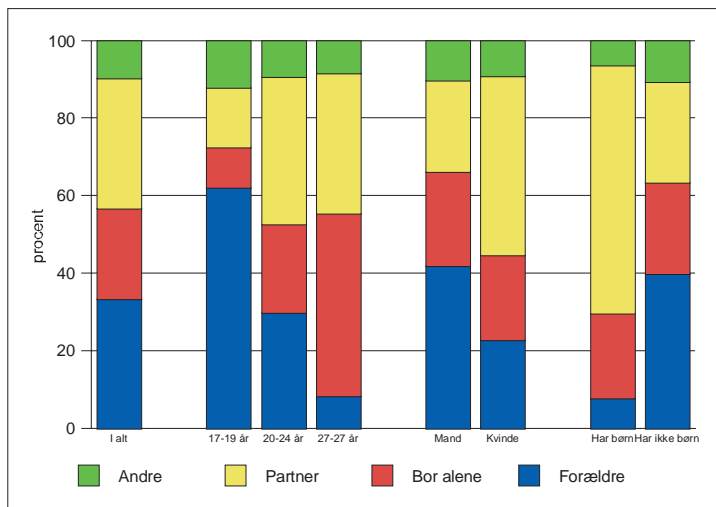
Hver femte af de interviewede har børn². For kvinderne gælder det, at hver tredje har et eller flere børn, mens det for mændene drejer sig om hver tiende.

Af figur 12.2 fremgår det, hvem produktionsskoledeltagerne bor sammen med. 33% bor sammen med forældre, 23% bor alene, 34% bor sammen med partner, mens 10% bor sammen med andre. Aldersmæssigt flytter de fleste hjemmefra i perioden. Mens 64% af de 17-19 årige bor hjemme, er det kun 8% blandt de 25-27 årige. Det er især kvinderne, der flytter tidlige hjemmefra sammen med en partner. For de 25-27 årige bor 46% alene. Ikke overraskende bor dem med børn oftere sammen med partner (63%), mens kun 8% her bor hjemme hos deres forældre. 22% af dem der har børn bor alene. Hvis vi sammenligner med de 177 deltagere, der har gået på produktionsskole i 1999 (afsnit 8.3) bor hele 64% af disse sammen med enten begge eller den ene af forældrene, kun 11% bor alene, og kun 10% sammen med en partner. Dette afspej-

2) Dette er en del højere end for produktionsskoledeltagerne som helhed, hvor 14,3% havde børn pr. 1. januar 1999 (jf. afsnit 11.4.2). En forklaring kan være, at det har været lettere at opnå telefonisk kontakt med børnefamilierne, hvor man må antage, at disse oftere er hjemme, har en fast adresse og telefon.

les naturligvis af, at de 177 deltagere fra 1999 gennemsnitligt er yngre end deltagerne fra 1996/97 og derfor i mindre grad er flyttet hjemmefra.

Figur 12.2. Hvem bor deltagerne sammen med?

12.3 Baggrund for at komme på produktions-skolen

Produktionsskoledeltagerne er langt fra nogen homogen gruppe. Karakteristisk er det dog, at ingen af dem har fuldført en ungdomsuddannelse, hvilket hænger sammen med lovændringen i 1995³. Deltagerne opgiver da også selv mange årsager til, hvorfor de begyndte på et produktionsskoleforløb. 19% angav, at produktionsskoleforløbet var et led i en handlingsplan, 19% skulle finde ud af at vælge uddannelse, og 8% havde afbrudt en uddannelse og skulle i gang med noget andet. 9% valgte produktionsskolen, fordi de kendte nogen, der havde gået der, og 4% havde selv besøgt skolen og fandt den spændende. Herudover angav ca. halvdelen andre årsager til at de begyndte på produktionsskolen. Hovedparten angav her, at det var fordi de ikke havde andet at lave eller på grund af arbejdsløshed eller

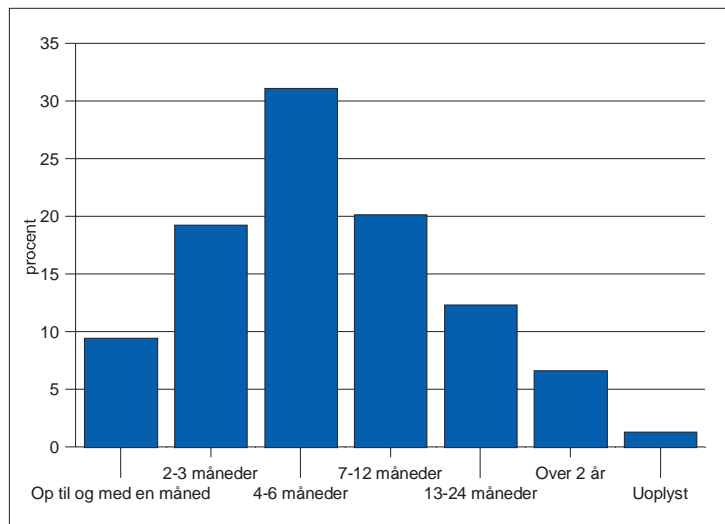
3) Lov nr. 449 af 14.6.1995. Her ændredes målgruppe fra "unge under 25 år" til "unge under 25 år som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse"

aktivering, mens andre begyndte som et led i et fuu- eller egu-forløb⁴.

12.4 Opholdet på produktionsskolen

Figur 12.3 viser antal måneder, deltagerne har gået på produktionsskolen. Næsten 1/3 gik der mellem 4-6 måneder, mens omkring 10% gik der op til og med en måned. I forhold til landsstatistikken er der langt færre i undersøgelsen, der kun har deltaget i en meget kort periode⁵. Tilsvarende er der væsentlig flere, der har angivet, at de har deltaget over et år. Dette kan eventuelt skyldes, at mange efterfølgende har svært ved at huske, hvor mange måneder de præcist har opholdt sig på produktionsskolen.

Figur 12.3. Antal måneder på produktionsskolen

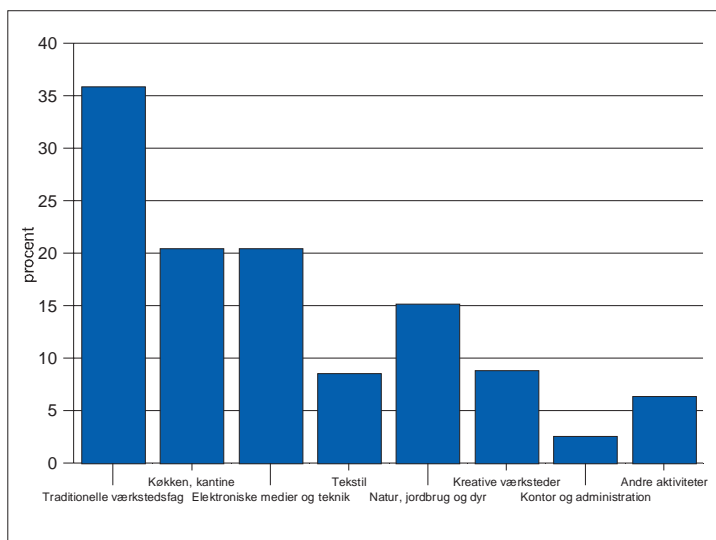

4) Der blev i interviewet givet mulighed for at anføre flere grunde til at begynde på produktionsskolen. Det må pointeres, at det er de grunde, deltagerne har angivet som *direkte årsager* til opholdet på produktionsskolen. Når 8% af de unge angiver *afbrudt ungdomsuddannelse*, betyder det altså ikke, at det kun er 8%, der har en afbrudt ungdomsuddannelse bag sig.

5) Denne gruppe omfatter bl.a. deltagere fra grundskolen (§9 stk. 5 i folkeskoleloven), som ikke kunne huske, de havde gået på eller havde for lidt viden om produktionsskolen til at indgå i interviewundersøgelsen. I alt var der i landsstatistikken 6,4% §9 stk. 5-elever.

Generelt kan man sige, at de fleste unge ser ud til at have haft behov for at være på skolen mellem 2-3 måneder og et år, der er det officielle loft for opholdets længde. En mindre gruppe har været meget kort tid på skolen. Dette kan enten være unge, der har ventet på at komme ind på en allerede planlagt uddannelse, eller unge, der - som medarbejderne på skolerne udtrykker det - bare skal have *et lille skub* for at komme videre. En gruppe mener, at de har gået på skolen over et år. Her må vi formode, at der er tale om det, medarbejderne kalder *den tunge gruppe*, der har haft brug for meget lang tid til deres afklaringsforløb, og hvor skolen har søgt dispensation til at forlænge forløbet. Måske kan der også her være tale om et problem, der er blevet nævnt på flere skoler, nemlig at en gruppe unge kræver særlige foranstaltninger, som for eksempel beskæftigelse på særlige vilkår. Dette er der ikke altid mulighed og forståelse for i kommunerne.

Figur 12.4. Valg af værkstedsfag

Værkstedslinier

I figur 12.4 er vist, hvilke værkstedsfag deltagerne deltog i. For en nærmere uddybning af værkstedstyperne henvises til afsnit 5.3.1. 36% deltog i "*traditionelle værkstedsfag*", 20% i "*køkken-/*

kantinefag", 20% i "*elektroniske medier og teknik*", 13% i "*tekstil*" og 15% inden for "*natur, jordbrug og dyr*". Kun knap 2,5% deltog i værkstedsfag inden for "*kontor og administration*".

Almene fag

I alt havde 35% af deltagerne gået til almene fag. Flest (25%) deltog i dansk. Herefter kom matematik med 23%, edb med 6%, sprogfag med 6%, sport med 3% og samfundsfag med 2%. De fleste, der deltog i almen undervisning, deltog i 2 eller flere fag - typisk dansk og matematik.

Andre aktiviteter

Sideløbende med undervisningen og arbejdet i værkstedet foregår der en række andre aktiviteter på skolerne. Vigtige fællesaktiviteter i dagligdagen er måltiderne og de fælles samlinger, der på mange skoler ofte afholdes i forbindelse med nogle af måltiderne (se herom afsnit 5.4.1 og afsnit 6.2.2).

78 af de 104 skoler, der deltog i FPP's spørgeskemaundersøgelse angav, at de har en køkkenlinie (afsnit 5.3.1). Derudover har nogle skoler en kantineordning, hvor deltagerne kan købe mad, men som ikke fungerer som et produktionsskoleværksted. Som det fremgår af figur 12.4, arbejdede lidt over 20% af deltagerne på produktionsskolerne inden for køkken og kantine. Nogle af køkkenerne sælger mad ud af huset, men hovedaktiviteten for de fleste køkkenlinier er de fælles måltider på skolen.

I alt angav over 95% af deltagerne, at de på deres skole havde haft fælles måltider som f.eks. morgenmad eller frokost. Langt den overvejende del af disse deltagere (89%) deltog næsten altid i fællesmåltiderne, 6% deltog nogle gange, og 5% deltog aldrig. Lidt over halvdelen af dem, der deltog i fællesmåltiderne, syntes meget godt om at deltage, 33% syntes godt om det, 4% brød sig ikke så meget om det, mens 8% ikke kunne udtale sig om det. Det er altså en overvejende del af de unge, der synes om at deltage i de fælles måltider, selvom deltagelsen på mange skoler er tvungen.

Hvad angår daglige samlinger i forbindelse med måltiderne, så havde 62% af deltagerne på deres skole haft sådanne. Der kunne her for eksempel indgå fællessang eller nogen fortalte noget om et aktuelt emne. 65% nævnte desuden, at der på deres skole blev holdt fællesmøder, hvor der skulle diskuteres/planlægges eller besluttes noget. 63% oplevede, at der kom nogen udefra og holdt et oplæg om et eller andet emne.

Udover fælles måltider og samlinger af forskellig art opgav mange af deltagerne, at de havde deltaget i andre former for aktiviteter. Næsten halvdelen (48%) deltog på produktionsskolen i idræts-/sportsaktiviteter, 63% deltog i fælles udflugter eller rejser, mens 58% deltog i fester eller andet socialt samvær.

12.5 Undervisningen og vejledningen

12.5.1 Vurdering af undervisningen i almene fag

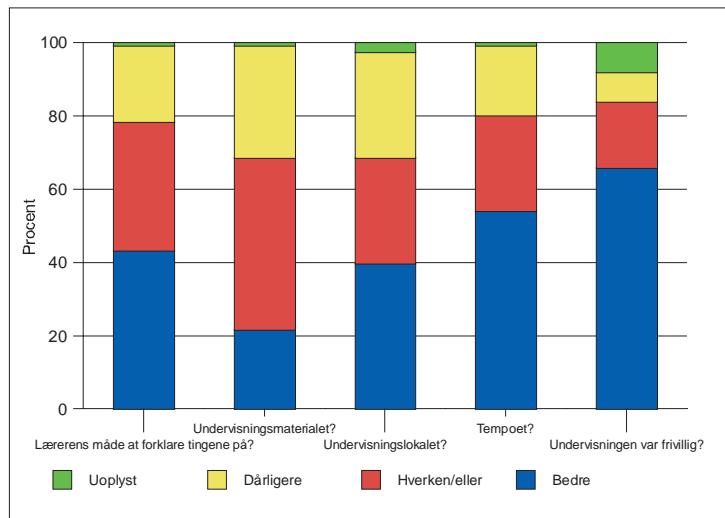
De deltagere (jf. afsnit 12.4), der havde gået til almene fag på produktionsskolen, blev bedt om at vurdere undervisningen i forhold til den undervisning, de modtog i grundskolen med hensyn til en række parametre: undervisningslokalet, undervisningsmaterialet, tempoet, lærerens måde at forklare tingene på og endelig det faktum, at undervisningen på produktionsskolen i modsætning til i grundskolen er frivillig.

Selvom interviewene viste, at ikke alle havde opfattet den almene undervisning som frivillig, så var det dog - som figur 12.5 viser - hele 66%, der mente, at frivilligheden på produktionsskolen var med til at gøre undervisningen bedre. Kun 8% angav, at dette var dårligere end i grundskolen. Over halvdelen (54%) fandt, at "tempoet" på produktionsskolerne var bedre end det, de oplevede i grundskolen, mens 19% mente tempoet var dårligere⁶. "Lærernes måde at forklare tingene på" kom ind på en tredjeplads, hvor 43% mente produktionsskolen var bedre, 21% at den var dårligere, mens 35% mente hverken/eller. 40% syntes bedre om "undervisningslokalerne" på pro-

6) Den eksakte forskel i tempoet blev ikke uddybet. Nogle kan således have syntes, at det var godt at tempoet var roligere på produktionsskolen, andre at det var dårligt.

duktionsskolen end i grundskolen, mens 19% svarede dårligere og 19% hverken/eller. Næsten halvdelen (47%) vurderede hverken "undervisningsmaterialet" som værende bedre eller dårligere, mens 31% opfattede det som dårligere og 22% som bedre på produktionsskolerne. (jf. endvidere årgang 1999's vurdering af almenundervisningen i afsnit 8.5.3).

Figur 12.5. Vurdering af undervisningen på produktionsskolen i forhold til grundskolen

Næsten halvdelen af dem, der havde deltaget i en eller anden form for almen undervisning, nævnte selv andre parametre, end de af interviewereren nævnte, hvor undervisningen på produktionsskolen adskilte sig fra den i folkeskolen. Mange mente blandt andet, at det, at der var færre deltagere og dermed mere tid til den enkelte deltager på produktionsskolerne, var bedre, at undervisningen på produktionsskolerne var mere fri, der var mere medbestemmelse, man blev respekteret af lærerne og at der blev taget hensyn til alle - også de svage deltagere.

12.5.2 Vurdering af vejledningen

Lidt over halvdelen (55%) af deltagerne mente, at de havde fået vejledning på produktionsskolen med hensyn til deres

fremtidsplaner. Blandt de 45%, der ikke oplevede, de fik vejledning på skolen, var det dog næsten halvdelen, der gennem produktionsskoleopholdet syntes de blev bedre i stand til at vurdere fremtidige muligheder for arbejde og uddannelse. 2/3 af deltagerne, der var på produktionsskolen over et halvt år, oplevede, at de fik vejledning fra skolen, mens de, der var kortere tid på produktionsskolen, kun oplevede det i mindre omfang. For dem, der var på produktionsskolen under 2 måneder, gjaldt dette kun 1/3. At så forholdsvis få deltagere oplever at have fået vejledning på skolerne, kan hænge sammen med vejledningens ofte uformelle form⁷.

25% af deltagerne angav, at de fik vejledning af værkstedslæreren, 20% af en særlig vejleder, 17% af forstanderen, mens 4% oplevede de fik vejledning af en almen lærer. Selvom man tager højde for, at det langt fra var alle, der modtog almen undervisning, er det stadig kun 8% der vurderede, at de fik vejledning om fremtidige job-/uddannelsesmuligheder fra en almen lærer. Værkstedslæreren er derimod den person, som flest husker at have fået vejledning af. Dette svarer helt overens med, at deltageres primære tilhørsforhold som oftest er til værkstedet.

29% mener, at de kun har fået vejledning et par gange i forløbet, 17% ofte, 8% at de har fået det næsten hver dag, mens som tidligere nævnt 45% mener, de ikke fik nogen vejledning. Det er hos værkstedslæreren, man oftest finder den daglige vejledning.

Blandt dem der modtog vejledning på produktionsskolen, snakkede 53% af deltagerne også om personlige spørgsmål med deres vejleder. Især var det her også værkstedslæreren, man drøftede personlige spørgsmål med. 63% af dem, der modtog vejledning drøftede personlige spørgsmål med værkstedslæreren, 49% med forstanderen, 34% med en særlig vejleder og 29% med en almen lærer.

7) Dette stemmer godt overens med svarene fra 1999-deltagerne, jf. afsnit 8.6.3. For nogle generelle betragtninger over skolernes vejledningsindsats se afsnit 6.4.

Blandt dem, der fik vejledning, syntes 40%, at de kunne bruge samtalerne meget, 36% kunne bruge dem noget, mens 25% fandt, at de ikke kunne bruge samtalerne til så meget.

12.5.3 Vurdering af lærerne

I tabel 12.1 er deltagerens syn på produktionsskolens lærere fremstillet⁸. Over halvdelen af deltagerne (56%) opfattede, at lærerne i høj grad var dygtige til deres fag, meget gode til at forklare tingene (51%) og meget gode at snakke med (52%). Lidt under halvdelen (41%) syntes, at lærerne var meget gode til at give dem lyst til at arbejde. Til gengæld var der 28% af deltagerne, der ikke rigtig syntes, at lærerne gav dem lyst til at arbejde, 16% der ikke rigtigt syntes, at lærerne var gode til at forklare tingene, 12% der mente, at lærerne ikke var gode at snakke med, og 9% der syntes, at lærerne ikke var dygtige til deres fag.

Tabel 12.1. Vurdering af lærerne på produktionsskolen

	Ja, meget		Ja, noget		Nej, ikke rigtig		Uoplyst		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Dygtige til deres fag?	179	56,3	104	32,7	30	9,4	5	1,6	318	100,0
Gode til at forklare tingene?	162	50,9	100	31,4	51	16,0	5	1,6	318	100,0
Gav dig lyst til at arbejde?	130	40,9	93	29,2	90	28,3	5	1,6	318	100,0
Var gode at snakke med?	165	51,9	110	34,6	37	11,6	6	1,9	318	100,0

Det er værd at lægge mærke til, at kun forholdsvis få syntes, at lærerne ikke var dygtige til deres fag og ikke var gode at snakke med. I medarbejdersammenhæng vurderes netop de faglige og personlige kompetencer meget højt. Det er den faglige kompetence, der giver værkstedslæreren den respekt, der er vigtig, hvis han - blandt andet - skal være rollemodel for de unge. Ligeledes er det en nødvendighed *at kunne lide de unge*, hvis man skal være produktionsskolelærer i længere tid (se videre herom i afsnit 6.3.5).

8) Der skelnes her ikke mellem værkstedslærere og almenlærere.

12.6 Udbytte

Af tabel 12.2 fremgår det, at 65% syntes, de fik et faglig udbytte ud af at gå på produktionsskolen. Kun 5% fandt, at de fik et meget stort bogligt udbytte, mens 12% syntes de fik noget udbytte rent bogligt. For dem der gik til almene fag, var der 60%, der ikke rigtigt følte de fik noget bogligt udbytte ud af det. Over halvdelen blev bedre til at samarbejde/holde aftaler/tage ansvar og bedre til at vurdere muligheder for uddannelse/arbejde. 40% blev mere koncentreret/bedre til at møde til tiden.

Tabel 12.2. Hvad fik du ud af at gå på produktionsskolen?

	Ja, meget		Ja, noget		Nej, ikke rigtig		Uoplyst		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Fagligt udbytte	98	30,8	108	34,0	108	34,0	4	1,3	318	100,0
Bogligt udbytte	15	4,7	38	11,9	259	81,4	6	1,9	318	100,0
Bedre til at samarbejde/holde aftaler/tage ansvar	81	25,5	94	29,6	138	43,4	5	1,6	318	100,0
Mere koncentreret/møde til tiden?	56	17,6	68	21,4	189	59,4	5	1,6	318	100,0
Bedre til at vurdere muligheder for uddannelse/arbejde?	68	21,4	116	36,5	128	40,3	6	1,9	318	100,0

Også for 1999-deltagerne var det de faglige færdigheder, der stod højest i vurderingen af produktionsskoleforløbets udbytte. Dette kan virke paradoksalt i forhold til, at det er de konkrete færdigheder, skolerne lægger mindst vægt på at udvikle (se afsnit 5.4.2). En forklaring kan imidlertid være, at praktiske færdigheder som for eksempel at bruge en computer, køre en traktor eller betjene et svejseapparat er noget af det, der er lettest at forholde sig til for deltagerne. Det kan være langt svære selv at vurdere, om man er blevet bedre til at samarbejde med andre. En anden årsag kan være, at andet udbytte som for eksempel en afklaring af videre uddannelse på teknisk skole af den unge kan opfattes som et fagligt udbytte.

Ligeledes er det slående, at 60% mener, de ikke fik noget bogligt udbytte ud af de almene fag. Måske kan dette give anled-

ning til at overveje, hvor den største boglige indlæring egentlig finder sted? Er det i almenundervisningen, der trods alle fordele ligner den undervisning, de unge har modtaget i grundskolen? Eller er det i den afledte undervisning på værkstedet, hvor den unge via produktionen indser nødvendigheden af visse boglige og matematiske færdigheder?

Deltagerne blev også spurgt, om der var andre ting, de havde fået ud af at gå på produktionsskole. Af de 100, der besvarede spørgsmålet, nævnte næsten alle kammeratskabet, nye venner og det sociale samvær. Herudover nævnte mange den personlige udvikling, selvstændighed og selvtillid. En nævnte f.eks. han var holdt op med at stamme, når han blev nervøs. At deltagerne netop lægger stor vægt på kammeratskab og den personlige udvikling stemmer godt overens med de synspunkter, de 131 deltagere fra 1999 gav udtryk for (jf. afsnit 8.5.1).

12.7 Før produktionsskolen

12.7.1 Grundskolen

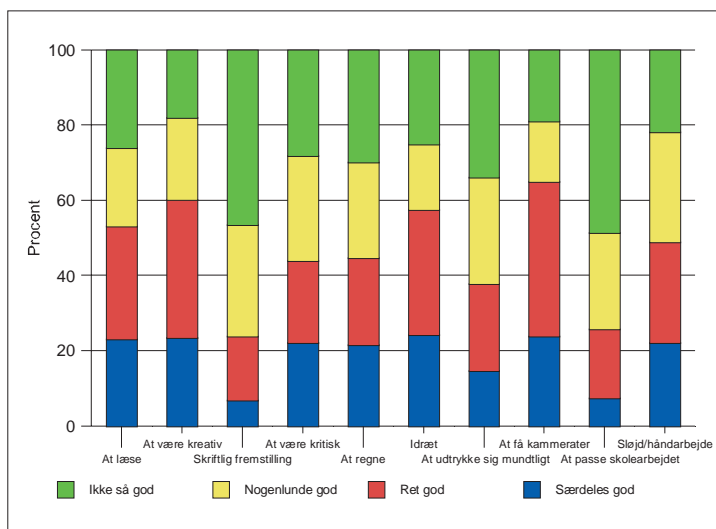
13% af produktionsskoledeltagerne var særdeles tilfredse med at gå i grundskolen, 17% var tilfredse, mens 19% var nogenlunde tilfredse. Over 1/3 gav udtryk for, at de ikke var tilfredse, mens 14% var mindre tilfredse. Det er med andre ord næsten halvdelen, der giver udtryk for, at de ikke har været tilfredse med at gå i grundskolen.

Tablet 12.3. Hvor tilfreds var du med at gå i grundskolen?

	Antal	Pct.
Særdeles tilfreds	41	12,9
Tilfreds	54	17,0
Nogenlunde tilfreds	61	19,2
Mindre tilfreds	45	14,2
Ikke tilfreds	111	34,9
Uoplyst	6	1,9
I alt	318	100,0

Figur 12.6 viser, at halvdelen af produktionsskoledeltagerne opfattede, at de ikke var så gode til at passe skolearbejdet i grundskolen. Næsten lige så mange mente heller ikke, de var særligt gode til skriftlig fremstilling. Til gengæld opfattede mange, at de var kreative, gode til sløjd/håndarbejde og idræt. De fleste opfattede også, de havde været ret gode til at læse. 65% syntes, de var særdeles gode eller gode til at få kammerater i grundskolen.

Figur 12.6. Vurdering af egne evner i grundskolen

I undersøgelsen blev deltagerne spurgt om, hvilke tre fag de bedst kunne lide i grundskolen. Ikke alle kunne angive 3 fag og enkelte brød sig overhovedet ikke om nogen fag i grundskolen. Næsten halvdelen (49%) kunne bedst lide matematik, 41% engelsk, 40% dansk og 34% idræt. Sammenholder vi svarerne med de 171 deltagere fra 1999 (afsnit 8.3.2 tabel 3) er det her matematik, fysik, kemi, edb, der kommer ind som første prioritet og dansk som 2. prioritet. Til gengæld kommer sprogfag væsentlig længere ned i rækken, mens det er fag som husholdning, husgerning, håndarbejde, madlavning og formning, musik, teater/drama, der kommer ind på henholdsvis en tredje og fjerdeplads.

Tabel 12.4. Hvilke 3 fag kunne du bedst lide i grundskolen?

	Antal	Pct.
Matematik	155	48,7
Engelsk	131	41,2
Dansk	128	40,3
Idræt	107	33,6
Sløjd/håndarbejde	54	17,0
Fysik/kemi	51	16,0
Andet	48	15,1
Musik	27	8,5
Tysk	23	7,2
Historie	23	7,2
Hjemkundskab	15	4,7
Biologi	15	4,7
Samfundsfag	12	3,8
Billedkunst	11	3,5
Religion	1	0,3

12.7.2 Fra grundskolen til produktionsskolen

39% angav, at de havde påbegyndt en ungdomsuddannelse uden at fuldføre den inden produktionsskoleopholdet. 6% havde påbegyndt mere end en uddannelse. Tabel 12.5 viser, at hovedparten, 69% blandt dem, der havde påbegyndt en ungdomsuddannelse, startede på en erhvervsuddannelse, 9% i gymnasiet, mens 6% startede på hf. Næsten ingen var gået i gang med et fuu- eller egu-forløb⁹.

9) De 39% er noget lavere end landsstatistikken (jf. afsnit 11.2.5). En forklaring på forskellene må her antages at være, at mange af deltagerne har gennemført 1./2. år på en erhvervsuddannelse uden at opfatte dette som en afbrudt ungdomsuddannelse. En anden forklaring kan skyldes, at nogle af produktionsskoledelegerne har haft svært ved at huske, hvornår de afbrød en ungdomsuddannelse og skelne mellem ungdomsuddannelser og andre uddannelses-/undervisningsforløb. I deltagerundersøgelsen fra 1999 (jf. 11.3.2 tabel 4) var der 53%, der havde afbrudt en ungdomsuddannelse, hvilket mere er i overensstemmelse med landsstatistikken.

Tabel 12.5. Andel af deltagere der var startet på en ungdomsuddannelse før produktionsskoleopholdet fordelt på uddannelser (sidste uddannelse inden produktionsskoleopholdet)

	Antal	Pct.
Gymnasiet	12	9,2
Hf	8	6,2
Hhx	4	3,1
Htx	1	0,8
Erhvervsuddannelse	89	68,5
Egu	1	0,8
Fuu	3	2,3
Anden	3	2,3
Uoplyst	9	6,9
I alt	130	100,0

Der er mange forskellige årsager til, at deltagerne afbrød en ungdomsuddannelse. Direkte adspurgt nævnte 30%, at det var på grund af stoffet, 8% på grund af lærerne og 8% sagde, at det skyldtes undervisningsformen. Stor set ingen holdt op på grund af vejledningen eller kammeraterne. Af andre grunde til at man holdt op blev hyppigst nævnt:

- kunne ikke finde en praktikplads
- p.g.a. sygdom/helbred
- for meget fravær/blev smidt ud
- flyttede
- p.g.a. graviditet.

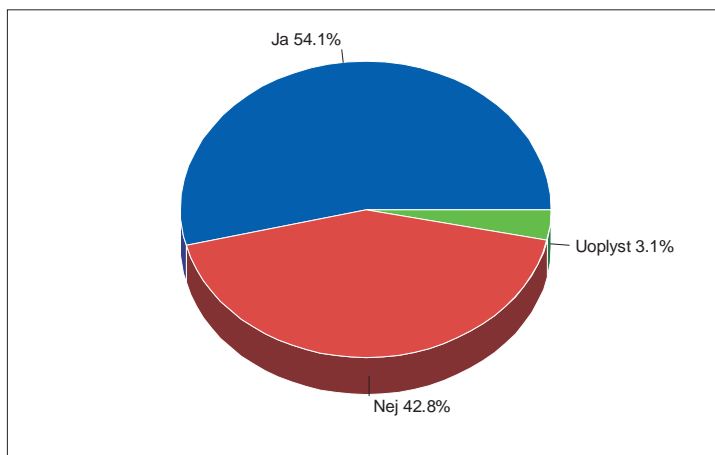
Årsagerne til at afbryde en ungdomsuddannelse stemmer meget godt overens med besvarelserne fra deltagerne i 1999 (jf. afsnit 8.3.2 tabel 5).

59% havde på et eller andet tidspunkt før produktionsskoleopholdet haft et erhvervsarbejde, hvor 28% sidst havde haft et fuldtidsarbejde, 10% et deltidsarbejde og 21% et fritidsjob. Stort set alle var beskæftiget med ufaglært arbejde. Blandt de

fuldtidsbeskæftigede havde 45% haft mere end et job, mens det for de deltidsbeskæftigede gjaldt halvdelen. Blandt dem, der var fuldtids- eller deltidsbeskæftigede, havde 32% haft arbejdet i mindre end et halvt år, 40% mellem et halvt og et helt år, 14% mellem et og to år, mens 14% var i det samme job i over to år.

Hele 54% angiver, at de har været arbejdsløse i en eller flere perioder, før de kom ind på produktionsskolen - heraf 57% af mændene og 50% af kvinderne.

Figur 12.7. Været arbejdsløs før produktionsskoleopholdet

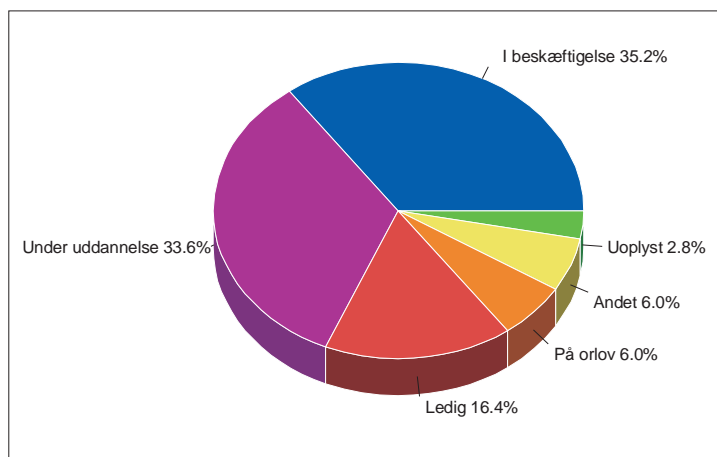
Sammenlagt var der 12%, der før produktionsskoleopholdet hverken havde påbegyndt en uddannelse, været i arbejde eller arbejdsløs. 11% havde prøvet alle tre dele. 15% havde både været i beskæftigelse og arbejdsløs før produktionsskoleopholdet, 8% havde været i beskæftigelse uden at have oplevet en arbejdsløshedsperiode, mens 29% havde været arbejdsløs, men ikke i beskæftigelse.

12.8 Efter produktionsskolen

Det fremgår af figur 12.8, at 35% i dag er i beskæftigelse, 34% under uddannelse, 16% er ledige og 6% på orlov. Andet omfatter først og fremmest deltagere, der planlægger at starte på

en uddannelse i den nærmeste fremtid. 16%’s ledighed må siges at være meget, særlig i betragtning af, at 34% er under uddannelse og 6% på orlov. Omvendt ved vi, at det i dag kan være vanskeligt at få et arbejde uden uddannelser og over halvdelen af de ledige har da også planer om at starte på en uddannelse inden for det næste år (jf. afsnit 12.9).

Figur 12.8. Hvad laver du nu?

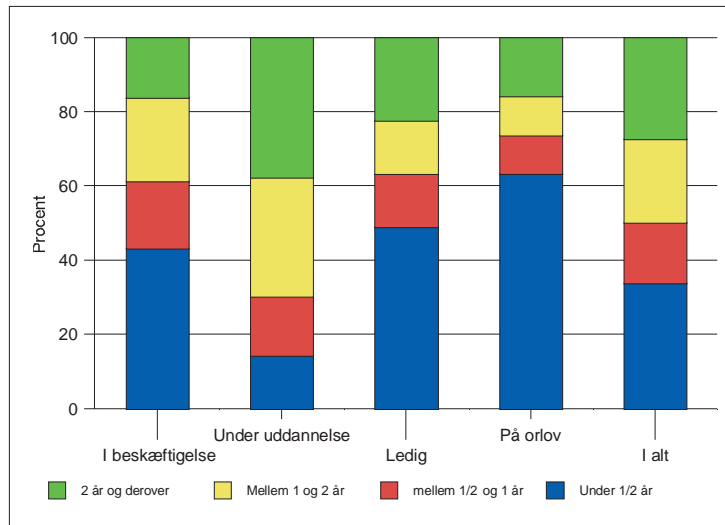

33% har været i gang med det, de beskæftiger sig med i dag under et halvt år, 16% mellem et halvt og et helt år, 22% mellem 1 og 2 år, mens 27% har været i gang i to år eller mere. De fleste af dem, der er i arbejde, har tilsyneladende et mindre fast tilknytningsforhold til jobbet, hvor 43% har været beskæftiget i det samme job i under et halvt år. Ser vi på jobprofilen er mange da også beskæftiget inden for lavtlønsområder, hvor der ofte er en hurtig jobcirkulation uden mulighed for at gøre karriere.

Blandt dem under uddannelse har 38% været i gang med den samme uddannelse i mere end to år og 70% i mere end et år, efter de forlod produktionsskolen. Der er således tilsyneladende en stor gruppe blandt deltagerne, for hvem det er lykkedes at fortsætte i ungdomsuddannelsessystemet uden afbrud, siden de forlod produktionsskolen.

Blandt de ledige har ca. 50% været ledige i under et halvt år efter de forlod produktionsskolen. Til gengæld er der forholdsvis mange (22% svarende til 3,5% af hele populationen), der har været ledige i mere end 2 år, hvilket vil sige stort set hele perioden efter produktionsskoleopholdet.

Figur 12.9. Hvor længe har deltagerne været i gang med det, de laver nu?

Tabel 12.6 viser, at hovedparten (60%) under uddannelse er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse, mens 9% læser hf. 8 ud af de 9 på et daghøjskole/produktionsskoleforløb går på en produktionsskole.

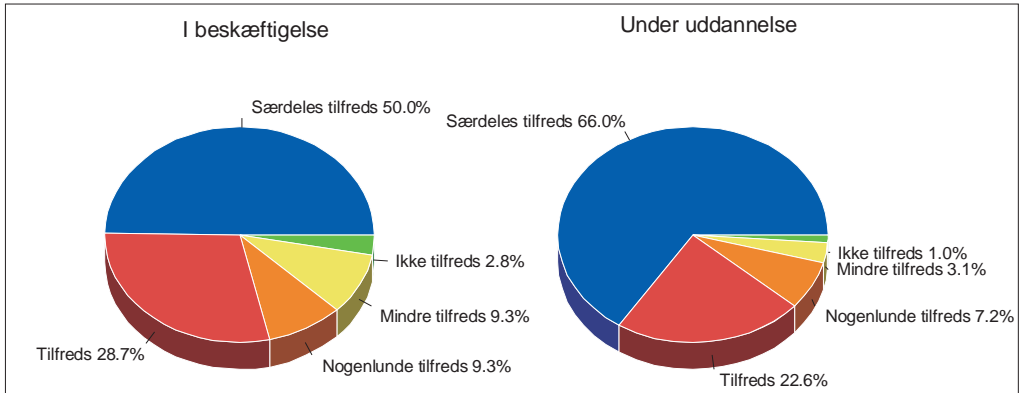
15% angiver, at de har afsluttet et uddannelsesforløb, efter de har forladt produktionsskolen. Blandt disse har 14 ud af de 318 deltagere gennemført fuu, 8 egu, 5 hg, 3 teknisk skole, 3 gymnasiet, 2 hf og 2 pgu. De øvrige har fortrinsvis gennemført et kortere eller længerevarende skoleforløb på en erhvervsuddannelse.

Tabel 12.6. Igangværende uddannelse fordelt på uddannelsestype

	Antal	Pct.
Egu	1	0,9
Fuu	4	3,7
Gymnasiet	2	1,9
Vuc	3	2,8
Hf	10	9,3
Htx	1	0,9
Erhvervsfaglig uddannelse	64	59,8
Daghøjskole/produktionsskole	9	8,4
Andet	10	9,3
Uoplyst	3	2,8
I alt	107	100,0

Deltagerne blev spurgt, om de kunne bruge det, de havde lært på produktionsskolen til det, de laver i dag. Hertil svarede 46% ja og 47% nej. Lidt flere under uddannelse (53%) mener, de i dag kunne bruge det, de lærte på produktionsskolen, men ellers er der ikke den store forskel på, om man i dag er i arbejde, ledig, under uddannelse eller på orlov.

Blandt dem, der er i uddannelse eller arbejde, blev der spurgt til, hvor tilfredse de er med det, de laver nu. Der er generelt en stor tilfredshed med det man laver nu både blandt deltagere i beskæftigelse og under uddannelse. Størst er tilfredsheden for dem i uddannelse, hvor 66% er særdeles tilfredse og 23% tilfredse. Blandt dem i beskæftigelse er halvdelen særdeles tilfredse, mens 29% er tilfredse og 9% nogenlunde tilfredse.

Figur 12.10. Deltagernes tilfredshed med det de laver nu

I tabel 12.7 er deltagerne fordelt på, hvad de laver i dag, og hvad de lavede lige efter de forlod produktionsskolen. Der er stort set lige så mange, der er i beskæftigelse i dag, som lige efter de forlod produktionsskolen. Lidt færre er i dag under uddannelse. Dette skal ses i sammenhæng med, at en del af deltagerne efter produktionsskoleopholdet startede på et kortere uddannelsesforløb som f.eks. en højskole eller daghøjskole. Undersøgelsen tyder på, at der i dag er væsentlig flere der går på en ungdomsuddannelse. Lidt flere er kommet i ledighed, og flere er gået på orlov - primært barselsorlov.

Tabel 12.7. Hvad laver deltagerne i dag og hvad lavede de lige efter produktionsskolen

	Hvad laver deltagerne:			
	I dag		Lige efter produktionsskole	
	Antal	Procent	Antal	Procent
I beskæftigelse	112	36,2	117	37,9
Under uddannelse	107	34,6	123	39,8
Ledig	52	16,8	38	12,3
På orlov	19	6,1	9	2,9
Andet	19	6,1	22	7,1
I alt	309	100,0	309	100,0

Tabel 12.8 viser ændringerne i deltageres beskæftigelses- og uddannelsessituation, siden de forlod produktionsskolen og

frem til i dag. Af den tredje nederste linie fremgår det, at 34% har lavet det samme i hele forløbet. Sagt med andre ord er der 66%, der i dag laver noget andet end lige efter de forlod produktionsskolen. Af de 34% har 9% igennem hele perioden haft det samme arbejde, 18% har været i gang med den samme uddannelse og 5% har været ledige. Af tabellen fremgår det endvidere, at 12% har skiftet arbejde, 6% er gået fra beskæftigelse til uddannelse, 6% fra beskæftigelse til ledighed og 4% fra beskæftigelse til orlov. For dem, der har afsluttet/afbrudt et uddannelsesforløb, er 8% kommet i beskæftigelse, 6% i anden uddannelse, 6% i ledighed og 1% er gået på orlov. 4% af produktionsskoledeeltagerne har skiftet fra ledighed til beskæftigelse og 2% fra ledighed til uddannelse.

Tabel 12.8. Ændringer i hvad deltagerne laver i dag og lige efter produktionsskolen

Beskæftigelse lige efter produktionsskolen	Beskæftigelse i dag						Antal i alt
	I beskæftigelse	Under uddannelse	Ledig	På orlov	Andet	I alt	
I beskæftigelse	12,3	6,1	5,8	3,6	1,3	29,1	98
Under uddannelse	8,1	6,1	5,5	1,0	1,0	21,7	67
Ledig	3,6	1,6	0,6	1,0	1,0	7,8	24
På orlov	1,0	0,6	0,3	0,0	0,3	2,3	6
Andet	2,6	1,9	0,0	0,0	0,3	4,9	8
Det samme som nu	8,7	18,1	4,5	0,6	2,3	34,3	106
I alt	36,2	34,6	16,8	6,1	6,1	100,0	309
Antal i alt	112	107	52	19	19	309	

Efter deltagerne forlod produktionsskolen, var der 27%, der lavede noget andet inden for det første halve år, 25% der lavede noget andet inden for et halvt til et helt år, mens resten stadig lavede det samme efter et år.

12.9 Fremtiden

I undersøgelsen blev der spurgt, hvad man forventede at beskæftige sig med om et år. Tabel 12.9 viser nuværende

beskæftigelse sammenholdt med forventet beskæftigelse om et år. Kun 3 svarende til 1% forventer at være ledig om et år. Hertil kommer dog 7,9%, som ikke ved, hvad de laver, forventer at være på institution, sygemeldt m.m. På undersøgelsestidspunktet var der 16,4%, der var ledige. Der er således en stor gruppe af de unge, der er optimistiske med hensyn til deres fremtidige situation - særlig med hensyn til at komme i gang med en uddannelse. Mens der således er 32%, der er under uddannelse på interviewtidspunktet, forventer 50% at være i gang med en uddannelse om et år. Mens 35% i dag er i beskæftigelse, forventer de unge selv, at dette tal i løbet af det næste år vil stige til 38%.

Tabel 12.9. Forventet beskæftigelse om et år sammenholdt med nuværende beskæftigelse

	Forventet beskæftigelse om et år		Nuværende beskæftigelse	
	Antal	Procent	Antal	Procent
I beskæftigelse	121	38,1	112	35,2
Under uddannelse	158	49,7	107	33,6
Ledig	3	0,9	52	16,4
På orlov	6	1,9	19	6,0
Ude at rejse	5	1,6	-	0,0
Andet/ved ikke	25	7,9	28	8,8
I alt	318	100,0	318	100,0

Tabel 12.10 viser, at der blandt dem, der er i beskæftigelse, er 41%, der forventer at have det samme arbejde om et år, 22% der forventer at skifte arbejde og 31% der forventer at gå igang med en uddannelse. 43% af dem, der er i gang med en uddannelse, forventer, at de stadig er i gang med den samme uddannelse om et år. 27% forventer, at de er startet på en ny uddannelse, mens 22% tror de er kommet i arbejde, enten fordi de afbryder eller afslutter deres uddannelsesforløb. Blandt de ledige er der 52%, der forventer at starte på en uddannelse, mens 35% forventer at komme i beskæftigelse.

Tabel 12.10. Nuværende beskæftigelse krydset mod forventet beskæftigelse om et år

Hvad laver du nu?	Hvad laver du om et år?											
	Det samme som nu		Beskæftigelse		Uddannelse		Ude at rejse		Andet/ved ikke		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
I beskæftigelse	46	41,1	25	22,3	34	30,4	1	0,9	6	6,3	112	100,0
Under uddannelse	44	41,1	24	22,4	30	28,0	1	0,9	8	6,8	107	100,0
Ledig	2	3,8	18	34,6	27	51,9	3	5,8	2	3,8	52	100,0
På orlov	2	10,5	7	36,8	8	42,1	0	0,0	2	6,7	19	100,0
Andet	1	3,6	3	10,7	15	53,6	0	0,0	9	32,1	28	100,0
I alt	95	29,9	77	24,2	114	35,8	5	1,6	27	8,8	318	100,0

12.10 Opsamling

I dette kapitel har vi fulgt en gruppe deltagere efter de forlod produktionsskolen i 1996/97. I alt indgår 318 deltagere, der blev interviewet i 2. halvdel af 1999.

Deltagerne

Deltagerne var på interviewtidspunktet mellem 17 og 27 år med en gennemsnitsalder på 21 år. Over halvdelen var mellem 20 og 22 år. I forhold til ungegruppen som helhed var der langt flere mænd end kvinder, der gik på produktionsskolen - 56% var mænd og 44% kvinder. Hver femte af de interviewede havde børn. For kvinderne var det hver tredje, mens det for mændene var hver tiende, der havde et eller flere børn. Dette er noget højere end på landsplan, der for årgang 1996/97 var på 12% og for kontrolgruppen 7% (jf. afsnit 11.4.2). Blandt deltagerne bor en tredjedel stadig hjemme, en tredjedel sammen med partner, mens 23% bor alene. 10% bor sammen med andre.

Før produktionskoleopholdet

Omkring halvdelen af produktionsskoledeltagerne havde ikke været særlig tilfredse med at gå i grundskolen. 36% havde været tilfredse eller nogenlunde tilfredse, mens kun 13% gav

udtryk for, at de havde været særdeles tilfredse med grundskolen. Bogligt set mente de fleste af deltagerne, at de klarede sig fint i grundskolen. Matematik, engelsk og dansk var de tre fag, deltagerne nævnte som dem, de bedst kunne lide i grundskolen. Langt de fleste syntes, de var gode til at læse og regne, mens det knob noget mere med skriftlig fremstilling, hvor knap halvdelen ikke syntes, de havde været så gode, og hvor kun 7% opfattede, de havde været særdeles gode. For de fleste havde et af de største problemer i grundskolen været at passe skolearbejdet. Noget tyder således på, at det for mange ikke i så høj grad har været det faglige, men snarere andre personlige, sociale og familiemæssige problemer, der har været årsag til, at de ikke efter grundskolen er kommet i gang med eller er frafaldet en ungdomsuddannelse før produktionsskoleopholdet.

Før produktionsskolen havde 39% afbrudt en eller flere ungdomsuddannelser, heraf 69% en erhvervsuddannelse og 15% en gymnasie-/hf-uddannelse. Der er mange årsager til, at deltagerne afbrød uddannelsen. Mange nævnte, at det var fordi de ikke kunne finde en læreplads, sygdom, for meget fravær og at de blev smidt ud af skolen. Kun omkring en tredjedel angav, at det var på grund af stoffet, 8% undervisningsformen, 8% lærerne og stort set ingen nævnte, det var på grund af de andre deltagere.

Mange af deltagerne (59%) havde også haft erhvervs erfaring inden de kom på produktionsskolen. I alt havde 38% haft et fuldtids- eller deltidsarbejde, mens 21% kun havde haft et fritidsjob. 54% angav, at de havde været arbejdsløse, inden de kom ind på produktionsskolen.

Produktionsskoleopholdet

Der er stor variation i, hvor længe deltagerne gik på produktionsskolen (jf. afsnit 11.2.3). Nogle går der kun i få uger, mens andre går der i flere år. Ifølge Undervisningsministeriets statistik var knap en fjerdedel af deltagerne i 1996/97 på produktionsskole i mindre end en måned, mens lidt over en fjerdedel var på skole over et halvt år. I denne undersøgelse var under

10% på produktionsskole i en måned eller mindre ifølge deltagerens eget udsagn, og 39% over et halvt år. Dette afspejler, at denne del af undersøgelsen ikke er dækkende for den del af produktionsskoledeltagerne, der kun har haft et meget kort forløb på produktionsskolerne (bl.a. §9. Stk. 5 deltagere), hvilket både har fordele og ulemper. Ulemperne er bl.a., at man naturligvis ikke umiddelbart kan sammenligne med deltagerne generelt. Fordelene er, at man kan diskutere, hvorvidt deltagerne med et meget kort forløb er i stand til at vurdere deres forløb og hvorvidt de derfor bør indgå i en samlet vurdering af produktionsskoleforløbene.

I løbet af produktionsskoleforløbet var de *“traditionelle værkstedsfag”* som tømrer, snedker, bygge/anlæg, metal, maler m.v. de mest benyttede. 36% var i løbet af opholdet på et eller flere af disse værksteder, mens 20% var inden for henholdsvis *“køkken/kantine”* og *“elektroniske medier og teknik”*. Herudover var 15% inden for *“natur, jordbrug og dyr”*, 13% inden for *“tekstil”*, mens kun knap 3% deltog i værkstedsfag inden for *“kontor og administration”*.

35% deltog i almene fag, hvor hovedparten af deltagerne gik til dansk og matematik. I forhold til undervisningen i grundskolen fremhævede deltagerne især det forhold, at undervisningen var frivillig og tempoet på produktionsskolen opfattedes som positivt. 43% nævnte, at lærerne på produktionsskolen var bedre til at forklare tingene, mens 21% mente, lærerne var dårligere end i grundskolen. Især fremhævede mange det forhold, at der på produktionsskolen var få deltagere på det enkelte hold, hvorved der var bedre tid til den enkelte.

Blandt deltagerne mente lidt over halvdelen, at de havde fået vejledning på produktionsskolen om deres fremtidsplaner. At der ikke er flere, der opfattede, at de havde fået vejledning, hænger måske sammen med vejledningens uformelle struktur. F.eks. oplevede 45% af dem, der ikke mente, at de havde fået vejledning, at de efter produktionsskoleopholdet var blevet bedre i stand til at vurdere deres fremtidige muligheder på

arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet. De fleste - 25% - fik vejledning af værkstedslæreren, mens henholdsvis 20% og 17% fik vejledning af en særlig vejleder og forstanderen.

I vurderingen af lærerne var det kun forholdsvis få, der ikke syntes, de var dygtige til deres fag og gode at snakke med.

65% af deltagerne fandt, de fik et fagligt udbytte ud af at gå på produktionsskolen, mens over halvdelen blev bedre til at samarbejde/holde aftaler/tage ansvar og til at vurdere muligheder for uddannelse/arbejde. Til gengæld var der mange blandt dem, der gik til almene fag, der ikke fandt, de fik et bogligt udbytte (60%).

Efter produktionsskoleopholdet

I dag er 35% af produktionsskoledeltagerne i beskæftigelse, 34% under uddannelse, 16% ledige og 6% på orlov, mens 8,8% laver andet eller er uoplyste. Dette mønster stemmer meget godt overens med, hvad deltagerne kom til at beskæftige sig med lige efter de forlod produktionsskolen. Dog er der lidt flere ledige i dag, hvor ledigheden lige efter produktionsskoleopholdet lå på 12%. 9% har haft den samme beskæftigelse, 18% været i gang med den samme uddannelse, mens 4,5% har været ledige og 0,6% på orlov i hele perioden, siden de forlod produktionsskolen.

Blandt dem, der i dag er i uddannelse eller arbejde, er de fleste tilfredse med det, de laver nu. Størst er tilfredsheden blandt dem, der er under uddannelse, hvor 66% er særdeles tilfredse og 23% tilfredse.

Spørger man deltagerne om, hvad de forventer at lave om et år, så forventer 40% flere, at de er gået i gang med en uddannelse, mens kun 1% - mod de nuværende 16% - forventer at være ledige.

DEL IV

Med udgangspunkt i de beskrivelser og analyser, der er foretaget i Del II og tildels også i Del III, har vi i det følgende forsøgt at indkredse en række indikatorer for kvalitet i tilknytning til målsætningen med produktionsskolerne.

13.1 Indledning

“Til syvende og sidst er kernen i kvalitetsbegrebet de læreprocesser, der sættes i gang i det enkelte individ i samspil med omgivelserne”

(Kvalitet der kan ses, s. 5)

I modsætning til en lang række af de formelle ungdomsuddannelser, der enten bibringer deltagerne specifikke erhvervskompetencer eller forbereder dem til en videregående uddannelse, har produktionsskolerne som målsætning at “styrke deltagernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på det almindelige arbejdsmarked, herunder til beskæftigelse i fleksjob, i skånejob eller lignende” (§1 stk. 2¹). Produktionsskolerne tilbyder i den sammenhæng “undervisningsforløb, der er baseret på praktisk arbejde og produktion. Tilbudet gives til unge under 25 år, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, og som ikke umiddelbart har forudsætninger for at påbegynde en sådan uddannelse, eller har afbrudt en ungdomsuddannelse.” (§1, stk. 1).

På baggrund af lovens målsætninger og intentioner samt de beskrivelser og analyser, vi har foretaget, er der en række af kvalitetsindikatorer, som gælder for det øvrige uddannelsessystem, der ikke i samme omfang kan opstilles for produktionsskolerne. Det, som hver enkelt deltager skal bibringes, og der-

1) Lov om produktionsskoler, Lov nr. 1124 af 29/12/1999.

med de processer, vedkommende skal igennem, er i langt højere grad end for det øvrige uddannelsessystem af individuel karakter og bygger på sociale og psykologiske opdragelses- og erfaringsprocesser.

Trods en vis lighed i deltagernes problemer og årsager til at gå på produktionsskole, er der fortsat stor forskel på skolernes rekrutteringsgrundlag fx mellem land og by. Da der ikke er noget specifikt pensum i forbindelse med forløbene, har skolerne trods de mange ligheder - der i høj grad er betinget af udviklingen af skolernes minimumsprogram - udviklet mange forskellige og regionalt tilpassede koncepter - både fagligt og pædagogisk.

Det at "styrke deltagernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på det almindelige arbejdsmarked" bliver i dag gjort på mange måder landet over, hvilket i sig selv måske er en vigtig kvalitetsparameter, når det handler om skabe et fleksibelt og åbent uddannelsessystem, der løbende kan omstille sig og udvikle sig i forhold til de unges problemer og behov. De mange samarbejdsprojekter skolerne imellem, som fx det landsdækkende ProTek-samarbejde, vidner om den konstante kvalitetsudvikling, som en del af skolerne er inde i.

Set i lyset af disse betragtninger bør der udvises stor forsigtighed, hvis eller når der skal opstilles en kvalitetssystematik, der kan indfange og styrke produktionsskolernes arbejde med de unge. Med udgangspunkt i afsnittet om "Faglig målformulering i uddannelsessystemet" i Undervisningsministeriets publikation "Kvalitet der kan ses" har vi i afsnit 13.3 sat fokus på en række "centrale områder for udvikling af kvaliteten" på de enkelte produktionsskoler" (s. 323ff). Men inden vi gør dette, diskuterer vi, hvordan produktionsskolekonceptet som sådan placerer sig i forhold til de syv målsætninger og fem forudsætninger, som Undervisningsministeriet har opstillet, når kvaliteten skal vurderes.

13.2 Målsætninger og forudsætninger

13.2.1 Målsætninger

Systemet skal sikre uddannelse til alle og der skal være sammenhæng i uddannelsessystemet

De to første målsætninger, der diskuteres i kvalitetssystematikken er, at 1) *systemet skal sikre uddannelse til alle* og 2) *der skal være sammenhæng i uddannelsessystemet*. Produktionsskolerne er her et tilbud til de unge, der af mange forskellige årsager ikke gennemfører en ungdomsuddannelse eller slet ikke starter på den. Undersøgelsen blandt de 177 deltagere i Del II, kapitel 8 viste, at over halvdelen af deltagerne har afbrudt en ungdomsuddannelse af fire hovedårsager: Manglende motivation eller skoletræthed, uheldigt uddannelsesvalg, manglende praktikpladser eller sygdom og helbredsmæssige problemer:

- En væsentlig indikator for kvalitet må her være, at produktionsskolerne faktisk optager så mange som muligt af de unge, der dropper ud af ungdomsuddannelserne. Dette kan måles både direkte på, hvor stor en procentdel af de unge, der faktisk kommer fx fra en erhvervsskole eller de gymnasiale skoler og på graden af det formaliserede samarbejde mellem skolernes vejledningssystemer.
- En anden indikator for kvalitet er deltagerens udslusning: Til hvad og hvordan udsluses deltagerne. Ud over de konkrete udslusningsprocenter er det her vigtigt også at medtage de mange brobygnings- og samarbejdstiltag mellem produktionsskoler og fx tekniske skoler, amu og VUC.

Ressourcerne skal udnyttes effektivt

Den tredje målsætning er, at *ressourcerne skal udnyttes effektivt*. Generelt er det svært at måle, om ressourcerne udnyttes effektivt, idet de processer, som deltagerne som tidligere omtalt skal igennem, i højere grad er af personlig end faglig karakter. Her kan det være vanskeligt at sætte kriterier for fx opholdets længde, idet nogle måske blot behøver et kort vejledningsforløb, mens andre først modnes gennem et længere ophold på flere værksteder og måske praktikophold. Vi har på den baggrund

følgende kommentarer til de indikatorer, der nævnes i Kvalitet der kan ses:

- Lærer/elev-ratioen på værkstederne og i den almene undervisning: Af hensyn til netop de mange deltagere, der er dropet ud af det formelle uddannelsessystem, fordi de har en række sociale, fysiske eller psykiske problemer, som kræver stor lærer-/voksenkontakt, må kriteriet for ratioen være lavere end der, hvor deltagerne kommer fra. 8-9 deltagere pr. lærer er tilsyneladende et maksimum, når det handler om unge, der i forvejen har haft vanskeligheder med de formelle uddannelses tilbud.
- Gennemførelsestiden: Produktionsskolerne har løbende indtag og løbende udslusning. Nogle deltagere kommer der blot for en kort tænkepause, mens andre har haft svære nederlag gennem deres skoletid eller sociale eller psykiske ar i sindet. Optagelsestidspunktet, muligheden for at kunne påbegynde anden uddannelse på et specifikt tidspunkt samt deltagerens tilstedeværelsesgrund er med til at bestemme gennemførelsestiden. Denne kan derfor med rette variere fra én måned til ét år eller mere. På nogle skoler har vi mødt sent udviklede elever, hvor behovet nærmere var et flerårigt ophold, inden disse ville være i stand til at klare sig selv både i forhold til almindelig livsførelse og i forhold til arbejde.
- Enhedsomkostningen pr. deltager: Udgifterne pr. deltager varierer fra værksted til værksted. Nogle værksteder er særdeles udstyrstunge, mens andre ikke er det. Det gælder fx multimedieværkstederne kontra tekstilværkstederne. Men tilbuddene er ikke sammenlignelige, da de ofte henvender sig til ret forskellige unge.

Højt fagligt niveau i undervisningen

I modsætning til ungdomsuddannelserne generelt er det ikke i sig selv et mål, at undervisningen har et højt fagligt niveau på produktionsskolerne. Dermed ikke sagt, at den ikke bør have det. Ifølge loven skal produktionsskoletilbudet omfatte "prak-

tisk arbejde, produktion og teoretisk undervisning i tilknytning hertil. Den teoretiske undervisning skal være af betydeligt omfang og i størst mulig grad integreres med det praktiske arbejde” (§2 stk. 1). Det afgørende er, at undervisning tager afsæt der, hvor de unge har mistet grebet om egen læring, og bibringer dem nogle læringserfaringer, der - som givet i den ovenfor nævnte målsætning i loven - forbedrer deres muligheder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Se i øvrigt afsnit *Mål og rammer for uddannelsesforløbet og Undervisningens kvalifikationer*.

Befolkningen skal have et højt uddannelsesniveau med gode faglige og personlige kvalifikationer

Under denne målsætning diskuterer Undervisningsministeriet ikke blot, at “gode faglige og personlige kvalifikationer er vigtige på alle arbejdspladser” (s. 10), men også, at uddannelse er “vigtig for at styrke de demokratiske processer i samfundet og øge borgernes engagement og deltagelse i samfundslivet”.

Et væsentlig element i produktionsskolernes virke er netop at “styrke deltagernes personlige udvikling” (§ 1 stk. 2), og en lang række værksteder har netop til formål at lade deltagerne komme til orde fx gennem tilrettelæggelse og gennemførelse af kulturelle aktiviteter eller drift af en lokalradio med dertil hørende egenproduktion af aktuelle programmer. En mulig indikator kan her være:

- Tilstedeværelsen af værkstedsfag på den enkelte skole, der netop bidrager til denne type deltagelse i samfundslivet. Et kriterium for at kvaliteten opnås kan her være, at så mange af deltagerne så vidt muligt igennem forløbet kommer i direkte berøring med disse værksteder.

Uddannelsessystemet skal bidrage til samfundets udvikling og økonomiske vækst samt være tilstrækkeligt fleksibelt til at modsvare arbejdsmarkedets behov

Generelt har en række af produktionsskolerne vist sig fleksible i forhold til ændrede kvalifikationskrav både i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Den ændrede værkstedsprofil, der op gennem 90'erne har flyttet flere og flere deltagere over på vækstområder som fx økologisk produktion, naturoplevelse og multimedier, bidrager i høj grad til at øge de unges muligheder på et arbejdsmarked, der ikke længere blot domineres af traditionelle fagområder inden for fx træ og metal. En væsentlig indikator er her:

- Tilstedeværelsen af en bred værkstedsprofil på de enkelte skoler med mulighed for, at de unge gennem deres forløb får en chance for at komme i berøring med nye vækstområder inden for fx multimedier og Internet. De pædagogiske erfaringer² peger samtidig på, at for visse deltagergrupper er netop multimedieområdet en farbar vej - også når det gælder beskæftigelse efterfølgende.

Motivation for fortsat uddannelse

Gennem udslusningstallene for de enkelte produktionsskoler kan man se, hvor deltagerne efterfølgende bevæger sig hen. Kun få skoler har i dag økonomisk mulighed for at følge deltagerne efter opholdet, men med den stigende forståelse for overgangsfasens betydning og deltagerens behov for løbende vejledning, er dette et vigtigt satsningsområde. Udslusningstallene siger ikke noget om deltagerens generelle motivation til uddannelse, eller hvordan det går dem på sigt. Her kan passende indføres følgende indikatorer:

- Deltagerens uddannelsesaktivitet et halvt, et helt eller to år efter afsluttet produktionsskoleophold - herunder deres gennemførelsesfrekvens. Disse oplysninger kan sammenlignes med deres eventuelle forløb før opholdet (jf. Del III, afsnit 11.2.5).

2) "De sidste kan måske blive de første", Marianne Kargaard (Base 4000 i Roskilde), FPP's nyhedsbrev, maj 99.

- Omfanget og karakteren af skolernes opfølgende vejledning.

13.2.2 Forudsætninger

Fagligt og pædagogisk kvalificerede lærere

Størsteparten af lærerne på produktionsskolerne er håndværkere eller på anden vis faglærte. Mange af lærerne bliver primært ansat på deres personlige kompetencer i forhold til at kunne tackle de unge og løse den specielle og mangesidige pædagogiske opgave det er at få unge til at forholde sig realistisk til deres egne muligheder og begrænsninger. Ofte er der tale om personlige egenskaber hos lærerne, der enten er 'medfødte' eller erfaringsbaserede - det vil sige kompetencer, der ikke umiddelbart kan bringes på en målbar formel. Trods dette forhold er det vores klare opfattelse, at interviewrunden har vist, at der er brug for et vist vedvarende mål af efteruddannelse af lærerne specielt på det pædagogiske og vejledningsmæssige område, hvor netop størsteparten af lærerne ingen formel uddannelse har. Vigtige indikatorer er derfor:

- Omfanget af ressourcer, der bruges på efteruddannelse af lærerne.
- Omfanget af ressourcer, der bruges på intern pædagogisk udvikling.

Kvalificerede og motiverede studerende/elever

Som tidligere omtalt kommer deltagerne på produktionsskolerne med vidt forskellige forudsætninger og målsætninger. Ofte mangler deltagerne de nødvendige kvalifikationer og den nødvendige motivation ved indslusning til at kunne deltage i ordinær uddannelse. Gennem forløbene er det formålet at give deltagerne et kvalifikations- og motivationsløft, der kan bringe dem videre i forhold til uddannelse og arbejde. I forbindelse med udslusningen må det forventes, at deltagerne har ændret sig, og at dette har afspejlet sig i deres arbejdsindsats. I et vist omfang kan man på tværs af skolerne sammenligne en indikator som fx:

- Deltagernes gennemsnitlige opholdstid på skolerne eventuelt opdelt på forskellige typer af målgrupper eller indslusningsårsager jf. Del II, afslutningen af afsnit 8.3.2. Disse gennemsnitlige opholdstider/gennemførelsestider bør dog ses i forhold til udslusningsresultaterne.

Udviklingsorientering

Som tidligere nævnt deltager en række af skolerne i udviklingsprojekter på tværs af værkstedsfag og skoler og ofte i tæt samarbejde med erhvervsliv og lokale og regionale institutioner.

Mulige indikatorer kan her være:

- Tilstedeværelsen af internationale projekter, som udfordrer deltagerne sprogligt og socialt. (Se Del II, afsnit 6.2.2).
- Tilstedeværelsen af brobygningsprojekter, der muliggør, at deltagerne lettere finder deres vej frem til fx erhvervsuddannelserne på teknisk skole.
- Omfanget af fx samarbejdsaftaler med erhvervslivet om praktikpladser og udslusningsjobs.

De fysiske rammer

Som det er beskrevet i Del II, afsnit 6.5.3, så danner de fysiske faciliteter i reglen ikke blot rammerne omkring arbejde og undervisning, men er ofte i lige så høj grad genstand for arbejdet på nogle af værkstederne og i den afledte undervisning. Mange kommuner har set det som en passende opgave for deltagerne at lade dem indgå i selve istandsættelsen af ofte totalt nedslidte bygninger. Herved har mange af deltagerne igennem et helt produktionsskoleforløb måtte tage til takke med ganske ringe faciliteter og ingen mulighed haft for at deltage i andre og måske mere givtige værkstedsaktiviteter end renovering. Der bør derfor fremover indtænkes indikatorer på dette område:

- Eventuelle renoveringsprojekters omfang og varighed. Det bør tilstræbes, at deltagerne primært deltager i overskuelige

og dermed kortere tidsbegrænsede projekter med mulighed for også at veksle mellem andre aktiviteter.

- At skolerne rummer så mange forskellige værkstedstyper som muligt. Her er det givet, at en ren traditionel værkstedsprofil (jf. Del II, afsnit 5.3.1) er for ensidig i forhold til det arbejdsmarked, deltagerne skal ud på.

Støttefunktioner

Som det blandt andet fremgår af Del II, afsnit 8.3.2., er mange af årsagerne til de unges tilstedeværelse på produktionsskolerne sandsynligvis et resultat af, at de har manglet eller ikke oplevet personlig erhvervsvejledning og voksne at snakke med i forbindelse med deres første uddannelsesvalg. Det er derfor afgørende vigtigt, at produktionsskolerne her sætter ind med denne vejledning. En vigtig indikator er, som også Undervisningsministeriet fremhæver:

- Mængden af ressourcer, der anvendes til netop studie- og erhvervsvejledning og i hvilket omfang værkstedslederne på linie med de særskilte vejledere efteruddannes til denne opgave.

13.3 Centrale områder for udvikling af kvaliteten af produktionsskoleforløbene

Med udgangspunkt i ovenstående og i ministeriets konkretisering af centrale områder for udvikling af kvalitet i uddannelserne har vi nedenfor opstillet punkter, der har "vital betydning for styrkelse og udvikling af det faglige niveau" i forbindelse med produktionsskolerne.

Mål og rammer for uddannelsesforløbet

Omfanget og karakteren af:

- Fagviften - værkstedsprofiler.
- Den almene undervisning.
- Vejledningen.
- Anden rådgivning: Psykologisk rådgivning, familierådgivning m.m.

- Andre aktiviteter: Kulturelle aktiviteter, højskoletraditioner, udflugter, sport m.m.
- Praktiktilbud og samarbejdsaftaler på området.

Hertil kommer et tværgående område som de pædagogiske metoder: Herunder værkstedsformen og samspillet mellem skolens øvrige tilbud. Specielt den almene undervisning.

Undervisernes kvalifikationer

Undervisernes baggrund - spredning i kompetencer, erfaringer. Efteruddannelsesstrategier: Fagligt, pædagogisk og vejledningsmæssigt

Deltagernes evaluering

Deltagernes evaluering af forløbene:

- Værkstedsmulighederne, formen, indholdet, kvaliteten etc.
- Den almene undervisning.
- Vejledningen.
- De øvrige tilbud: Fælles samlinger, fælles projektet, udflugter.

Organisationens karakter

Grænserne mellem ledelses- og medarbejderansvar.

Medarbejderdemokrati.

Pædagogiske arrangementer.

Omfanget og karakteren af udviklingsprojekter.

Målsætninger uden for skolen: Bestyrelsen og lokale samarbejdspartnere.

Organisatorisk samarbejde mellem skolerne med henblik på ressourceoptimering.

De fysiske rammer

Lokalernes stand: Rammer eller genstand for undervisningen.

Lokalområdets karakter

Rekrutteringsgrundlaget.

Øvrige undervisningstilbud i området.

Lokale samarbejdspartnere eller muligheder.

Skolens image.

Faglig bredde

Vi ser det som meget vigtigt, at skolerne er istand til at tilbyde en forholdsvis bred faglig vifte. Målgruppen er differentieret, og der er brug for forskellige faglige indfaldsvinkler, hvis man skal fange så mange som muligt op. At der er sket en større spredning på fagområder igennem produktionsskolernes udvikling, må således ses som en fordel.

Det er ligeledes vigtigt, at det ikke kun er traditionelle håndværksfag, der tilbydes på skolerne. Multimedieområdet er for eksempel et af de områder, der har vundet indpas på mange skoler. Vi ser det som særdeles vigtigt, at de unge får lejlighed til at stifte bekendtskab med dette område, både fordi de nye medier får større og større betydning overalt i samfundet, og fordi det er et område, der skaber mange nye arbejdspladser.

Seriøsitet - autenticitet

Uanset hvilket fagområde det gælder - om man arbejder på metalværkstedet eller på dramalinien - er det af stor vigtighed, at der er en høj grad af seriøsitet i arbejdet. At man skaber en så autentisk situation for de unge som muligt. Arbejdet i værkstedet må aldrig blive hobbyvirksomhed.

Skolestørrelse

Den store skole har - i kraft af sin størrelse - mulighed for en forholdsvis stor bredde både i fag og medarbejderstab. Den kan også lettere afse midler til for eksempel pædagogisk udviklingsarbejde.

På den store skole bliver værkstedskulturen let dominerende i forhold til skolekulturen, set fra den enkelte unges perspektiv. Risikoen ved de meget store skoler er, at der kan opstå et gab mellem det enkelte værksteds specifikke kultur på den ene side og på den anden side den samlende skolekultur. Den frihed,

den enkelte værkstedsleder har i arbejdet, kan måske få uheldige udslag uden den sparringspartner, forstanderen bør udgøre i forhold til pædagogiske holdninger og metoder.

Den faglige bredde kan være et problem for de mindste skoler, og man kunne forestille sig en form for organisatorisk samarbejde blandt de små skoler i en region, således at man sammen bedre kunne udnytte ressourcerne. Det kan være i form af fælles ansættelse af lærere i specielle fag eller en fordeling af fagene, således at to små naboskoler ikke tilbyder de samme fag, men sørger for tilsammen at tilbyde en bredere vifte af muligheder.

En anden mulighed for de små skoler er at tage andre grupper ind på skolen i form af indtægtsdækket virksomhed. Det kan være en fordel både for økonomien og for det sociale miljø. En lidt større gruppe unge kan have en større dynamik i sig, ligesom andre aldersgrupper kan tilføre nye perspektiver til de unges verden.

De små og mindre skolars fordel er det netværk, skolen er istand til at bygge op omkring den enkelte unge, og som hele skolens medarbejderstab arbejder sammen om. For den gruppe af unge, der har en meget lav grad af geografisk mobilitet, er det vigtigt, at der er en skole i lokalområdet.

Pædagogisk åbenhed

Den åbenhed, produktionsskolerne har over for nye pædagogiske ideer og teorier, ser vi som en styrke for skoleformen. Det er meget tydeligt, at der er et reelt behov for pædagogiske redskaber i forhold til skoleformens målgruppe, og nogle skoler gør et stort udviklingsarbejde på dette område.

Det er vigtigt at pointere, at det pædagogiske netværk hele tiden skal holdes ved lige og udvikles for eksempel gennem pædagogiske dage og efteruddannelser for medarbejderne, som mange skoler også bruger.

Vejledning

Med hensyn til vejledningsindsatsen på skolerne er det vigtigt, at medarbejderne er bevidste om, hvordan deres egne normer og værdier spiller ind på vejledningen. Det er givet, at mange deltagere har brug for voksne, der kan vise nogle andre mønstre, end de før har set hos voksne. Men det er også vigtigt at give rum til, at den unge kan finde sit eget mønster.

Frihed og fleksibilitet

Som vi ser det, er den store forandringsparathed og fleksibilitet en stor styrke i forhold til produktionsskolernes særlige målgrupper.

Samtidig er den frihed, skolerne og de enkelte værksteder har til i samarbejde med deltagerne og under hensynstagen til deres specielle behov at definere indholdet af de enkelte fag, essentiel, hvis skoleformen skal blive ved med at være et supplement til de ordinære ungdomsuddannelser.

Målgrupper

Generelt viser hele undersøgelsen - både blandt deltagerne og skolerne - at produktionsskolerne qua deres formål har en særdeles brede spektrum målgruppe, der ikke blot lader sig indfange i en enkelt typologisering. Deltagerne benytter produktionsskoletilbudet, fordi de personligt befinder sig i en afklaringsfase, hvor uddannelses- og/eller erhvervsvalg står på dagsordenen, men hvor en række andre faktorer af personlig eller social karakter ofte spiller negativt ind. Selvom en relativ stor del af deltagerne statistisk set ikke skiller sig ud fra deres jævnaldrende, der har foretaget uddannelses- eller erhvervsvalg, så har mange af disse af personlige grunde eller på grund af utilstrækkelig vejledning enten ikke påbegyndt en uddannelse eller afbrudt denne.

På baggrund af undersøgelsens resultater er der ingen tvivl om, at produktionsskolerne generelt set er et godt afklaringsforløb, der for en stor del af deltagernes vedkommende bringer disse på sporet af det rigtige uddannelses- eller erhvervsvalg. Blandt

de unge, der har afbrudt et ungdomsuddannelsesforløb, har vi indkredset forskellige målgrupper eller nærmere årsager til at være på en produktionsskole: Det kan være 1) manglende motivation eller skoletræthed, 2) uheldigt uddannelsesvalg, 3) manglende praktikpladser og/eller 4) sygdom og helbreds-mæssige problemer. For disse unge er et almindeligt produktionskoleophold på fire til seks måneder ofte tilstrækkeligt til, at de vejledningsmæssigt, socialt og fagligt kommer på omdrejningshøjde i forhold til deres egne muligheder - og begrænsninger - og efterfølgende kan fortsætte med uddannelse eller arbejde.

Det er dog i undersøgelsen også givet, at et almindeligt produktionskoleophold for en række af deltagerne ikke er tilstrækkeligt til at sikre, at disse unge efterfølgende kan stå på egne ben og klare de udfordringer, deres jævnaldrende kan i forhold til uddannelse og arbejde. Resultatet er, at mange skoler uønsket udsluser et relativt stort antal til ledighed eller aktivering, hvor der i stedet burde sættes mere effektivt ind ikke blot fra produktionsskolernes side, men tværsektorielt på lokalt og regionalt niveau.

Vi ser her en række skoler, der gennem brobygning og netværksarbejde forsøger at etablere handlingsplaner for de unge med det formål i højere grad at sikre, at de unge fastholdes i den udviklingsproces, som de har påbegyndt på skolerne. En afgørende forudsætning for at dette kan lykkes, er lokal og regional opbakning fra de institutioner og arbejdspladser, der indgår og kommer til at indgå i den enkelte unges netværk: Det er fx vigtigt:

- At den vejledning, skolerne leverer, afstemmes med den, AF og kommunerne giver, så eleverne oplever kontinuitet i deres videre handlingsplanforløb efter endt skoleophold.
- At der etableres virksomhedsnetværk lokalt og regionalt, der muliggør, at der kan findes egnede praktikpladser - og efter

følgende arbejdspladser - til de unge. Netværk, der muliggør et forøget socialt ansvar for de unge, der måtte have behovet.

- At der etableres den nødvendige socialpædagogiske rådgivning i forhold til de unges situation, der kan afhjælpe nogle af de familiemæssige og boligmæssige problemer, der ofte overskygger de unges muligheder for at bryde med deres sociale situation.

Generelt er produktionsskolernes målgrupper således en særdeles differentieret størrelse, hvor der ofte er store modsætninger både fagligt, socialt og personligt. For skolerne kan det derfor være svært at etablere tilbud, der dækker hele spektret. Her er der behov for en forøget indsats over for de unge, der erfaringsmæssigt falder fra og udsluses til ledighed eller aktivering, fordi deres generelle sociale situation ikke i tilstrækkelig grad beforder deltagelse i uddannelse eller et stabilt hverdagsmønster, som et almindeligt arbejdsliv kræver. Et vigtigt element er her at kunne tilbyde særlige deltagergrupper et produktionsskoleophold af længerevarende karakter kombineret med et eller flere praktikpladsforløb. Et andet element er at åbne mulighed for, at skolerne vejledningsmæssigt kan fastholde kontakten til de unge efter endt forløb i de tilfælde, hvor der er etableret konkrete handlingsplaner for de unge.

Yderligere er det et spørgsmål, om produktionsskolerne i tilstrækkeligt omfang - i forhold til den uddannelsespolitiske målsætning om, at 95% af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse - indfanger de unge, der har et behov for et afklaringsforløb. Her ligger ansvaret ikke blot på produktionsskolerne, men i lige så høj grad på det øvrige vejledningssystem. I hvor høj grad indtænkes produktionsskolerne som en reel mulighed i den erhvervsvejledning, der gives på grundskoleniveau og for den sags skyld også i AF-regi og kommunalt? Opfanger erhvervsskolernes vejledningsfunktioner i tilstrækkeligt omfang de unge, der falder fra, og i hvilket omfang forsøger de fx at få dem i gang med et produktionsskoleforløb?

The Production Schools in Denmark – A Summary

15.1 Introduction

This survey of the production schools on the one hand builds on a national questionnaire survey carried out at all schools coupled with interviews and observations at a number of selected schools, including a rolling survey among participants at these schools. On the other hand, it builds on a number of register runs covering all participants during the period 1996-97 coupled with telephone interviews among participants during the same period.

The survey has been carried out by the Danish Research and Development Centre for Adult Education on behalf of the Ministry of Education. It has been organised and carried out by research workers Niels Clemmensen, Martin Gudnæs Geysner and Marianne Søgaard Sørensen. Student assistants Ib Jensen, Anne Klottrup, Charlotte Sørensen and Agnieszka Wojtyniak have been in charge of entering the questionnaires and carrying out telephone interviews.

The project has on a continuous basis been followed by a reference group consisting of teacher Heinrich Andreasen (Association of Danish Production School Teachers - DPL), director Peter Bacher (Research and Development Centre for Adult Education), chief educational adviser Niels Glahn (Ministry of Education), principal Jesper Lübert (Association of Production Schools and Production High Schools - FPP), who mid-term was replaced by principal Lisa Tørngren (FPP) and principal Kjeld Rommerdahl (Association of Principals of Production Schools/Production High Schools).

15.2 Production schools

In Denmark, there are approx. 110 production schools distributed all over the country. This school form emerged from an experiment combining education and production, which was

carried out at the end of the 1970s, mainly for unemployed young people with a low level of educational attainment. The schools were and are still established on a municipal initiative, and in several places, two or more municipalities co-operate on the operation of a production school.

The production schools distinguish themselves from most other school forms in that they have a continuous intake and very big variations in the duration of the stay of the individual participants. A typical stay is of approx. six months' duration, but 25% stay at the production school for less than a month and 25% for more than six months. The Act on production schools stipulates that the stay must not exceed one year. The basis for the learning processes at the schools is a number of workshops with practical work. From the start, the focus has been on the traditional crafts such as wood, metal, construction and agriculture, but the schools have increasingly taken in new lines such as music/drama, multimedia and nature and agriculture. These "new" subjects now make up approx. 50% of the offer. In addition to the work in the workshop, the school must also offer teaching in general subjects.

The results of the study group themselves around the two main areas: school profiles and participant profiles. Here, we will account for the most important features of the two areas, including the special pedagogical effects used within the school form and the benefit experienced by the participants.

15.3 School profiles

Similarities and differences

It has not - as it was first assumed - been possible to set out a detailed production school typology. This is among other things due to the fact that what we have here is a free school form. There are relatively few overall guidelines, and the individual school is strongly characterised by a number of individual factors such as the local community and the influence of the local culture. Also the attitudes and view of man of the

principal manifest themselves – here in an interaction with among other things the staff make-up and the commitment of the board of governors.

Nonetheless, it is generally possible to point at a number of factors which can be instrumental in grouping the schools. Firstly, there is the size of the schools. The very big schools are by virtue of their size and the resulting resources subject to other conditions than the small schools. They are for instance able to offer several different subjects, and they are better at providing special tasks such as guidance and counselling functions and development work. Secondly, there is the workshop profile: The traditional crafts are, as mentioned above, represented at almost all the schools, but in addition to this, also various other subjects are on offer. Some schools have chosen a very clear subject profile within such areas as multi-media or nature, agriculture and animals.

With regard to the priority of skills, which the schools wish to give the participants, there is a very great convergence irrespective of school size and workshop profile. Personal qualifications such as ability to assume responsibility, a desire to pursue further education and become able to assess own opportunities and limitations are all high on the list at almost all schools, whereas more specific craftsmanlike or academic skills are very far down on the list. In this area, the schools are clearly reflecting the objective of the act which is to strengthen the personal development of the participants.

15.4 Pedagogical focal points

15.4.1 The work in the workshop

One of the most important focal points of the educational approach is the practical work in the workshop. At some schools, the production is to a great extent conceptualised as a pedagogical methodology; at other schools, the daily work is simply part of a meaningful life without having to argue for it. This is to a greater extent the case with the schools in the less populated parts of the country.

The work in the workshop is intended to gradually motivate the young person for academic learning, preferably in the form of derived teaching. It is the idea that the young person will - through the practical work - realise the necessity of basic knowledge of for instance Danish and mathematics. But at some schools, they furthermore believe to have noted that the lift which a success with practical work gives to the young person can be instrumental in undoing blockages to academic learning.

The majority of the participants from 1999 chose a workshop, where they either knew the nature of the work in advance, or where they wanted to learn the specific kind of work that was done there. To the question whether the participants have gained experience or knowledge which they can use further on in life, it is the practical skills that are highlighted by more than half of them. Although the schools only attach little importance to the concrete practical skills in themselves, it is also evident from the replies given by the participants that the practical work is an important educational approach. Some also reflect on more personal factors, but to a much lesser extent. A large group moreover mention the importance of social companionship.

15.4.2 The special form of guidance and counselling

A distinctive feature of this school form is the intense guidance and counselling which is provided at several levels. Formal guidance talks, often with a log-book or action plan as an aid, informal talks on any day of the week, when a need occurs and targeted vocational guidance in the transition phase.

The main responsibility for the guidance and counselling at the individual schools lies with different people at different schools: In most cases, it is a special guidance counsellor (approx. 40%), in almost as many cases it is the leader of the workshop (approx. 33%), and in some cases it is the principal (approx. 11%). In the remaining cases, the responsibility is divided between several members of staff. But in almost all

places, the daily informal guidance, which often involve the personal experience and attitudes of the member of staff, is perceived as the cornerstone of the guidance effort.

Offhand, it is therefore rather surprising that only approx. 20% of the participants from 1999 find that the teachers and the guidance effort provided at the production school have helped them finding out what they would like to do after their stay at the production school. Most of the participants are however aware of having been given guidance during the course; 2/3 even find that they have been given good guidance. But they do not see any clear link between the guidance and the clarification they experience. As far as the participants from 1996-97 are concerned, it is only half of them who remember that they have been offered guidance at the school. As far as this group is concerned, it does however appear that the longer the young person has been at the school, the more aware he is of the guidance he has been offered. For among those participants who stayed at the school for more than six months, it was 2/3 who experienced that they had been offered guidance.

The schools largely agree that both the production as a pedagogical tool and the consideration and room for individual guidance are important factors. Nonetheless, the centre of gravity varies from school to school. At some schools, the production in itself is perceived as the most important motivation for the personal development. Others primarily see the work as an opportunity for the indicative talk with the participant. For the participants, it is however evidently the work in the workshop which is the primary focal point.

15.4.3 The personal member of staff

A third essential element is the role of the production school teacher, which differs a lot from the teacher role in basic school. The largest single occupational group among the staff are those with a craftsman's qualification, and they get a great part of their prestige from their master craftsman role in the

workshop. At the production school, the teacher furthermore to a great extent makes use of his personality and personal values in the daily work. At many of the visited schools, the staff perceive the ideal production school teacher as a “decent adult” or a “proper adult” as opposed to the professional case worker or the incompetent parent; and the participants’ assessment of the teachers is moreover to a great extent that they are good at their work and good to talk to.

15.5 Participant profiles

15.5.1 The staff’s view of the participants

One of the themes we made inquiries about at the visited schools was the strong and weak points of the participants. It was quite evidently easiest for the staff to point at the weak points. At the same time, it was evident in connection with the pedagogical considerations that the staff build on the participants’ strong points in the daily work. There was general agreement about the fact that the young participants often have different problems which are cumulative in an unfortunate way. A problem often highlighted was difficult family conditions, which have caused some young people to be unable to concentrate on for instance their school work, and which have had the effect that they have had to assume a far too big responsibility at a too early age. Another theme often highlighted was the many defeats suffered in the school system and the often resulting low self-esteem which characterises many of the young people.

At many schools, the social companionship between the participants was highlighted as a strong point. At some schools, they furthermore pointed at the resistance and courage to face life which the young people must possess in order to be able to cope with the many defeats they have suffered at school.

15.5.2 The participants’ own views

In the interviews with the participants, they were among other things inquired about their former schooling and preferred subjects in basic school. It is surprising that the most popular

subjects in basic school among the participants from 1999 were Danish, mathematics and home economics/textile design, whereas for example woodwork is far down on the list. For the participants from 1996/97, it was mathematics, Danish and English that were indicated as the most popular subjects. We furthermore asked the participant group from 1996/97 to give an assessment of their own abilities in the Folkeskole. Generally, they viewed their abilities as being good, although to a lesser extent in written and oral presentation and when it came to doing their homework.

Half of the production school participants from 1996-97 indicated that they had not been satisfied or more or less satisfied with the basic school, whereas only 13% expressed that they had been extremely satisfied with the basic school.

More than half of the participants from 1999 and the register study from 1996-97 had dropped out of a course at upper secondary level before they came to the production school. The causes mentioned by the 1996-97-year group among others comprised too difficult subject-matter, the teaching method and the teachers. The 1999-year group mention lack of motivation or school weariness, bad choice of education, lack of practical training places and/or sickness and health-related problems as reasons for dropping out.

15.5.3 The data resulting from the register runs

With regard to the family background and conditions, the register runs showed that as opposed to the parents of the control group, the parents of the participant group generally had a lower level of educational attainment, had lower paid jobs and were more affected by unemployment. Several of them have also had some form of transfer income.

A great part of the participants are like the young people in the control group. But there is also a significant part with family backgrounds which seem to have been very difficult. Here, it is a question of many changes of address: 1/5 of the partic-

ants have experienced five changes of address or more, and many changes of family: Almost 1/3 of the participants have lived in four or more family constellations. 1/5 of the participants have furthermore lived away from home, before they were 18 - either because they had been placed with foster families or because they had moved away from home at an early age. To this should be added that just under 17% of the participants from 1999 have indicated that they have changed school at least three times. These are all factors, which have or can have meant an unstable schooling. This group more than likely corresponds to the group which, in the view of the staff, have had very unstable family conditions.

The production school participants distinguish themselves from the control groups from an educational point of view in that a much greater proportion leave the basic school with a completed 8th or 9th form as the highest level of educational attainment, and that very few start or complete a course of education at general upper secondary level. It should however be noted that approx. half of the production school participants have completed the 10th form of the Folkeskole, while approx. 7% have completed at least one year of a course at general upper secondary level.

On 1 October 1998, 20% of the former production school participants were enrolled in a vocational education and training programme, while 65% of the participants at some point or other had commenced such a programme. The proportion, who have commenced a course of education at upper secondary level, is however somewhat higher when you include the proportion of production school participants who have commenced a course of education at general upper secondary level. As dropouts from the Gymnasium are not registered, it is not possible to estimate the total proportion. To this should be added the group who are still enrolled in an initial training course or who do not commence a course of education at upper secondary level till later on. For the 45% of the participants, who thus had dropped out of a vocational education

and training programme without being enrolled in another one today, approx. 2/3 had completed one or more part-courses, i.e. typically a basic course or the 1st or 2nd school periods of a vocational education and training programme.

15.6 Benefit derived by the participants

15.6.1 The participants' assessment

As already mentioned, the participants first and foremost experience a vocational benefit from the course; this applies to 65% of the 1996-97-participants and to approx. half of the 1999-participants. Very few feel that they have derived any academic benefit from their stay. With regard to personal skills such as ability to co-operate, to assume responsibility, to meet on time and keep appointments, very few of the participants from 1999 feel that they have derived any benefit. This however does not apply to the participants from 1996-97. Here, between 39% and 58% find that these skills have been strengthened. This may indicate that a certain distance in time is necessary in order to be able to assess this more personal benefit.

15.6.2 The data resulting from the register runs

If you look at the transition results for the 1996- and 1997-year groups, it turns out that the participants distribute in the following way: 1/5 go on to a programme, which is eligible for student support (SU), 1/5 go on to a programme, which is not eligible for student support, 1/5 find paid employment, and 1/5 go on to unemployment or activation. 13% go on to something else (childbirth, military service etc.), whereas there are no data for just under 7%. There seems to be a clear connection between the duration of the stay and the transition results. Around half of the participants, who stayed at the school for a duration of between three months and one year, subsequently commenced a course of education, whereas the transition to unemployment was most pronounced for the group who stayed at the production school for under three months. There is also a great spread in the transition profiles both geographically and between the schools. In the counties

of Bornholm and Aarhus in particular, many of the former production school participants went on to courses which are eligible for student support; in the counties of Ringkøbing, Ribe and Viborg, many went on to paid employment. Just under 20% of the participants from more than half of the schools went on to unemployment or activation. However, there are 10 schools from which more than 40% of the participants went on to unemployment or activation.

Among the 35% of the participants from 1996-97, who were affected by unemployment in 1998, it was only very few who were unemployed for a longer period of time. Only a few per cent of those, who went on to unemployment or activation, were unemployed for the entire year of 1998. On the other hand, about a third of those who went on to unemployment or activation received temporary social benefits for the entire year of 1998, whereas this was the case of 16% of those who went on to paid employment, 11% of those who went on to courses which are eligible for student support, and 18% of those who went on to other types of education.

15.6.3 The situation today

According to the survey of the 1996-97-participants, 35% of the production school participants today are in employment, 16% are unemployed, and 6% are on leave, whereas 8,8% are doing other things, or there are no data about them. This pattern fits very well with what the participants went on to just after they left the production school. Today, however, it is only well over a third who are still doing the same as they did, when they left the production school. Some have changed jobs or courses of education, others have become unemployed or gone on leave, whereas others again have subsequently commenced a course of education or started work.

15.7 Putting Things into Perspective

15.7.1 Scope of the supply

We consider it very important that the schools are able to offer a relatively wide range of specialisations. The target group is

differentiated, and there is a need for different approaches, if one is to get a hold of as many young people as possible. It must therefore be considered an advantage that a greater spread on specialisations has taken place since the establishment of the first production schools.

It is also important that it is not only the traditional crafts that are offered at the schools. The multimedia-area is for instance one of the areas which have gained a foothold at many schools. We consider it extremely important that young people are given the opportunity to get acquainted with this area – both because the new media are becoming more and more important in our society, and because it is an area which create many new jobs.

15.7.2 Seriousness - authenticity

Regardless of specialisation – whether one works in the metal workshop or in the drama line – it is of great importance that there is a serious approach to the work; that one creates an as authentic situation for the young people as possible. The work in the workshop must never become a hobby activity.

15.7.3 School size

By virtue of its size, the large school has a possibility of getting a relatively wide scope both with regard to the specialisations on offer and its staff. It can for instance also more easily afford to carry out pedagogical development work.

At the large school, the workshop culture easily becomes dominant in relation to the school culture seen from the individual young person's perspective. The risk of the very large school is that a gap may develop between the specific culture of the individual workshop on the one hand and the overall school culture. The freedom of work enjoyed by the individual workshop leader may have unfortunate effects if he does not have the sparring partner which the principal should be in relation to pedagogical attitudes and methods.

It may be a problem for the smaller school to offer a broad supply of specialisations, and one could imagine a form of organisational co-operation between the small schools of a region so that together they could make a better use of the resources. It may be in the form of the joint attachment of teachers in certain specialisations or a distribution of the specialisations so that two small neighbouring schools do not offer the same specialisations but go together to ensure a broader range of possibilities.

Another possibility for the small schools is to open the school for other groups in the form of income-generated activities. It may be an advantage both for the economy and the social environment of the school. A somewhat larger group of young people may have more dynamics in them just as other age groups may add new perspectives to the young people's world. The advantage of small and medium-sized schools is the network, which the school is capable of establishing around the individual young person, and which the entire staff of the school cooperate on sustaining. For the group of young people who have a very low degree of geographic mobility, it is important that there is a school in the local area.

15.7.4 Pedagogical openness

We consider the openness of the production schools when it comes to new pedagogical ideas and theories as a strength of this school form. There is quite obviously a real need for pedagogical tools in relation to the target group of the school form, and some schools perform an impressive volume of development work in this area.

It is important to stress that the pedagogical network is to be constantly maintained and developed, for instance through pedagogical days and in-service training of staff which constitute a solution used by many schools.

15.7.5 Guidance and counselling

When it comes to the guidance and counselling effort of the

schools, it is important that the staff is aware of how their own standards and values have an influence on the guidance. It goes without saying that many participants need adults who can show them some other patterns than they have seen in adults before. But it is also important to allow the young person to find his or her own pattern.

15.7.6 Freedom and flexibility

As we see it, great adaptability and flexibility are major strengths in relation to the target groups of the production schools. At the same time, the freedom which the schools and the individual workshops have when it comes to defining the content of the individual specialisations in co-operation with the participants and in consideration of their special needs is essential, if the school form is to continue to be a supplement to the mainstream courses at upper secondary level.

15.7.7 Target groups

Generally, the survey - both among the participants and the schools - shows that the production schools have - by virtue of their objectives - a particularly broad-spectred target group which is not that easily categorised in a single typology. The participants make use of the production school offer, because they personally find themselves in a clarification phase, where the choice of education and/or vocation is on the agenda, but where a number of other factors of a personal or social nature often have a negative impact. Although a relatively large part of the participants statistically speaking do not distinguish themselves from those of their peers, who have made a choice of education or vocation, many of them have for personal reasons or due to insufficient guidance not commenced a course of education or have dropped out of it.

When you take a look at the outcome of the survey, there is no doubt that the production schools generally speaking make up a good clarification course, which steers a major part of the participants on to the right course when it comes to finding the right path of education or vocation. Among the young

persons, who have dropped out of a course of education at upper secondary level, we have isolated different target groups or more specific reasons for attending a production school: It may be 1) lack of motivation or school weariness, 2) the wrong choice of education, 3) a shortage of practical or apprenticeship training places and/or 4) sickness and health-related problems. For these young people, an ordinary 4-6-month stay at a production school will often be sufficient for them to keep up with their own possibilities - and limitations from a guidance, social and vocational point of view - and they can subsequently continue with education or work. It does however also appear from the survey that for a number of participants an ordinary stay at a production school is not enough to ensure that these young people can subsequently stand on their own two legs and manage those challenges which their peers are able to in relation to education and work. The result is that many schools inadvertently let out a relatively large number to unemployment and activation, whereas more efficient efforts should instead be made not just on the part of the production school, but also transversal to sectors at local and regional levels.

What we have here is a number of schools, which through bridge-building and networking, try to establish action plans for the young people with a view to ensuring that they are retained in the development process which they commenced at the schools. A vital condition for the success of this approach is local and regional backing from those institutions and places of work which are or will get to form part of the individual young person's network. It is for instance important:

- That the guidance offered by the schools matches the one delivered by the public employment services and the municipalities so that the pupils experience a continuity in the further course of their action plan after they have completed their stay at the school.
- That a business network is established both at local and re-

gional levels which makes it possible to find suited practical training places – and subsequent jobs – for the young people concerned. Networks that allow for an increased social responsibility for the young people who might need it.

- That the necessary socio-educational guidance is established in relation to the young persons' situation, which may remedy some of the family- and housing-related problems which often overshadow their possibilities of breaking away from their social situation.

Generally, the target groups of the production schools are thus a very differentiated quantity, where there are often great contrasts both occupationally, socially and personally. It may therefore be difficult for the schools to establish offers which cover the entire spectrum. Here, there is a need for an enhanced effort vis-à-vis the young people, who notoriously will drop out and be let out to unemployment or activation, because their general social situation does not to a sufficient extent promote participation in education or a stable everyday pattern required by normal working life. Here, it is an important element to be able to offer specific groups of participants a longer stay at a production school combined with one or several practical training periods. Another element is to make it possible for the schools to maintain a guidance-related contact with the young persons after they have left the school in those cases where concrete action plans have been established for the young persons concerned.

It is furthermore a question whether the production schools do to an adequate extent - in relation to the education-political objective that 95% of a youth year groups are to complete a course of education at upper secondary level - catch a hold of those young people who have a need for a clarification course. Here, the responsibility is not only lying with the production school but to just as great an extent with the rest of the guidance system. To which extent are the production schools being used as a real possibility in the vocational guid-

ance provided at basic school level and for that matter under the auspices of the public employment services and the municipalities? Are the guidance functions of the vocational colleges succeeding to a sufficient extent in catching those young people who drop out, and to what extent do they for instance try to get them started on a course at a production school?

Bilag 1: Datamateriale

Kapitel 5: Beskrivelse og karakteristik af produktionsskolerne

Som baggrund for kapitel 5 "Beskrivelse og karakteristik af produktionsskolerne" er indgået to landsdækkende spørgeskemaundersøgelser blandt samtlige produktionsskoler:

En undersøgelse foretaget af Foreningen for produktionsskoler og produktionshøjskoler (FPP) i maj 1998. Blandt de 107 produktionsskoler besvarede 104 spørgeskemaet. Tre skoler indgik ikke i undersøgelsen: Produktionsskolen Djursland, Udviklingshøjskolen - "Egen Mark" og Ålestrup Produktions-skole.

En undersøgelse foretaget af Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning i november 1998 som et supplement til FPP-undersøgelsen. I denne undersøgelse indgik de tre produktionsskoler, som manglede i FPP-undersøgelsen. Men 9 andre skoler besvarede ikke spørgeskemaet: Fløng Produktionshøjskole, Medieskolen Kom-tek-pro, Lunderskov Produktionsskole, Ringkøbing Produktionsskole, Odder Produktionsskole, Århus Produktionsskole, Kjellerup Produktionsskole, Spøttrup Produktionsskole og Hals Produktionsskole. I alt medvirkede således 98 produktionsskoler.

Beskrivelsen af skolernes fagspredning og værkstedsstørrelser påvirkes ikke af de 9 manglende skoler, idet oplysningerne herom stammer fra FPP-undersøgelsen. For at kunne beskrive skolernes størrelse i forhold til deres geografiske placering har vi suppleret undersøgelsens resultater med statistiske oplysninger fra Undervisningsministeriet både for at få alle landets skoler med i opgørelsen og for at få de endelige tal for undersøgelsesperioden.

Kapitel 6-7: Skolebesøgene

Metode - muligheder og begrænsninger

For at indkredse skolernes dagligdag og pædagogiske virkemidler i praksis udvalgte vi 21 skoler til besøgsinterview fordelt repræsentativt på geografisk beliggenhed, størrelse og værkstedsudbud. De fleste af skolebesøgene blev foretaget af to medarbejdere fra centeret. Ved 4 af besøgene var det kun muligt for én medarbejder at tage af sted.

Skolebesøgene tog udgangspunkt dels i det etnologiske feltarbejde, der bygger på deltagende observation, dels i E. H. Scheins organisationskulturanalyse, hvor man via de synlige kulturelementer - artefakterne - og de udtalte værdier, forsøger at nå ned til de grundlæggende antagelser, organisationen bygger på.

Indenfor undersøgelsens ramme havde vi mulighed for at være én dag på hver skole. I forbindelse med hvert besøg var det målsætningen:

- at se skolens fysiske rammer og faciliteter
- at besøge værkstederne og helst snakke lidt med deltagere og medarbejdere
- at deltage i skolens måltider og samlinger
- at interviewe de deltagere, der indgik i vores 1999-deltagerundersøgelse.

På baggrund af disse iagttagelser og en åben interviewguide gennemførte vi på skolerne gruppeinterview med en gruppe medarbejdere udvalgt af forstanderen. Målsætningen med interviewene var at etablere en forståelse for de ligheder og forskelle, der kendetegner produktionsskolerne.

Begrænsningerne

Den største begrænsning var i forhold til tiden. En dag er ikke lang tid i forhold til det, vi ønskede at nå. Især på de store skoler blev rundturen på skolen en smule forceret. I forhold til organisationskulturanalysen var det svært på en dag at nå at reflektere nok over det observerede til at kunne stille uddyben-

de spørgsmål til de underliggende og ikke-udtalte værdier. I forhold til den deltagende observation var det vanskeligt at nå at få deltagerstatus, ikke mindst i forhold til de unge. På et endages-besøg forbliver man i de fleste tilfælde gæsten, der med sin tilstedeværelse påvirker situationen i større eller mindre grad.

Vi havde overladt til forstanderen at udvælge en repræsentativ gruppe af medarbejdere til et gruppeinterview. I praksis betød det stor forskel på interviewenes karakter. Nogle steder var alle medarbejdere til stede, hvilket på de store skoler betød en meget stor gruppe. Der blev derfor kun begrænset tid til fordybelse i de enkelte problemstillinger.

Vi havde overvejet særskilte interviews med forstanderne, der med deres tilstedeværelse ved gruppeinterviewene kunne påvirke medarbejdernes udtalelser, men på grund af den snævre tidsramme var dette udelukket. Det betød, at forstanderne var med til interviewene på de fleste skoler, mens han på enkelte skoler selv havde valgt ikke at deltage.

Vi havde også bedt hver enkelt forstander om selv at tilrettelægge dagen, således at vores besøg passede bedst ind i skolens aktiviteter. På de fleste skoler startede vi med at se skolen og værkstederne, hvilket var en fordel i de efterfølgende interviews. På enkelte skoler måtte vi dog gøre tingene i en anden rækkefølge for at passe ind i dagens aktiviteter.

Mulighederne

På trods af besøgenes begrænsede længde gav disse samlet set et grundigt indblik både i den store diversitet, der findes i skoleformen og i de ligheder i de pædagogiske tanker og begreber, der flyder som en underliggende strøm under de umiddelbare synlige forskelle.

Ved at besøge skolerne og snakke med både forstandere og medarbejdere kompenserede vi desuden for det usikkerhedsmoment, der lå i spørgeskemaets mere kvalitative spørgsmål:

Var svarene udtryk for de faktiske forhold på skolerne, eller var de snarere udtryk for besvarerens idealbillede af skolen? Det var som oftest forstanderen eller viceforstanderen/souschefen, der havde udfyldt spørgeskemaet. Selvom forstanderen er skolens frontfigur, udgør medarbejdernes holdninger og værdier en væsentlig del af den samlede skolekultur, hvilket gjorde mødet med de forskellige medarbejdere og medarbejdergrupper på skolerne særdeles givende.

Til sidst skal det nævnes, at det gav stor forståelse for skolernes helt specielle miljø at deltage i de måltider og fællessamlinger, der udgør faste holdepunkter i skolernes dagligdag.

Kapitel 8: Deltagernes profil og syn på skolerne

Som baggrund for kapitel 8 er der i tilknytning til interviewrunden blandt de 21 skoler foretaget en deltagerundersøgelse blandt 177 deltagere, som blev indskrevet på produktionsskolerne omkring årsskiftet 1998/99. Hensigten med undersøgelsen har været at følge eleverne et halvt til trekvart år igennem et sammenhængende forløb og kortlægge dels deres baggrund og årsag til at være på en produktionsskole og dels deres vurderinger af, forventninger til og udbytte af forløbet.

Alt efter skolernes størrelse er der udvalgt 5-15 deltagere pr. skole. Deltagelsen i undersøgelsen har været frivillig. Undersøgelsen er foretaget i tre etaper:

1. I forbindelse med indskrivningen eller den første vejledningssamtale er deltagerne blevet bedt om at udfylde et spørgeskema i samarbejde med vejlederen, hvor de skulle redegøre for en række faktorer vedrørende deres egen og forældrenes skole- og arbejdsmæssige baggrund samt deres forventninger til forløbet.
2. Tre til fire måneder inde i forløbet blev deltagerne bedt om at udfylde endnu et spørgeskema. Dette foregik så vidt muligt i forbindelse med vore besøg på de pågældende skoler, hvor eleverne blev samlet til formålet. Her blev

spørgeskemaerne udfyldt - i nogle tilfælde med støtte fra vores side. Yderligere benyttede vi chancen til at foretage korte gruppeinterview med deltagerne for at få deres aktuelle vurderinger af skolen og det forløb, de var i gang med: Deltagernes interesser og fokuspunkter var styrende for interviewet. De deltagere, der ikke kunne medvirke, blev i størst muligt omfang efterfølgende kontaktet telefonisk. Således indgår der 156 i denne fase ud af de oprindeligt 177 deltagere. 21 deltagere medvirker således ikke i denne del, enten fordi de på dette tidspunkt er gået ud, ikke ønskede at deltage eller blot ikke kunne træffes. Yderligere er fem deltagere gledet ind i undersøgelsens anden etape, uden at have udfyldt første skema. Disse deltagere er blevet bibeholdt i undersøgelsen af hensyn til at fastholde en så stor svarprocent som muligt.

3. Slutteligt er der foretaget et opsamlende og afsluttende telefoninterview med så mange af deltagerne som muligt. Her medvirker 131 ud af de 177 deltagere, hvoraf de 44 på dette tidspunkt fortsat går på skolen, mens de øvrige 87 er meldt ud. 51 deltagere er på dette tidspunkt ikke mulige at træffe: 14 af disse medvirkede heller ikke i anden etape. Til gengæld medvirker 12 andre i tredje etape, der ikke medvirkede i anden etape.

Generelt har undersøgelsen vist, at visse deltagergrupper lever et omskifteligt liv, hvor det er umuligt at følge dem alle igennem en længere periode.

Kapitel 11: Registerkørslerne - årgang 1996/97

Med udgangspunkt i produktionsskolernes halvårslige indberetninger til Undervisningsministeriet over udslusede deltagere, er der i kapitel 11 foretaget en række analyser af de produktions-skoledeltagere, der blev udsluset i efteråret 1996 eller i løbet af 1997. I alt indgår 11.293 deltagere i analysen. Data vedrørende den enkelte deltager er suppleret med en række registeroplysninger fra Danmarks Statistik. Herudover er der i Danmarks Statistik udvalgt en tilfældig repræsentativ kontrolgrup-

pe af samme størrelse, der matcher produktionsskoledeltagerne på køn, alder og bopælskommune pr. 1. januar 1999. Formålet med denne del af undersøgelsen har dels været at følge produktionsskoledeltagerne over tid, hvem er det, der kommer ind på produktionsskolerne, hvor længe går de der og hvad sker der med dem bagefter. Dels at undersøge produktionsskoledeltageres baggrund og resultater sammenholdt med andre unge. Hvilke sociale vilkår kommer produktionsskoledeltagerne fra, og hvordan ser deres beskæftigelses- og uddannelsesmæssige situation ud i forhold til andre unge?

Kapitel 12: Interviewundersøgelsen 1996/97

Undersøgelsen i kapitel 12 er baseret på et telefoninterview/ besøgsinterview med 318 produktionsskoledeltagere og skal ses som et supplement til registerundersøgelserne i kapitel 11. Fra Undervisningsministeriet blev udtrukket et repræsentativt udsnit bestående af 300 deltagere fra efteråret 1996 og 300 deltagere fra 1997, der på disse tidspunkter afsluttede et produktionsskoledeltagerforløb. I efteråret 1999 blev de 600 deltagere forsøgt kontaktede telefonisk med henblik på gennemførelse af et struktureret interview på ca. et kvarters varighed. I de tilfælde, hvor deltageren ikke ønskede at medvirke over telefonen, blev interviewpersonen i stedet tilbudt et besøgsinterview. 4 interview blev gennemført som besøgsinterview, mens resten (314) blev gennemført som telefoninterview. I alt lykkedes det at opnå telefonisk kontakt med 395 deltagere ud af de 600. Heraf blev der gennemført interview med 293: 44 ønskede ikke at deltage i undersøgelsen, 11 boede ikke på adressen, 36 mente enten at de ikke havde gået på en produktionsskole eller havde gået der så kort tid, at der ikke var var grundlag for at gennemføre et interview, mens 11 udgik af andre årsager (opholdt sig i udlandet, på institution, fængsel m.v.). De 205 der ikke lykkedes at opnå kontakt med telefonisk fik en skriftlig indbydelse til at deltage i et telefon- eller besøgsinterview. 25 af disse blev efterfølgende interviewet, 16 ønskede ikke at deltage, 20 havde ukendt adresse, 5 mente ikke de havde gået på produktionsskole/gået der meget kort tid, mens 139 ikke reagerede på henvendelsen.

I alt blev der således gennemført interview med 318 (53%) ud af den samlede population på 600. Ses der bort fra de personer, der kun har gået meget kort tid på produktionsskolen og som følge heraf ikke har ønsket at deltage, samt personer med ukendt adresse m.v. (i alt 83 deltagere) lå svarprocenten på 62%.

Sammenholdes svarene fra de interviewede personer med registerundersøgelsen, er der meget der tyder på, at de 318 deltagere er repræsentative for produktionsskoledeltagerne som helhed. På en række karakteristika som alder, køn, geografi, udslusningsresultater fra produktionsskolen, nuværende beskæftigelses- og uddannelsessituation adskiller interviewpersonerne sig ikke væsentlig fra de øvrige produktionsskoledeltagere. Dog er der færre blandt de interviewede produktionsskoledeltagere, der har opholdt sig på produktionsskolen i et kortere forløb, mens der blandt interviewpersonerne er en noget større andel, der har børn.

Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning

inspirerer til fornyelse og udvikling inden for folkeoplysning og voksenundervisning

Dokumentation

Udviklingscenteret formidler den sidste nye viden om forsøgs- og udviklingsarbejde, ny lovgivning, støtteordninger og puljer. Dagligt indsamles og systematiseres dokumentation inden for voksenundervisning og folkeoplysning. Materialerne er tilgængelige for alle via Udviklingscenterets bibliotek og databaser på Internet: www.ufv.dk.

Rådgivning

Udviklingscenteret tilbyder gratis rådgivning og oplysning til alle - enkeltpersoner eller grupper - der vil sætte nye aktiviteter i gang eller udvikle eksisterende.

Erfaringsindsamling

Udviklingscenteret løser mange rekvirerede opgaver og tager selv initiativer til undersøgelser. Medarbejderne dækker en bred faglig vifte og ofte kombineres kvantitative og kvalitative metoder i undersøgelserne.

Samarbejde

Udviklingscenteret har et vidtstrakt netværk med kontakter til en lang række organisationer og forskningsinstitutioner både indenlands og udenlands. Er løbende med til at danne ny netværk, der også indgår i løsningen af evalueringsopgaver, udredninger etc.

Internationalt

Udviklingscenteret deltager i internationalt arbejde gennem en række netværk. Er medstifter af European Research and Development Institutes for Adult Education (ERDI): Et europæisk netværk, som blandt andet formidler kontakter til forsøgs- og

udviklingsprojekter i Europa. Desuden løser Udviklingscenteret opgaver i forbindelse med blandt andet Nordisk Ministerråd, OECD og UNESCO.

Forfatterne

Niels Clemmensen, cand.polit, ansat på Udviklingscenteret i 1991.

Martin Gudnæs Geysner, cand.comm., ansat på Udviklingscenteret i 1993-94 og 1997.

Marianne Søgaard Sørensen, etnolog, ansat på Udviklingscenteret i 1998.

Litteraturliste

Om produktionsskolerne

Balle-Petersen, Margaretha: *På lige fod - om produktionsskolen som en mulighed for voksne arbejdsledige*, Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning, 1996

Hoppe, Aksel og André Gremaud: *Arbejde og læring - produktionsskoleværkstedet - et uddannelsessted*, DLH og FPP, 1999

Hvidbog om produktionshøjskolerne de kombinerede undervisnings-, og produktionsprogrammer. Undervisningsministeriet, dec. 1984

“Ildsjælenes ånde”, særnummer af DPLs blad *Produktionshøjskolen*, nr. 3, 1997

Jacobsen, Niels og Kirsten Trolle Hansen: *Produktionsskoler og iværksætterkultur*, Informations- og inspirationsmateriale for produktionsskoler vedr. koordineret samarbejde med “iværksættere”, FPP, 1997

Larsen, Lene og Kirsten Larsen: *Produktionsskolen mellem uddannelse og arbejde*. 1. rapport fra Produktionsskoleprojektet, Erhvervs- og voksenuddannelsesgruppen, Roskilde Universitetscenter, august 1997

Madsen, Benedicte: *En bro fra kontanthjælp til arbejdsmarked. Erfaringer fra Bjerringbro Produktionsskoles projekt for unge mødre*, Dafolo, 1999

Produktionsskole og erhvervsskole bygger bro til uddannelse! Den nye vej - til uddannelse eller job. Evaluering af “4 brobygningsforløb i et samarbejde mellem Odense Tekniske Skole og Odense Produktions-Højskole for unge mellem 16 og 25, 1994 - 1998” foretaget af DEL

Produktionsskolerne 1999, FPP, 1999

Thøisen, Lise: *Deltagere og undervisningsaktiviteter på udvalgte produktionshøjskoler*, København, 1984

Thøisen, Lise: *Hva' ska' vi ku'*, Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning, 1990

Thøisen, Lise og Kirsten Nøhr: *Produktionshøjskoler og PIGER 2. delrapport*, København, 1985

Thøisen, Lise: *Produktionshøjskoler og vejledning - 1. delrapport*, København, 1985

Udgivelser fra Undervisningsministeriet

Folkeoplysningen i tal, 1998

Kvalitet der kan ses, 1997

Regeringens ungdomspolitik, 1996

Tal der taler, Datakontoret, januar 1993

Uddannelse på kryds og tværs, Datakontoret, 1996

Uddannelse til alle, november 1993

Arbejdsrapporter fra Socialforskningsinstituttet

Hansen, Erik Jørgen: *Social arv og uddannelse*, august 1999

Heinesen, Eskild: *Den sociale arvs betydning for unges valg og resultater i uddannelsessystemet*, august 1999

Elsborg, Steen, Trine Juul Hansen og Vagn Rabøl Hansen: *Den sociale arv set ud fra det salutogene perspektiv*, august 1999

Anden litteratur

Andersen, Dines: *Uddannelsesvalg efter 9. klasse. UTA-uddannelse til alle - et forskningsprojekt om unge og uddannelsessystemet*. Socialforskningsinstituttet, 1997

Andreasen, Lars Birch, Torben Pilegaard Jensen, Kirsten Holm Larsen og Marlene Berth Nielsen: *Unge uden uddannelse UTA uddannelse til alle - et forskningsprojekt om unge og uddannelsessystemet*. Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning og AKF, 1997

Andreasen, Lars Birch, Hans Hemmet, Kirsten Holm Larsen, Erik Lauersen, Palle Rasmussen og Vibe Aarkrog: *Unge i Uddannelse. UTA-uddannelse til alle - et forskningsprojekt om unge og uddannelsessystemet*. Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse, Aalborg Universitet, LEO-gruppen og Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning, 1997

Andreasen, Lars Birch, Torben Pilegaard Jensen, Kirsten Holm Larsen og Marlene Berth Nielsen: *Veje til fornyelse af ungdomsuddannelserne. UTA-uddannelse til alle - et forskningsprojekt om unge og uddannelsessystemet*. Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning og AKF, 1998

Christensen, Vagn og Anne Brockenhuus-Schack: *Børn og den nye sociale arv*, Fremad, 1999

Gardner, Howard: *De mange intelligensers pædagogik*, Gyldendal, 1997

“Social arv” temanummer af *Social Forskning*, december, 1999

Thøisen, Lise: *Hva' ska' vi ku'*, Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning, 1990

Uddannelsesnøglen 99, Nøgleforlaget/Aschehoug Dansk forlag, 1999

Register over figurer

- 39 Figur 3.1 Udviklingen i prisen for en elevuge, 1991 - 1997 (1997-priser)
- 41 Figur 3.2 Udslusning af produktionsskoleelever 1991 og 1997
- 49 Figur 5.1 Skolernes størrelse opgjort efter antal deltagere
- 50 Figur 5.2 Kortet viser, hvordan de 107 produktionsskoler fordeler sig på 103 hjemstedskommuner
- 51 Figur 5.3 Antal værksteder pr. skole
- 52 Figur 5.4 Antal deltagere på værkstederne
- 56 Figur 5.5 Antal deltagere fordelt på værksteds-kategorier på tværs af skolerne
- 57 Figur 5.6 Omfanget af de traditionelle værkstedsfag (herunder køkken og tekstil) målt på antal deltagere og set i forhold til de andre værkstedstyper
- 57 Figur 5.7 Skolernes værkstedsprofil sorteret efter omfanget af traditionelle værkstedsaktiviteter (herunder køkken og tekstil)
- 58 Figur 5.8 Skoler med værkstedsaktiviteter inden for medier og teknik
- 59 Figur 5.9 Skoler med værkstedsaktiviteter inden for natur, jordbrug og dyr
- 66 Figur 5.10 Værkstedernes årlige omsætning
- 67 Figur 5.11 Omsætningen pr. deltager opgjort på baggrund af oplysninger fra 85 skoler
- 69 Figur 5.12 Beløb til efteruddannelse af medarbejderne
- 74 Figur 5.13 Længden af skolernes kontakt til tidligere deltagere
- 77 Figur 5.14 Omfanget af vejledertimer pr. deltager i 1998 fordelt på antal skoler

191	Figur 8.1	Deltagernes aldersspredning fordelt på køn
192	Figur 8.2	Hvem bor deltagerne sammen med?
193	Figur 8.3	Hvornår er deltagerne gået ud af folkeskolen?
194	Figur 8.4	Omfanget af deltagernes skoleskift
198	Figur 8.5	I hvilket omfang deltagerne har prøvet at være ledig
199	Figur 8.6	Længden af deltagernes ledighed fordelt på antal mænd og kvinder
201	Figur 8.7	Deltagernes valg af det første værksted
208	Figur 8.8	Årsager til deltagernes udslusning
206	Figur 11.1	Andel af kvindelige deltagere på produktionsskoler fordelt på amter
231	Figur 11.2	Aldersfordelingen på produktionsskolerne for årgang 1997
232	Figur 11.3	Aldersfordeling pr. 1. januar 1999
234	Figur 11.4	Samlet periode, hvor deltagerne har gået på produktionsskolen
235	Figur 11.5	Deltagernes ophold på produktionsskolen fordelt på længde og alder
238	Figur 11.6	Produktionsskoledeltagere, der blev indsluset via kommunal aktivering fordelt på amter
239	Figur 11.7	Skolebaggrund før produktionsskoleopholdet
240	Figur 11.8	Andel af deltagere med afbrudte ungdomsuddannelser før produktionsskoleopholdet
241	Figur 11.9	Udslusningsresultater for produktionsskoledeltagerne
244	Figur 11.10	Produktionsskolernes udslusningsresultater for forløb på over en måned
254	Figur 11.11	Forældrenes alder ved barnets fødsel
258	Figur 11.12	Forældrenes bruttoindkomst ved det 15 år

- 261 Figur 11.13 Andel af deltagere og kontrolgruppe, der bor sammen med partner pr. 1. januar 1999
- 262 Figur 11.14 Andelen der har børn fordelt på alder
- 271 Figur 11.15 Højeste fuldførte grunduddannelse fordelt på køn
- 272 Figur 11.16 Andel der gik i grundskolen eller på en gymnasial uddannelse fordelt på årstal
- 276 Figur 11.17 Antal påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelser fordelt på antal igangværende, afbrudte og fuldførte forløb
- 277 Figur 11.18 Andele blandt produktionsskoledeltagere, der har været på produktionsskole over en måned fordelt på skoler og om deltagerne har påbegyndt eller er i gang med en erhvervs-/videregående uddannelse
- 289 Figur 12.1 Alder på interviewtidspunktet
- 290 Figur 12.2 Hvem bor deltagerne sammen med?
- 291 Figur 12.3 Antal måneder på produktionsskolen
- 292 Figur 12.4 Valg af værkstedsfag
- 295 Figur 12.5 Vurdering af undervisningen på produktionsskolen i forhold til grundskolen
- 300 Figur 12.6 Vurdering af egne evner i grundskolen
- 303 Figur 12.7 Været arbejdsløs før produktionsskoleopholdet
- 304 Figur 12.8 Hvad laver du nu?
- 305 Figur 12.9 Hvor længe har deltagerne været i gang med det, de laver nu?
- 307 Figur 12.10 Deltagernes tilfredshed med det de laver nu

Register over tabeller

54	Tabel 5.1	Fagspredning og deltagerantal
60	Tabel 5.2	Udbudet af almene fag
60	Tabel 5.3	Prøveforberedende fag, der tilbydes på enkelte skoler
61	Tabel 5.4	Undervisning/aktiviteter, der fysisk er lokaliseret andre steder end på produktionsskolerne
63	Tabel 5.5	Produktionsskolernes udspring
65	Tabel 5.6	Vigtigheden af de færdigheder, som deltagerne skal tilegne sig under forløbet
68	Tabel 5.7	Lærernes højeste afsluttede uddannelse
70	Tabel 5.8	Specielle målgrupper som skolerne henvender sig til
71	Tabel 5.9	Indslusningsaktiviteter
72	Tabel 5.10	Hovedansvarlig for vejledning
73	Tabel 5.11	Produktionsskolernes indsats i forbindelse med deltagernes udslusning
75	Tabel 5.12	Skolens og medarbejdernes indsats i forhold til alle eller nogle af de tidligere deltagere
76	Tabel 5.13	Skolesamarbejdspartnere i forbindelse med udslusningen af deltagerne
192	Tabel 8.1	Forældrenes arbejdsmarkedstilknytning
193	Tabel 8.2	Forældrenes arbejdsmarkedstilknytning (for de 60 hjemmeboende deltagere under 18 år) fordelt på samboende forældre og enlige
195	Tabel 8.3	Deltagernes foretrukne fag i folkeskolen
196	Tabel 8.4	Deltagere med en ufuldendt ungdomsuddannelse

197	Tabel 8.5	Deltagernes begrundelser for at holde op
200	Tabel 8.6	Deltagernes frekvens af fritidsaktiviteter opgjort i procent (%)
202	Tabel 8.7	Begrundelsen for værkstedsvalg
205	Tabel 8.8	Effekter af produktionsskoleforløb
233	Tabel 11.1	Deltagernes og kontrolgruppens bopælsamt i 1996 og 1999
236	Tabel 11.2	Varighed af produktionsskoleopholdet og skolebaggrund før opholdet
237	Tabel 11.3	Varighed af produktionsskoleopholdet fordelt på produktionsskolens beliggenhed
242	Tabel 11.4	Udslusningsresultater fordelt på produktionsskoleopholdets længde
243	Tabel 11.5	Udslusningsresultater og baggrund for at deltage for forløb på over en måned
246	Tabel 11.6	Etniske baggrund
247	Tabel 11.7	Flytninger i barndommen
248	Tabel 11.8	Antal voksne og familier i barndommen
249	Tabel 11.9	Antal gange været udeboende barn
251	Tabel 11.10	Andel af produktionsskoledeltagere og kontrolgruppe der har fået 'domme' i perioden 1995-1998
252	Tabel 11.11	Andel af produktionsskoledeltagernes forældre og kontrolgruppens forældre der har fået 'domme' i perioden 1995 - 1998
255	Tabel 11.12	Familietype ved det 15. år
255	Tabel 11.13	Forældres højeste afsluttede uddannelse
256	Tabel 11.14	Forældrenes socioøkonomiske status ved 15 år
259	Tabel 11.15	Forældrenes hovedindkomstkilde ved det 15. år
259	Tabel 11.16	Forældrenes ledighedsgrader ved det 15. år

-
- 260 Tabel 11.17 Modtagelse af midlertidige overførselsindkomster ved det 15. år
- 263 Tabel 11.18 Antal børn og antal børn man boede sammen med pr. 1. januar 1999
- 264 Tabel 11.19 Deltagernes og kontrolgruppens ledighedsgrader i 1998
- 265 Tabel 11.20 Ledighedsgrader i 1998 blandt deltagerne fordelt efter udslusningsresultater
- 266 Tabel 11.21 Deltagernes og kontrolgruppens modtagelse af midlertidige sociale ydelser i 1998
- 266 Tabel 11.22 Modtagelse af midlertidige sociale ydelser i 1998 blandt deltagerne fordelt efter udslusningsresultater
- 270 Tabel 11.23 Deltagernes og kontrolgruppens højeste fuldførte grunduddannelse fordelt på gennemførelsesår før 1998 og 1998
- 273 Tabel 11.24 Produktionsskoledeltagere og kontrolgruppe fordelt på alder pr. 1. januar 1999 og højest fuldførte grunduddannelse pr. 1. oktober 1998
- 274 Tabel 11.25 Andel blandt produktionsskoledeltagere, der har afbrudt en ungdomsuddannelse
- 276 Tabel 11.26 Andel af deltagerne og personerne i kontrolgruppen, der var i gang med erhvervs- eller videregående uddannelse i løbet af et givet år
- 278 Tabel 11.27 Status for sidste påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse
- 279 Tabel 11.28 Status for første påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse
- 280 Tabel 11.29 Sidste påbegyndte erhvervs-/videregående uddannelse
- 281 Tabel 11.30 Igangværende erhvervs-/videregående uddannelse

297	Tabel 12.1	Vurdering af lærerne på produktions- skolen
298	Tabel 12.2	Hvad fik du ud af at gå på produk- tionsskolen?
299	Tabel 12.3	Hvor tilfreds var du med at gå i grundskolen?
301	Tabel 12.4	Hvilke 3 fag kunne du bedst lide i grundskolen?
302	Tabel 12.5	Andel af deltagere der var startet på en ungdomsuddannelse før produk- tionsskoleopholdet fordelt på uddan- nelser (sidste uddannelse inden pro- duktionsskoleopholdet)
306	Tabel 12.6	Igangværende uddannelse fordelt på uddannelsestype
306	Tabel 12.7	Hvad laver deltagerne i dag og hvad lavede de lige efter produktionsskolen
308	Tabel 12.8	Ændringer i hvad deltagerne laver i dag og lige efter produktionsskolen
309	Tabel 12.9	Forventet beskæftigelse om et år sam- menholdt med nuværende beskæfti- gelse
310	Tabel 12.10	Nuværende beskæftigelse krydset mod forventet beskæftigelse om et år

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

I denne serie udsender Uddannelsesstyrelsen publikationer om generelle eller mere specifikke aktuelle emner. Formålet er at skabe debat og inspirere til udvikling i uddannelserne.

I serien er følgende udkommet eller under udgivelse:

1999

- Nr. 1: Grønne initiativer i de almengymnasiale uddannelser (UVM 6-256)
(Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 2: Strategier for erhvervsskolernes PIU-arbejde (UVM 7-278) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Læring i praktikken - i social- og sundhedshjælperuddannelsen (UVM 7-280)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 4: Ikt og vejledning på erhvervsskolerne (UVM 7-276) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Rundt om læring (VHS video, tre små film, i alt 58 min.) (UVM 9-025)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 6: Rundt om læring. Teksthæfte (UVM 9-026) (Voksenuddannelser)
- Nr. 7: På sporet af praksis. Antologi (UVM 9-027) (Voksenuddannelser)
- Nr. 8: Ikt i kemiundervisningen - på gymnasiet og hf (UVM 6-235) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 9: Ind på teknisk skole - information og vejledning (UVM 7-282)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 10: Frafald flytter: - hvorfor faldt de fra i praktiktiden i Århus? (UVM 7-284)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 11: IT i undervisningen på hhx og htx (UVM 6-257) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 12: Naturarbejde i praksis: - en analyse af kvalifikationsbehov i dag og i fremtiden
(UVM 7-288) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 13: Hvad tænder? Et debatskrift om voksenuddannelse (UVM 9-028) (Voksenuddannelser)
- Nr. 14: Scenarier for erhvervsuddannelsesreform 2000 - inspiration til pædagogisk diskussion
(UVM 7-285) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 15: Nye tilrettelæggelsesformer på VUC (UVM 9-038) (Voksenuddannelser)
- Nr. 16: Q-90 projektet - baggrund, proces og status på erhvervsskolernes kvalitetsprojekt
(UVM 7-286) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 17: Tag hånd om skolekulturen - en vej til skoleudvikling på erhvervsskoler (UVM 7-287)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 18: Debatoplæg om specialundervisning for voksne (UVM) (Voksenspecialundervisning)
- Nr. 19: Casen i psykologiundervisningen - i de almene voksenuddannelser (UVM 9-047)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 20: Fakta om erhvervsuddannelsesreform 2000 (UVM 0065) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 21: Efteruddannelse for gymnasie- og hf-lærere. Supplement efterår 1999 (UVM)
(Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 22: Evaluering af pgu - pædagogisk grunduddannelse (UVM 7-289)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 23: Udviklingsprogrammet for fremtidens ungdomsuddannelser (UVM 6-261)
(Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 24: Projektorganiseret undervisning i fysik i gymnasiet og hf (UVM 6-259)
(Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 25: På godt og ondt. Et portræt af elever og deres forhold til mestre og erhvervsskoler
(UVM 7-292) (Erhvervsfaglige uddannelser)

Oversigten fortsætter på næste side

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 26: Evaluering af htx-uddannelsen 1999 (UVM 6-262) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 27: Banebryderprojektet (UVM 5-333) (Grundskolen)
- Nr. 28: Teori og praksis i den pædagogiske grunduddannelse - samarbejde mellem skole og praktiksteder (UVM 7-290) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 29: Praktikhåndbog til den pædagogiske grunduddannelse - et eksempel (UVM 7-291) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 30: På sporet - en antologi om undervisning i dansk som andetsprog (UVM 9-048) (Voksenuddannelser)
- Nr. 31: Erhvervsuddannelse. Hvordan lærer man i praktik? (UVM 7-293) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 32: Samarbejde mellem folkeskole og musikskole (UVM 5-345) (Grundskolen)
- Nr. 33: Heldigvis er vores folkeskole for alle. Elever med flygtninge- eller indvandrerbaggrund skriver dagbog (UVM 5-343) (Grundskolen)
- Nr. 34: Praksisnærhed og tværfaglighed på hhx (UVM 6-) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 35: Q i undervisningsmaterialerne - lokal kvalitetsudvikling på erhvervsskolerne (UVM 7-294) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 36: Ingeniøruddannelserne. Før, nu og i fremtiden (UVM 0060) (Videregående uddannelser)
- Nr. 37: Beretning 1999 om gymnasiet og hf (UVM 0072) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 38: Hvad virker? - erfaringer om uddannelse til flere unge (UVM 7-295) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 39: Kontaktlærerens arbejde - lærerroller og helhed (UVM 7-297) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 40: Dansk på arbejde - arbejde på dansk (UVM 9-050) (Voksenuddannelser)
- Nr. 41: Samtale og samarbejde - en kulturel udfordring (UVM 7-296) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 42: Læring i samspil - giver mening (UVM 7-298) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 43: Jeg læste en hel bog og nu tør jeg også skrive (UVM 7-299) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 44: Efteruddannelse for gymnasie- og hf-lærere 2000/2001 (UVM 0075) (Gymnasiale uddannelser)

2000

- Nr. 1: Udvikling af arbejdsmiljøundervisningen - social- og sundhedshjælperuddannelsen (UVM 7-300) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 2: Ideer til læring i praktikken - i social- og sundhedsassistentuddannelsen (UVM 7-301) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Evaluering 1998-2000. Den Fri Ungdomsuddannelse. 2. delrapport (UVM 0080) (Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 4: Hvad venter vi på? - om it i fremmedsprogsundervisningen (UVM 7-302) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Uddannelsesbibliotek - informations- og læringscenter. En evaluering af erhvervsskolernes biblioteksprojekter (UVM 7-303) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Naturvidenskabelige klasser i gymnasiet (UVM 6-264) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 7: Hf-forsøg 1997-1999. Status 1999 for arbejdet i hf-evalueringsgruppen samt foreløbige konklusioner vedrørende 2-årige hf-forsøg, 1997-1999. (UVM 6-267) (Gymnasiale uddannelser)

Oversigten fortsætter på næste side

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 8: De fire tværgående dimensioner på htx (UVM 6-265) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 9: Elevansvar og elevindflydelse på tværfaglige htx-projekter (UVM 6-266) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 10: Fleksibel voksenundervisning. Kortlægning af fleksible tilrettelæggelsesformer på VUC (UVM 9-xxx) (Voksenuddannelser)
- Nr. 11: Selvaluering - undervisning, læring og kvalitet i dialog (UVM 7-304) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 12: Projektarbejde i en nysgerrighedskultur (UVM 7-305) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 13: Produktionsskolerne i Danmark - deltagere og skoleprofiler (UVM 7-306) (Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 14: Elevernes oplevelser af erhvervsuddannelsesreform 2000 - forsøg med grundforløb efterår 1999 (UVM 7-307)
- Nr. 15: Forsøg med erhvervsuddannelsesreform 2000 - de første erfaringer (UVM 7-308)

Publikationerne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag eller hos boghandlere